





Sverdļovskas rūpnīcā «Uralelektroaparāt» būvē elektromotorus lielajām komunisma celtnēm. Priekšplānā — meistars Hermanis Aleksejevs un brigadiere Margarita Slobodčikova.

I. Sjomina foto

KOMUNISMA CELTNE

Sā gada 27. jūlijs — ievērojama diena Padomju zemes vēsturē. Šai dienā atklāja diženo komunisma celtni pirmdzimto, V. I. Leņina vārdā nosaukto Volgas-Donas kuģniecības kanālu.

Vēstulē lielajam vadonim un skolotājam padomju tautas uzvaru organizētājam un iedvesmotājam biedram J. V. Staļinam Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētāji, ziņodami par lielā darba pabeigšanu, rakstīja:

«Gigantiskie hidroelektrostaciju un kanālu celtniecības un dabas pārveidošanas darbi, kurus veic saskaņā ar Jūsu ģenialo plānu komunisma materiālā tehniskās bāzes izveidošanai, liecina par padomju lielvalsts nesagraujamo varenību un spēku, socialistiskās iekārtas pārākumu pār kapitalistisko, liecina par padomju valsts miera politiku.»

«Lielais Leņins mācīja: «Komunisms — tā ir padomju vara plus visas valsts elektrifikācija.» Attīstīdami Leņina mācību, Jūs, biedri Staļin, komunisma uzcelšanai mūsu zemē izstrādājāt programmu, saskaņā ar kuru tautas saimniecības apbruņošanā ar enerģētiku uzdevumus izšķir kompleksi — apvienojumā ar dabas pārveidošanu un transporta ceļu attīstību. Volgas-Donas kuģniecības kanāla celtniecība ir piemērs, kā staļiniski atrisināt grandiozus tautsaimniecības uzdevumus.»

PSRS Ministru Padomes 1952. gada 10. jūlija lēmumā par Volgas-Donas kuģniecības kanāla atklāšanu atzīmēts, ka «Valdības uzdevums — izbūvēt un nodot ekspluatācijā Volgas-Donas kuģniecības kanālu, Cimļanskas hidroelektrostaciju un irigācijas būves pirmajiem 100 tūkstoš hektāriem sausuma piemeklēto zemju Rostovas apgabalā — izpildīts noteiktā termiņā.

No 1949. līdz 1952. gadam izbūvēts:

a) 101 kilometru garais Volgas-Donas kuģniecības kanāls ar 13 kuģniecības slūžām, 3 sūkņu stacijām, 13 dambjiem un zemes vaļņiem, 7 ūdens pārgāzēm un noaidēm, 2 avarijas un remontaizvāriem, 8 tiltiem, prāmju pārceltuvēm, pieturvietām, kuģu piestātnēm un 100 kilometru garu autoceļu gar kanālu;

b) Cimļanskas hidromezģis, kurā ietilpst 12,75 kilometrus garš zemes valnis, 495,5 metrus garš betonēts ūdens pārgāzes dambis, hidroelektrostacija, 2 kuģniecības slūžas, 4,9 kilometrus garš kuģniecības kanāls starp slūžām, upes osta, irigācijas sākumbūve, kā arī dzelzceļa un šosejas pārejas pa dambi;

V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanāla atklāšanas sviniņas 1952. gada 27. jūlijā. Attēlā: kuģis «Josif Staļin», kas atklāja pasažiersatiksmi pa kanālu, ietiet pirmajās slūžās. TASS fotokronika

c) 27 kilometrus garais Donas maģistrales irigācijas kanāls no ūdens savākšanas Cimļanskas hidromezģa dambī līdz Lejasdonas sadales kanāla sākumbūvei, 72,9 kilometrus garais Lejasdonas sadales kanāls, 92,2 kilometrus garais Azovas sadales kanāls;

d) jaunās dzelzceļlīnijas no Staļingradas dzelzceļa stacijas Morozovskajas līdz Cimļanskas hidromezģam un no Cimļanskas hidromezģa līdz Staļingradas dzelzceļa stacijai Kuberlei 174 kilometru kopgarumā.

Uzceļot minētās būves, veikti: zemes darbi (izrokot un uzberot) 152,1 miliona kubikmetru apjomā, dzelzsbetona un betona darbi — 2,96 miljonu kubikmetru apjomā, zemes būvju nogāžu nostiprināšanas darbi 2,9 miljonu kvadrātmetru platībā, iebūvēts 1,6 miljoni kubikmetru akmens banketu, filtru un drenažu, uzstādīts 16 tūkstoš tonnu metala rievsienu un samontēts 44,4 tūkstoš tonnu metalkonstrukciju un mehanismu.

Volgas-Donas kuģniecības kanāla un Cimļanskas hidromezģa celtniecībā lietotas spēcīgas, augsttraģīgas mūsu zemē ražotas mašīnas un mehanismi.

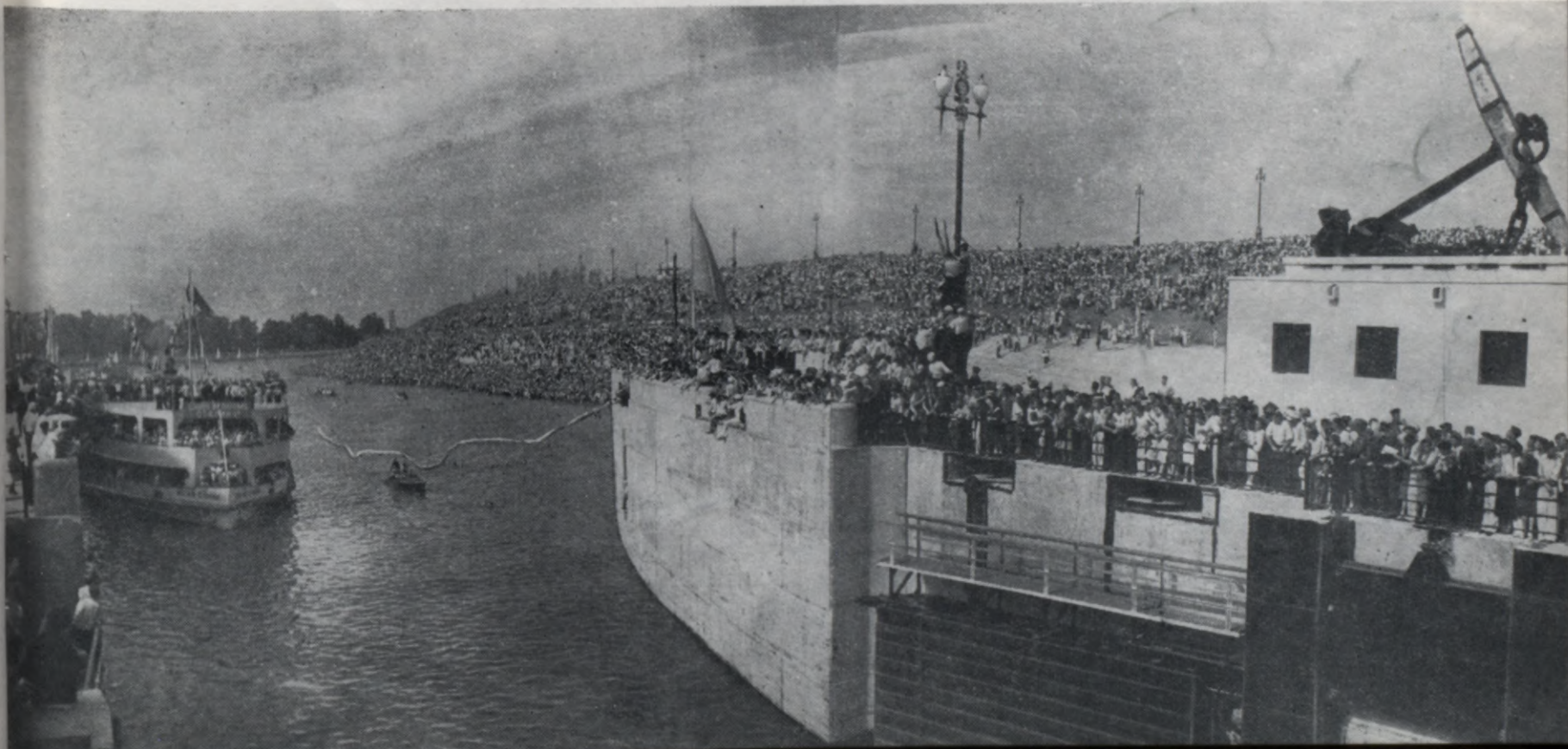
Celtniecības procesā atrisinātas vairākas svarīgas zinātniskas un tehniskas problēmas hidrotehnikas nozarē, lielu hidrotehnisko būvju celšana sarežģītos ģeoloģiskos apstākļos, zemes dambja uzskalošana paātrinātām metodēm, plaši praktizēta gruntsūdens limeņa pazemināšana u. c.

Celtniecībā izauguši jauni kvalificēti kadri: strādnieki — ekskavatoru vadītāji, skreperisti, hidromechanizatori, celtni vadītāji, montētāji, betonētāji, stiegrotāji, kā arī inženieri un tehniķi, kas nodrošināja augstu darba ražīgumu.»

Tālāk PSRS Ministru Padomes lēmumā lasām:

«Nobeidzot Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvdarbus, ko sāka pēc PSRS Ministru Padomes un VK(b)P CK lēmumiem, Baltā, Baltijas un Kaspijas jūra savienotas ar Azovas un Melno jūru vienotā ūdenstransporta sistēmā un kļuvis iespējams 1952. gadā sākt ogļu, kokmateriālu, cementa, naftas un labības kravu masveida pārvadāšanu pa šo sistēmu.

PSRS Ministru Padome arī atzīmējusi, ka, izbūvējot Cimļanskas hidromezģu ar lielo ūdenskrātuvi un elektrostaciju, kā arī Donas maģistrales kanāla sākumbūvi, Lejasdonas un Azovas sadales kanālus, kļuvis iespējams 1952. gadā apūdeņot pirmos 100 tūkstošus hektaru sausuma piemeklēto zemju Rostovas apgabalā un nodrošināta turpmāk, noteiktos termiņos, vēl 650 tūkstoš hektaru apūdeņošana un 2 miljonu hektaru apgādāšana ar ūdeni sausuma piemek-





V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģojamā kanala 15. slūžu vadības torņi. Donas kazaku tēlus darinājis Staļina premijas laureats G. Motovilovs.

lētos un pustuksnešinos Rostovas un Staļingradas apgabala rajonos, izmantojot Donas upes ūdens resursus un lēto elektroenerģiju.»

Pienāca 27. jūlijs. Volgas krastā, kur sākas V. I. Leņina vārdā nosauktais Volgas-Donas kuģniecības kanals, svinīgā mītiņā pulcējās vairāk nekā 100 tūkstoši cilvēku. Sapulcējās Staļingradas darbaļaudis, Maskavas, Leņingradas, Kijevas, Charkovas, Uralu, Sibīrijas, Kaukaza un Baltijas pārstāvji.

Augstu pār Volgu paceļas tautu vadona J. V. Staļina monuments. Laukums pie kanala ieejas svētku rotā. Ziedi izveido visiem padomju cilvēkiem dārgos vārdus: «Slava Staļinam.»

PSRS Ministru Padomes un VK(b)P Centralās Komitejas vārdā un uzdevumā PSRS Upju flotes ministrs Z. Saškovs apsveic celtniekus un visus darbaļaudis ar Volgas-Donas kuģniecības kanala būvdarbu sekmīgu pabeigšanu un pasludina Vladimira Iljiča Leņina

Cimļanskas hidromezgls. Attēlā — Cimļanskas hidroelektrostacijas ūdens pārgāzes dambja iecirknis.

vārdā nosaukto Volgas-Donas kuģniecības kanalu pār atklātu ekspluatācijai.

Skan vētrains aplausi. Orķestris atskaņo partijas himnu — Internacionāli. Skan suminājumi un vētrains ovācijas par godu lielajam komunisma cēlājam J. V. Staļinam.

Runā Volgas-Donas kanala celtniecības priekšnieks J. Siktorovs. Runā Donas kazaks, Bagajevskas rajona kolchoznieks N. Kļimovs. Viņš pastāsta, ka pirms Lielās Oktobra revolūcijas reti kad gādījās novākt 30—40 pudu labības no desetinās, sausajos gados raža bija stipri mazāka. Biedrs Kļimovs parāda milzīgu Donas kviešu kūli. Tos izaudzējis Aksaiskas rajona Andrejeva vārdā nosauktais kolchozs:

— Mēs ieguvām 300 pudu no hektara! Tāds pat stāvoklis ir visos irigācijas zemkopības kolchozos. Lūk, ko Volga-Dona mums devusi jau šogad!

Runā soļojošā lielaudas ekskavatora priekšnieks inženieris A. Uskovs:

— Mūsu lieliskā mašina, kuras radītājs apbalvots ar Staļina prēmiju, aizstāja ne mazāk kā 10 tūkstošus cilvēku. Ja visa ekskavatora apkalpe — 17 cilvēki, kas izceļuši ap trim miljoniem kubikmetru zemes, būtu rakuši ar lāpstām, šis darbs prasītu 500 gadus.

Mītiņa dalībnieki lielā sajūsmā nosūtīja apsveikumu biedram J. V. Staļinam.

Apsveikumā teikts:

«No Ziemeļu jūrām līdz subtropiem, pāri visai valstij tagad ved pasaules lielākais ūdensceļš, kas savieno valsts lielākos ekonomiskos rajonus. Mūsu Dzimtenes galvaspilsēta Maskava kļuvusi par piecu jūru ostu.

Ar dziļu prieku un patriotiska lepnuma jūtām par savu vareno un brīnišķīgo socialistisko Dzimteni visa padomju tauta sagaidīja PSRS Ministru Padomes lēmumu par Volgas-Donas kanala atklāšanu un PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekretu, ar kuru tam piešķirts nemirstīgā V. I. Leņina vārds.

Vēl Padomju varas rītaumā Vladimirs Iljičs Leņins, izstrādājot kopā ar Jums, biedri Staļin, komunisma uzcelšanas plānu mūsu zemē, dabas pārveidošanas plānu uz elektrifikācijas bāzes, raksturoja Volgu-Donu kā varenu sviru, kurai jāpārveido Krievijas dienvidaustrumu atpalikušo apgabalu ekonomika.

V. I. Leņina vārdā nosauktais Volgas-Donas kuģniecības kanals uzcelts svētā zemē, kur divkārt izšķīrās mūsu Dzimtenes liktenis, kur padomju tauta Jūsu gudrajā vadībā, biedri Staļin, guva pasaulvēsturiskas uzvaras. Sodien pilsētā, kas nes Jūsu slavenu vārdu, kopā ar visu padomju tautu atzīmējam jaunu izcilu mierīga radoša darba uzvaru.

V. I. Leņina vārdā nosaukto Volgas-Donas kanala cēla visa mūsu zeme, visas daudzraciju Padomju Savienības brālīgās republikas.

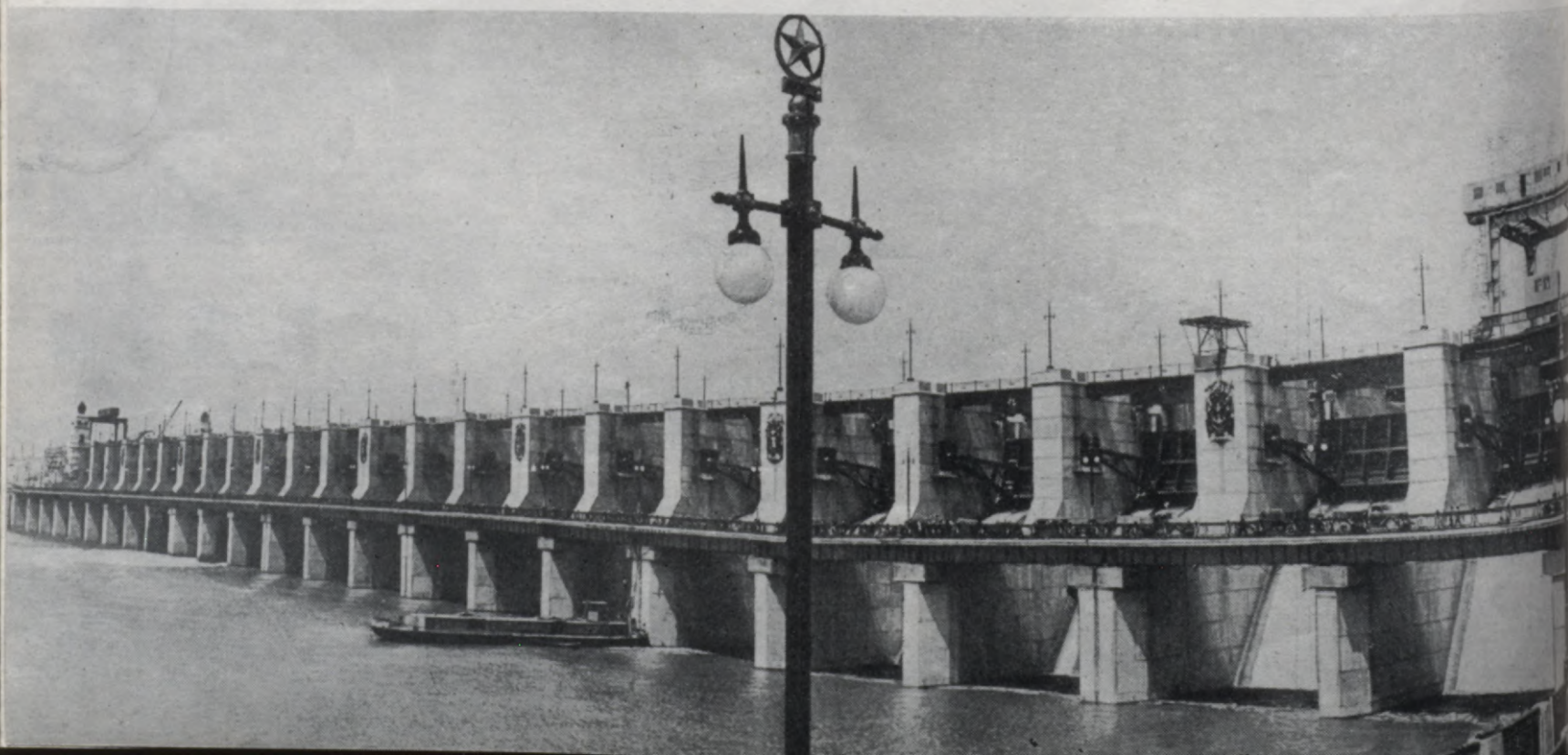
Pirmās lielās komunisma celtnes pabeigšana atrada dziļu atbalstu miljonu darbaļaužu sirdīs visās zemēs. Visas pasaules vienkāršie cilvēki vēl un vēlreiz uzskatāmi pārliecinājušies par padomju tautas — komunisma cēlājas — miermīlīgo politiku un mierīgo darbu.

Tai laikā, kad ASV imperialisti iedez jauna pasaules kara liesmas, iznīcina Korejas mierīgās pilsētas un ciemus, pārvērš tuksnesi auglīgas zemes, dārzus un tīrumus, padomju ļaudis, pārveidojot dabu, iekaro tuksnešus, rada pārpilnību nesošas mākslīgas jūras un kanalus.»

Visu padomju cilvēku jūtas un vēlējumi izteikti apsveikuma vārdos:

«Par mūsu dienu diženumu, par mūsu Dzimtenes varenumu, par mūsu boļševiku partiju mēs kopā ar visu padomju tautu sveicam Jūs, mūsu gudrais vadoni un tēvs. Dzīvojiļet ilgus gadus un vadiet mūs uz pilnīgu komunisma uzvaru.»

Upju flotes flagkuģis «Josif Staļin», tvaikoņu un motorkuģu pavadi, pa Volgu dodas uz pirmajām slūžām. Upju flotes ministrs b. Saškovs pie slūžu vārtiem pārgriez lentu. Volgas-Donas kanals atklāts!





V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanāla izcilie būvētāji: 1) skreperists Viktors Mochovs pusotras reizes palielināja savas mašīnas darba ražīgumu; 2) 8. slūžu būvdarbu priekšnieks Aleksandrs Ogurjajevs labi organizēja darbu, parādīja vērtīgu radošu iniciatīvu; 3) soļojošā ekskavatora «ES-14/65» priekšnieks inženieris Anatoljs Uskovs un viņa brigade iemantoja slavu ar stachanovisku darbu. Viņu ekskavators izraka apmēram 3 miljonus kubikmetru zemes; 4) soļojošā ekskavatora «ES-1» brigadieris Ivans Jermolenko arvien strādāja ar labiem panākumiem.

Cimļanskas jūras plašumos

Upju ostās, blakus līdzšinējiem kuģu satiksmes sarakstiem, šovasar parādījušies jauni, kādi agrāk nebija iespējami, piemēram, Maskava-Rostova pie Donas.

Ar V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanāla atklāšanu notiks lielas pārmaiņas mūsu valsts iekšējo ūdeņu kuģniecības attīstībā. Volga ar tās 700 pietekām un ziemeļrietumu baseina upes caur

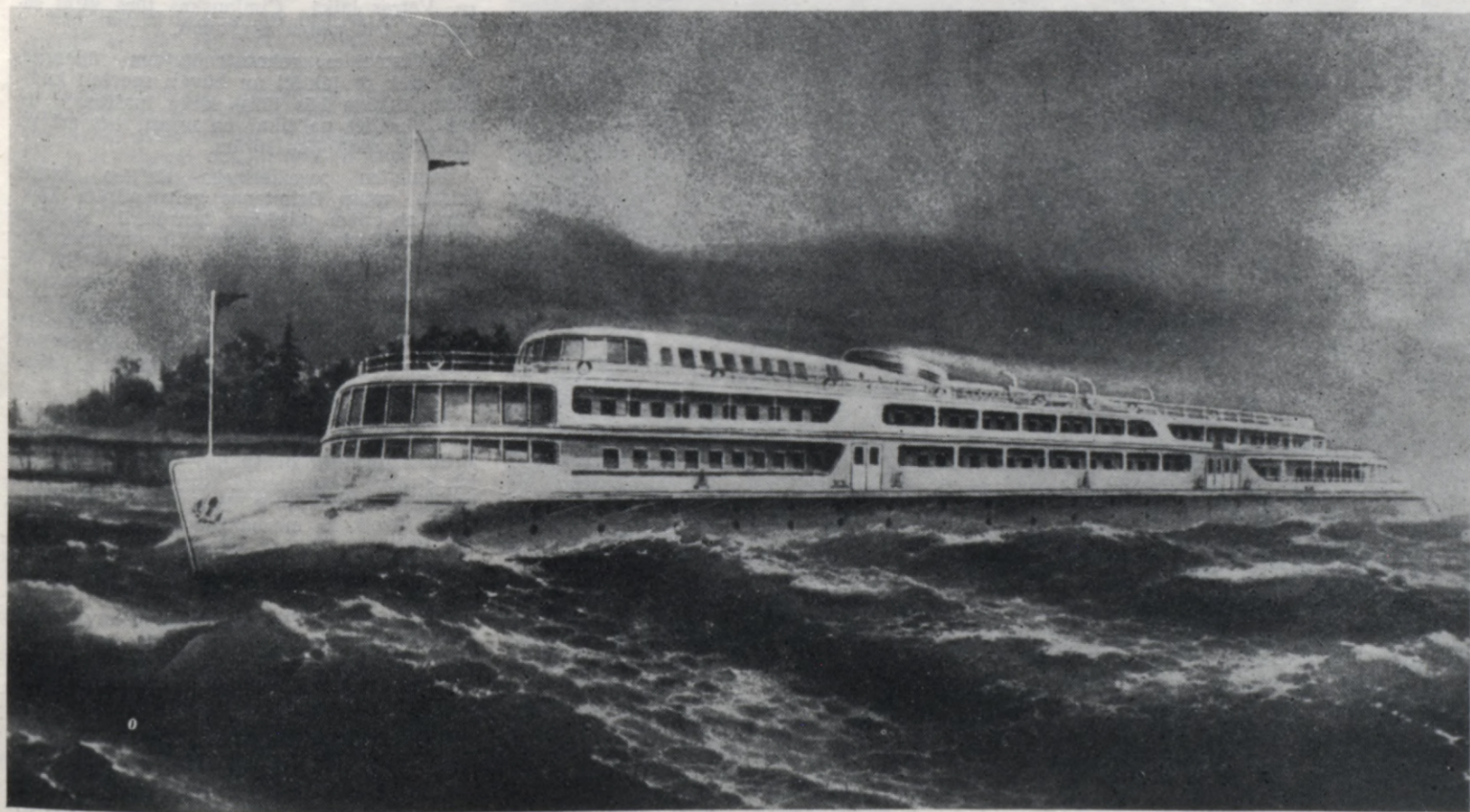
Volgas-Donas kanālu dabūjušas izeju uz Melno jūru. Līdz ar to ūdensceļu garums, kuri iziet uz Melno jūru, palielinājies no 13

A. A. Zdanova vārdā nosauktās rūpnīcas «Krasnoje Sormovo» konstruktori izstrādājuši komfortabla dizelelektriska pasažieru kuģu projektu Maskavas-Rostovas līnijai.

TASS fotokronika

tūkstoš kilometriem uz 40 tūkstoš kilometriem — vairāk nekā trīs reizes. Mūsu Dzimtenes galvaspilsēta Maskava kļuvusi par piecu jūru ostu.

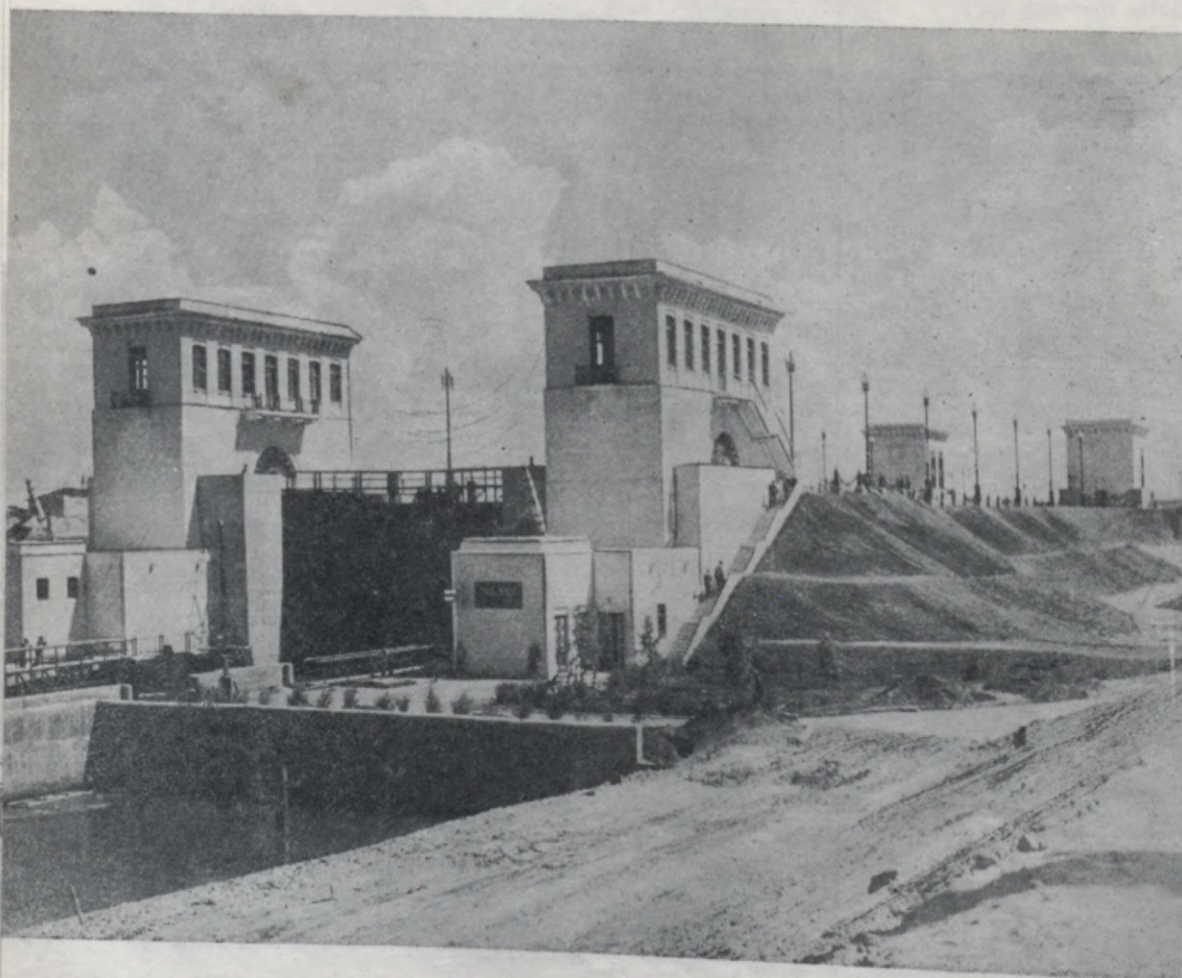
Lai nokļūtu no Baltās jūras Melnajā jūrā, padomju kuģiem vairs nav jābrauc apkārt Skandināvijai, apkārt visai Eiropai, tad caur Gibraltaru, Vidusjūru, Dardanejiem un Bosforu uz Melnās jūras ūdeņiem. Tagad





Cimļanskas hidromezgla celtniecībā izcēlās portalā celtna vadītājs I. Kačailo.

V. I. Leņina vārdā nosauktā kuģniecības kanala 2. slūžas no Volgas puses. TASS fotokronika



šiem kuģiem radīts ērts ceļš pa Baltās-Baltijas jūras kanālu, pa Marijas sistēmas kanāliem, pa Volgu, pa V. I. Leņina vārdā nosaukto Volgas-Donas kuģniecības kanālu, pa Donu un Azovas jūru uz Melno jūru, pie tam šis ceļš ir piecas reizes īsāks nekā agrākais apkārtceļš. Chibinu apatitus, Leņingradas mašīnas, Ziemeļu kokmateriālus, Urālu metālus, Baku naftu, Jaroslavas un Gorkijas automašīnas tagad uz Ukrainu, Kubānu, Kaukazu un Krimu sāks nogādāt pa ūdensceļu. No dienvidiem uz ziemeļiem, savukārt, pa ūdensceļu plūdis miljoniem tonnu visdažādāko kravu — Doņecas baseina ogles, Ukrainas un Kubanā labība, zivis, augļi utt.

V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanala atklāšanas dienā pirmo braucienu no Maskavas uz Rostovu pie Donas uzsāka pasažieru kuģis «Sovetskaja respublika», bet no Rostovas pie Donas uz Maskavu — pasažieru kuģis «Radiščev». Sākusi darboties 3267 kilometru gara Maskavas-Rostovas pasažierkuģu līnija. Ceļojums pa to uz abiem galiem ilgst gandrīz 20 diennaktis. Sākušas darboties arī vairākas citas pasažierkuģu līnijas.

Vietās, kur vēl pirms dažiem mēnešiem nebija ne vēsts no ūdens, mierīgi plūst Volgas-Donas kanals, bet ūdenskrātuvēs vējainā laikā plašie ūdeņi sit «lielo vilni». Daudzajās kuģu piestātnēs un jaunajās ostās sākusī pulsēt rosmīga dzīve — piecu jūru kanals jau kalpo padomju tautai.

Jaunais Volgas-Donas ūdensceļš ir ļoti sarežģīta, ar vismodernākajām ierīcēm aprīkots hidrotehniska būve. No Staļingradas līdz Jergenu augstienei, kura atrodas starp abām lielajām upēm, kuģi, viegļie kuteri, lielaiivas, «cigarveidīgie» plosti pa Volgas kāpnēm — deviņām slūžām — pacelsies 80 metrus virs Volgas līmeņa, tad pa četrām slūžām laidsies 44 metrus uz leju, uz Donas. Donas kāpnes ir divreiz zemākas nekā Volgas: šeit Volga un Dona tek dažādos līmeņos.

Kanals sasniedz Donu pie Kalačas pilsētas. No šejienes apmēram divi simti kilometru uz dienvidiem, pie Cimļanskas stāpcas, Donu aizsprosto gandrīz četrdesmit metru augsta siena — milzīgs zemes valnis, kurš met gandrīz trīspadsmit kilometru garu loku, kā arī Cimļanskas hidroelektrostacijas apmēram puskilometru garais dzelzsbetona dambis. Aizsprostotā Dona izveidojusi milzīgu ūdenskrātuvi, kuru ne veļti dēvē par jūru. Vētras laikā Cimļanskas jūrā vilņi sasniedz trīs metru augstumu.

Satiksmei pa rekonstruētajiem ūdensceļiem tiek projektēti un būvēti speciāli kuģi. Šiem kuģiem būs jūras kuģu īpašības, tie spēs peldēt ne tikai pa upēm, bet arī pa mākslīgi radītajām jūrām.

Jaunajām pasažierkuģu līnijām, kurās saistīs mūsu Dzimtienes galvaspilsētu Maskavu ar citām pilsētām, izstrādāti speciāli dīzeļpasažierkuģu projekti. Tie pusotras reizes lielāki par parastajiem upju pasažierkuģiem un pēc savas ārienes izceļas ar augstāku korpusu. Iekšējos ūdensceļos tie būs pirmie kuģi ar trīsklāju virsbūvi. Neraugoties uz šo kuģu lielajiem apmēriem, ar plūdmūšas veidoto korpusu un grezno apdari, tie izskatīsies ne tikai skaisti, bet arī viegli.

Tāda kuģa mašīnu telpā redzēsīm vairākus spēcīgus dīzeļmotorus, kuri darbinās vairāku tūkstošu zirgspēku jaudas elektriskās strāvas ģeneratorus. Strāva pa kabeliem nokļūs elektromotoros, kuri griezīs skrūves. Visus dīzeļkuģa mehānismus varēs iedarbināt tieši no vadības telpas. Piemēram, lai paceltu enkuru, pietiks nospiest attiecīgu pogu.

Arī stūres vadība šajos kuģos nav parastā. Stūrmanis ieslēdz elektriskos mehānismus, kuri pagriež kuģi vajadzīgā virzienā. Bet ar stūri vien nepietiek, lai ātri un veikli pagrieztu lielu kuģi, piestājot ostā vai atstājot. Tāpēc dīzeļkuģa priekšējā daļā ir speciāla hidroreaktīva palīgierīce. Tiklīdz cilvēks no vadības telpas to ieslēdz, kuģa šķērsos tuvu pie priekšgala, ūdens sāk burbuļot. Šeit šit ūdens strūkļas, bet to atstiena spēks.

reaktīvais spēks, pagriež kuģa priekšgalu pretējā virzienā. Kad priekšgals atālinājies no krasta, kuģis sāk gaitu uz priekšu un ar stūres palīdzību uzņem kursu.

Kuģu vadīšanai Cimļanskas jūras plašumos droši orientieri ir līdz 50 metru augstās bākas, kuru uguni redzami desmitiem kilometru tālu, kā arī bojas, kuras vakaros automatiski iedegas. Kā jūrā, tā upēs kuģu ceļš visur ir dziļš, bet nejauši izvelojušies sēkli lielajiem kuģiem nav bīstami: kuģi apgādāti ar ierīcēm, kuras nepārtraukti automatiski mēri dziļumu. Kuģis var peldēt arī mīgā, pielietojot radiopelengatoru, kurš dod iespēju ieturēt precīzu kursu pat sliktas redzamības apstākļos. Par kuru katru šķērsli ceļā stūrmāni brīdina attiecīgi aparāti.

Uz dīzeļkuģiem-ekspresiem visās kajītēs ir mīkstās guļamvietas. Kajītes plašas un mājīgas. Specialas mēbeles, izbidāmie galdīņi ļauj iekārtoties ar visām ērtībām. Priekšpasažiera būtiskas nozīmes nebūs tam, kurā stāvā viņš dabūjis kajīti, kuģa priekšgalā vai pakalgalā. Visas kajītes tiek lieliski vēdinātas, karstā laikā tajās ievada atdzesētu gaisu, aukstā laikā, otrādi, ieslēdz elektrisko apsildīšanu.

Pastaigas klāji, dušas telpas, grezni saloni, kino zāle, bibliotēka un lasītava, restorāns, radio translācija, telefons sagādās pasažieriem visas ērtības un radīs apstākļus lieliskai atpūtai. Uz dīzeļkuģiem būs pat pasta un telefona nodaļa, no kurlenes varēs nosūtīt vēstuli vai telegramu tieši no kuģa klāja.

So kuģu ātrums ievērojami lielāks nekā tagadējo kuģu. Tos varēs izlietot arī piekrastes satiksmei Melnajā jūrā. Nākotnē kļūs iespējama tieša kuģu satiksme no Maskavas uz Jaltu, Sočiem, Batumi un citām Krimas un Kaukaza piekrastes vietām.

Satiksmei pa Volgu un Donu, bet nākotnē arī pa Dņepru, pasažierkuģu flote tiek papildināta arī ar mazāku apmēru kuģiem. Tie būs kuģi ar dīzeļelektriskām un dīzeļierīcēm ar 800—1200 zirgspēku jaudu. Arī šeit paredzēta gaisa kondicionēšana kajītēs un citas ērtības pasažieriem. Šo komfortablu kuģu būve jau uzsāka.

Jaunās mākslīgās jūras, ko rada uz lielajām upēm, ir ne tikai milzīgas ūdenskrātuves lielo hidroelektrostaciju darbināšanai, stepju apūdeņošanai un irigācijai, bet tās kļūs arī par brīnišķīgām darbaļaužu atpūtas vietām.

Viņu rīcībā būs nelieli, bet ļoti ērti, skaisti kuģi ar 300 zirgspēku motoru jaudu, paredzēti vietējiem izbraukumiem.

Rekonstruētajos ūdensceļos izmanto arī tagadējos kuģus. Daļa Volgas kuģu specializēti pārbūvēti satiksmei pa Cimļanskas jūru. Cīņai pret viļņiem nostiprināti to korpusi. Uzlabotas arī pasažieru telpas.

Volgas un Donas, kā arī Dņepras «upju» iecirkņos varēs uzturēt satiksmi arī parastie upju kuģi.

Sakarā ar pārvadājumu pieaugumu pa ūdeni, plaši attīstīsies transporta kuģu flote.

Uz Volgas un citām upēm parasts redzēt lielus velkoņus, kuri nesteigdamies velk lielāvu karavanas. Šie kuģi, godīgi nokalpojuši uz upēm, tagad beidz savu mūžu.

Upju transporta priekšā ir uzdevums: palielināt flotes apgrozību un pazemināt pārvadājumu pašizmaksu. Lai pamatos atrisinātu šo uzdevumu, nepieciešami jaunu kuģu tipi.

Jaunie velkoņi, ko tagad būvē, spēj peldēt ne tikai jūrā, bet arī vilkt aiz sevis lielākus kuģus nekā to priekšteči.

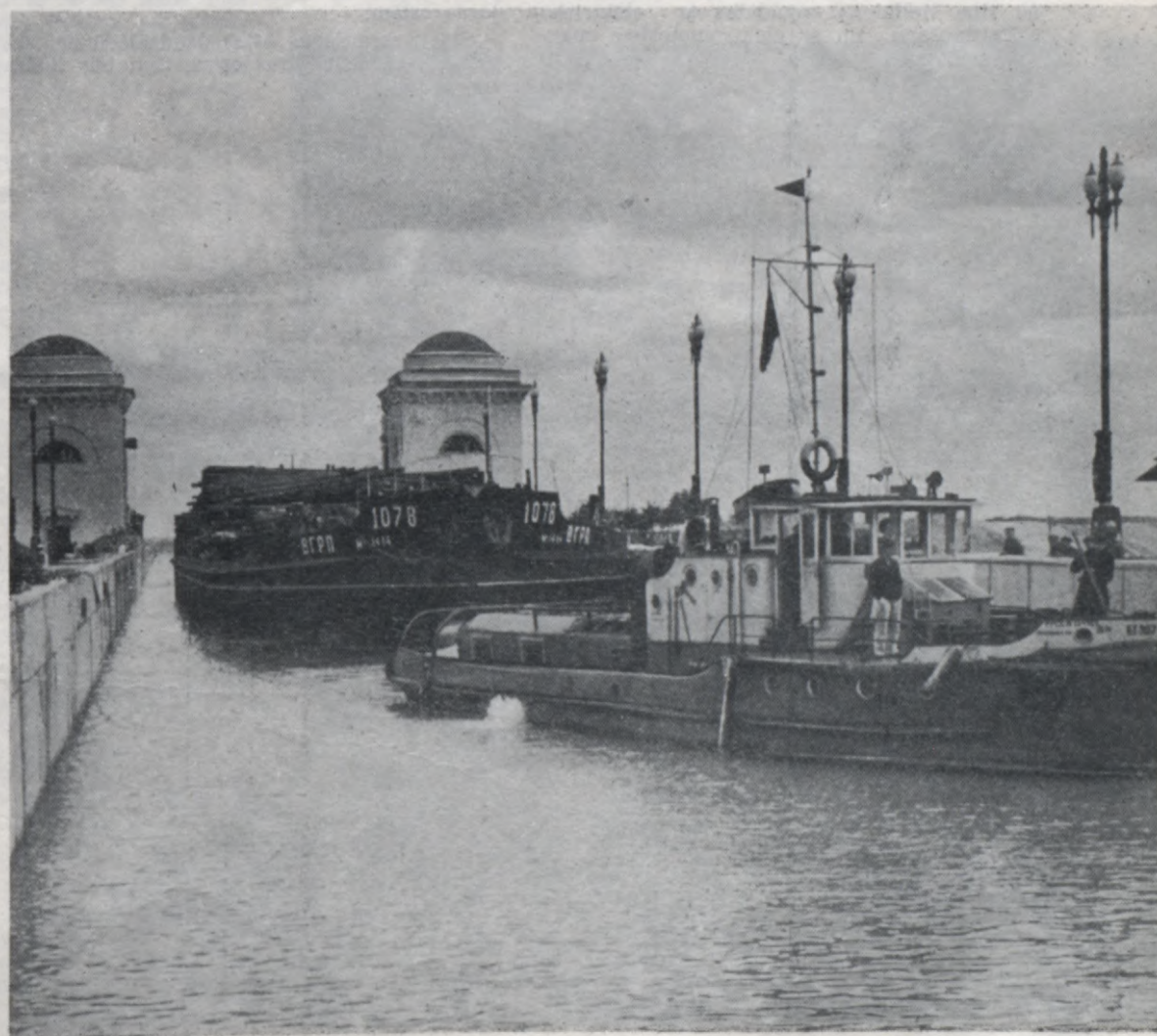
Jaunprojektētās un būvējamās lielāivas atšķiras no līdzšinējām ar saviem apmēriem. To celtspēja sasniegs 4500 tonnu, bet naftas pārvadājamo — pat 6000 tonnu. Tonnažas ziņā tās sasniedz īstu jūras kuģu lielumu. Neraugoties uz lielāku legrimi nekā līdzšinējām lielāivām, dziļajos ūdensceļos tās varēs brīvi kustēties visu navigācijas laiku. Reizē tiek būvētas lielāivas ar 1800—3000 tonnu celtspēju.

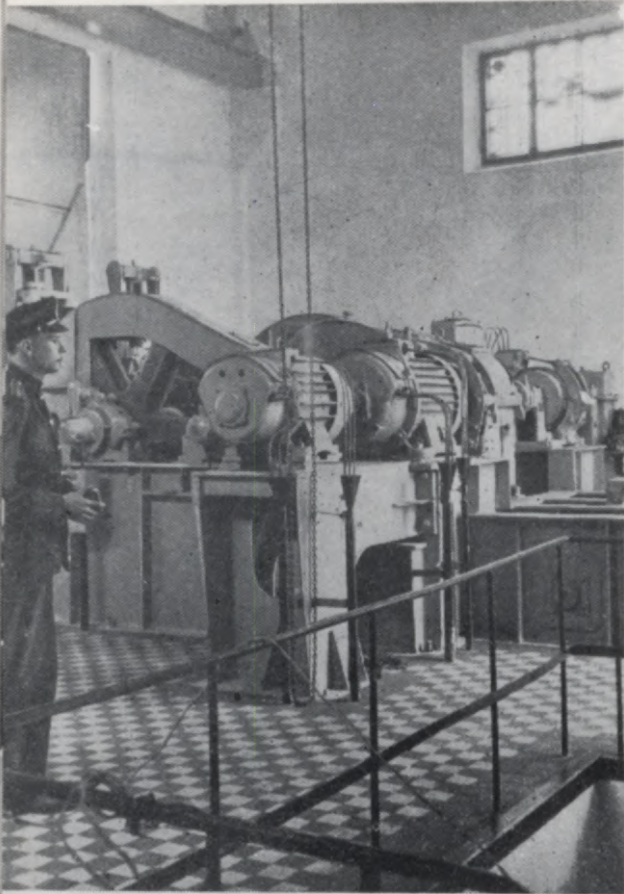


V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanala 13. slūžas no Karpovkas ūdenskrātuves puses.

Velkoņis ar lielāivu 13. slūžās.

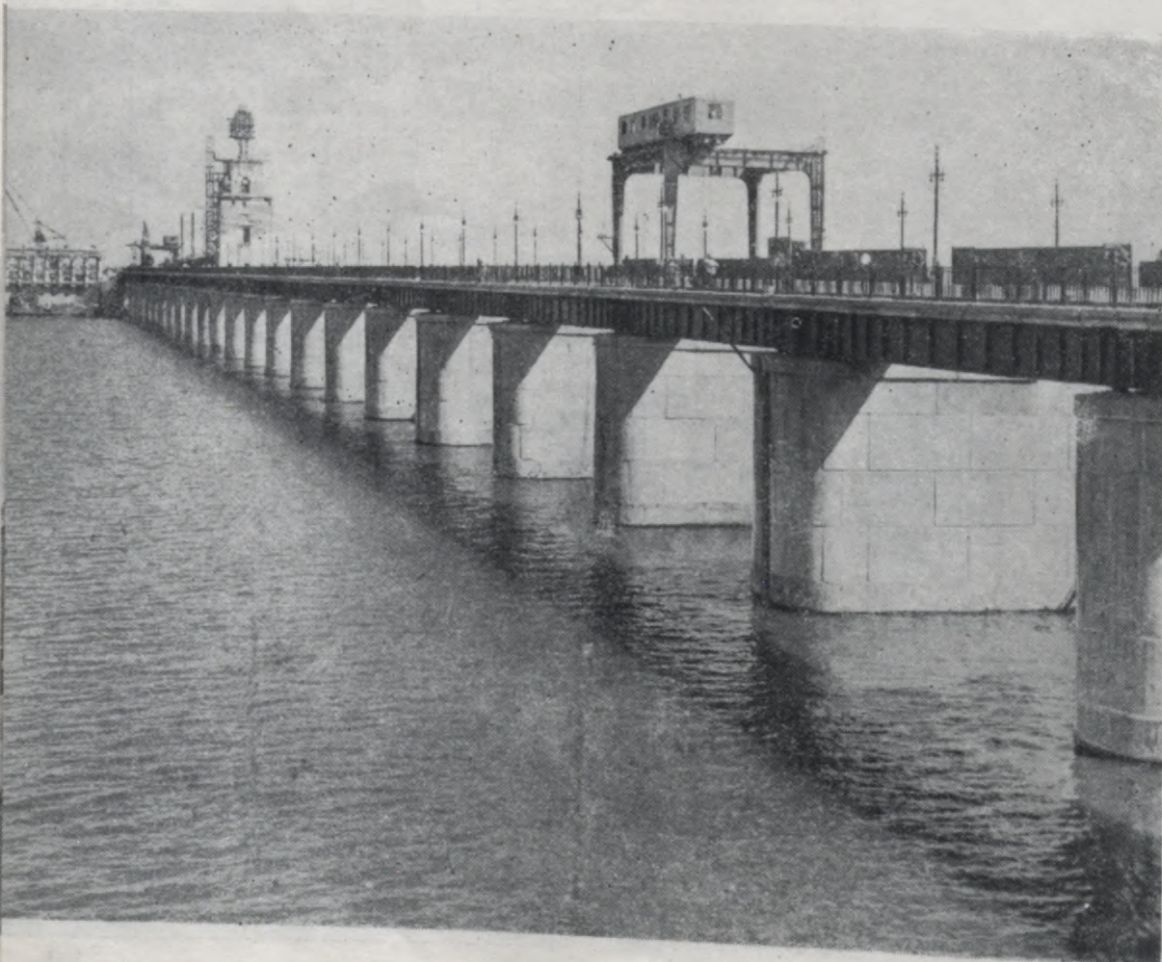
TASS fotokronika





V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģojamā kanala 9. slūžu augšgala vārtu mehānismu telpā. Pa kreisi — vecākais mehāniķis komjau-nietis J. Zaicevs.

So liellaivu īpatnība — tām ir divkārsš dibens un divkārsši borti, bet no augšas tās nav segtas. Tāda liellaivas konstrukcija ļoti atvieglo celtnu un citu iekraušanas mehānismu darbību. Labi mechanizētā ostā nesegtu liellaivu var piekraut dažās stundās. Jaunā tipa liellaivas apgādātas ar elektrisko apgaismošanu un ar elektromotoriem enkurā pacelšanai.



Lai upju transportā paātrinātu kravu piegādi, arvien vairāk pielieto pašgājējus preču kuģus. Tagad serijveidā būvē tādus tvaikņus ar 1000 līdz 2000 tonnu tilpumu. Pārvadājumi šajos kuģos neilgs vairāk kā kravu piegāde ar preču vilcieniem pa dzelzceļu. Tiek projektēti arī pašgājēji tankeri naftas produktu pārvadājumiem ar 2000 līdz 4000 tonnu tilpumu.

Ūdenskrātuves, kur nav straumju, atbrīvojas no ledus segas vēlāk nekā upes. Piemēram Ribinskas ūdenskrātuve no ledus segas atbrīvojas divas nedēļas vēlāk nekā Volga. Gaidīt, kamēr ledus pats saplaisās, nozīmētu zaudēt dārgo laiku. Padomju konstruktori radījuši speciālus spēcīgus ledlaužus, kuri spēj ne tikai paātrināt ledus segas uzlaušanu ūdenskrātuvēs reizē ar ledus iešanu upēs, bet arī pagarināt navigācijas laiku upēs. Pagājušajā gadā divi dīzelelektriskie upju ledlauži «Volga» un «Dona» tika izmēģināti Ribinskas ūdenskrātuvē un spīdoši sevi atainoja, paātrinādami navigācijas atklāšanu par divarpus nedēļām.

Novembrī un decembrī, kad Volga iekļauta ledū, abi ledlauži izdarīja ziemas reisus pa lielo Krievzemes upi. Šā gada martā tie atkal devās darbā, sekmīgi lauzdami kuģiem pirmos ceļus ledū.

Aizvien vairāk jaunas konstrukcijas kuģu šķēls Volgas-Donas kanala un Cimļanskas jūras ūdenus.

Pārvadājumu milzīgais pieaugums pa Volgas-Donas ceļu prasīja rekonstruēt līdzšinējās ostas un izbūvēt jaunas.

Galvenā osta tiek celta pie Ziemeļu Donecas — vislielākās Donas pietekas no labās puses — deltas. Šeit iekraus kuģos lielāko daļu ogļu, ko sūtīs no Donecas baseina uz Volgu. Uz šejieni pa ūdensceļu sāks pienākt Kamas kokmateriāli.

Ostu ceļ arī Cimļanskas hidromezgla rajonā. Tā paredzēta kokmateriālu, dažādu ierīču, automašīnu un citas kravas pārkraušanai no kuģiem dzelzceļa vagonos, lai sūtītu tālāk uz Ziemeļkaukazu un kaimiņu apgabaliem. Liela daļa darba tagad tiks Rostovas ostā. Kravas no upju kuģiem šeit pārkraus jūras kuģos un vedīs uz Azovas un Melnās jūras ostām.

Šis pārkraušanas ostas daudzējādā ziņā atgādinās lielākās jūras ostas. Šeit būs lielas

dzelzceļa šķirotavas stacijas. Spēcīgi portāļi un pusportāļi celtņi, transportieri, autočirvīji un citi «mechaniskie krāvēji» dos iespēju ātri piekraut veselus preču vilcienus. Labība, cements un citas beramās kravas tiks no liellaivām uz elevatoriem plūdis pa pneimatisko pārkrāvēju caurulēm. Ogļu iekraušanai kuģos uzcelts speciāls iekraušanas tiltus, kuri dos iespēju dažās minūtēs izkraut uzreiz 10—12 vagonus.

Šeit redzēsīm mechaniskās lāpsta, kuras pašas, bez cilvēka pastāvīgas klātbūtnes, iekrauj dzelzs rūdu. Šie mehānismi paklausīs no tālienes dotiem cilvēka rīkojumiem. Mechanizatori, stāvēdami uz kuģa klāja, vadīs celtnu darbību, kuri kustās pa betona krastmalu. Celtna kabīnē neredzēsīm parasto vadītāja figuru. Viņu atvieto automātiskie aparāti, kuri pieņem «rīkojumus» un darbina celtnu motorus. Daudzus iekraušanas un izkraušanas mehānismus vadīs pa radio.

Uz slidēntas novietotā fotoacs precīzi skaitīs kastes, maisus un citas gabalpreces, kas ātri slidēs uz kuģu kravas telpām pa transportieriem. Citas automātiskās ierīces nosvērs kravas pa ceļam no kuģa uz vagonu vai otrādi.

Pie ostas dispečera, raugoties speciālā plāksnē, varēs jebkurā brīdī redzēt un rīnāt, kas notiek kurā katrā plašās teritorijā iecirknī. Automātiskās un telemechaniskās ierīces dos iespēju no šejienes vadīt visu sarežģīto un daudzpusīgo ostas saimniecību.

Cimļanskas jūrā izbūvētas arī speciālas patvēruma ostas. Laikus saņēmuši brīdinājumu par vētras tuvošanos, kuģi iebrauks tuvākajā tādā ostā un tur nogaidīs, kamēr vētra pāriet. Meteoroloģisko staciju tīkls sniegs kuģu vadītājiem ziņas par gaidāmo laiku.

Jaunajā ūdensceļā uzceltas un ceļ lieliskas upju stacijas. Līdzšinējās upju stacijas no Maskavas līdz Rostovai pārkārto un uzlabo.

Volgas-Donas ceļš pavēris iespēju ļoti lieliem kravu pārvadājumiem pa ūdeni.

Pārvadājumi pa ūdeni ir daudz lētāki nekā pa dzelzceļu. Lokomotive, vilkdamā vilciena sastāvu, ievērojamu daļu spēka patērē, lai pavilktu pašus vagonus. Vagona svārs vien sasniedz 33 procentus no tās kravas svara, kuru tas spēj pacelt. Liellaivai pašas laivas svārs ir tikai 15 procentu no kravas svara. Tā upju flote pārvadā mazākas taras un vairāk kravas nekā dzelzceļa transports. Tāpēc arī, jo lielāks preču kuģis, jo izdevīgāka ir tā svara un celtspējas attiecība. Bet vagona apmēri ir ļoti ierobežoti, turpretim liellaivas var sasniegt ļoti lielus celtspēju.

Upju transports izdevīgs arī citādā ziņā. Kurināmā patēriņš uz kilometronnu šeit gandrīz divreiz mazāks nekā uz dzelzceļa.

Sākot pārvadāt daudz kravu pa Volgas-Donas ceļu, ievērojami tiks atslogots dzelzceļa transports.

Tādas milzīgas pārmaiņas jau sākās upju transportā ar V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanala — pirmās staliniskās komunisma celtnes — pabeigšanu un nodošanu lietošanā.

V. I. Leņins Viskrievijas VIII Padomju kongresā teica: «Ja Krievijā izveidosies biezs elektrisko staciju un vārenu tehniskie ierīču tīkls, tad mūsu komunistiskā saimnieciskā celtniecība kļūs paraugs nākamajai socialistiskajai Eiropai un Azijai.»

Padomju ļaudis boļševiku partijas cilvēces lielākā ģenija J. V. Stalina vadībā atdod visus savus spēkus, zināšanas un pieredzi, visus savus sasniegumus dažādās tīklatnes un tehnikas nozarēs, lai ātrāk un celtnu visas dižēnās staliniskās komunisma celtnes, lai radītu komunisma materiālo bāzi.

(Pēc «Znaņije-sila»)

Cimļanskas hidroelektrostacijas ūdenspārgāz dambis no Cimļanskas jūras puses.

TASS fotokroms



«Suves» starp tubingiem piepilda ar speciālu cementu.

raksturīgos konusveidīgos kalnus — terikonus. Šeit tie nav melni, kā ogļraktuvēs, bet tāpat gaiši brūni kā kāpas pie maģistrālā kanala. Izkārtotie rindā ik pa kilometru cits no cita, dzeltenie milzu konusi, kopā ar šachtu virszemes ēkām, iezīmē tuneļa trasi stepē pāri ūdensšķirtnē.

— Pašlaik garāko tuneļa posmu varat redzēt šachtā Nr. 2, kas jau savienojusies ar šachtu Nr. 3. — Tā mums stāsta tuneļa celtnieki pie pirmās šachtas, norādot terikonu un māju puduru, kas kilometru tālāk uz dienvidiem.

Otrās šachtas galvenais inženieris Bogņickis, kas pavada mūs tunelī, ir vecs metroceltnieks, kaut gan gadu viņam vēl nav sevišķi daudz. Viņš bija to komjauniešu skaitā, kurus mobilizēja Maskavas metro pirmās līnijas būvei. Visu laiku nepārtraukti strādādam metrostrojā, Bogņickis no ierindas strādnieka izauga par inženieru. 1950. gadā viņš ieradās šeit no Ļeņingradas kopā ar vairākiem vecajiem metroceltniekiem. Toreiz te vēl bija kaila stepe. Tuneļa būve Donas-Salas ūdensšķirtnē uzturēta metroceltniekiem, šās organizācijas inženieri un tehniķi, kas ieradās no Maskavas un Ļeņingradas, sastāda tuneļa celtnieku vadošo kodolu. Taču ap deviņdesmit procentu no tiem cilvēkiem, kas tagad nodarbināti tuneļa būvē, nāk no apkārtējām apdzīvotajām vietām, bez specialitātes, un viņi tika apmācīti tieši darbā, dažādos kvalifikācijas celšanas kursos, stachanoviešu skolās.

— Mēs strādājam ar pilnīgi industriālām darba metodēm, — saka inženieris Bogņickis. — Tas, ko mēs šeit būvējam, patiesībā ir īsta metro līnija stepē, tikai ar to starpību, ka te netrauksies straujā elektrovilciens, bet Donas ūdens. Būvējam savu «stepes metro» tāpat, kā to dara Maskavā un Ļeņingradā, izņemot to, ka te nav greznu staciju.

Ar tuneļa celtnieku industriālām darba metodēm mēs sākam iepazīties jau pie ieejas šachtā. Tikko virszemē pacēlies liels lifts. Atveras tā platās durvis, un pa sliedēm izribo ar smiltīm krautas vagonetes. No lifta vadītāja tās savā ziņā pārņem trauša sieviete. Protams, viņa pati droši vien nevarētu smagi krauto vagoneti pat pakustināt, bet tas jau viņai nav jādara. Sieviete pagriež kādu sviru, ieslēdz «šūpulī» un kā neredzama milža roka aizvīzina vagoneti pa resnu tērauda tauvu uz terikonu, izber un atnes atpakaļ. Vagonetes šachtā neatgriežas tukšā. Soreiz tur iekrauj tubingus — biezas, nedaudz izliektas četrstūrīgas čuguna plates, kam ieliektā pusē gar malām izcilnis. Tubinga izliekums atbilst tuneļa radiusam. Ar šām platēm gredzenu pēc gredzena noklāj tuneļa sienas.

Dažas sekundes lifts, vējam svilpojot, traucas lejup melnā tumsā.

— Atkal izdegusi spuldze! Kādēļ netelikāt jaunu? — inženieris skarbi uzsauc tumsā neredzamajam lifta vadītājam.

— Tikko-tikko izdega... — tās nedroši taisnojas. Kaut kur zem mums jau atkal pazib gaisma. Soreiz tā jau ir dziļi pazemē.

— Si, ja nemaldos, ir pati dziļākā metrolīnija mūsu Dzimtenē! — saka mūsu pavadoņi, kad izejam no lifta tunelī.

Tiešām, tunelis līdzīgs metrolīnijai. Tālu uz abām pusēm aizstiepjas spuldžu rinda. Pašas tālākās no tām ietīnušās kā vieglā miglā, apjostas ar tikko jauzāmu staru vainagu. Spuldžu rinda pie tuneļa griestiem izskatās kā divainu ugunīgu ziedu vijā.

— Kā redzat, neesmu jūs maldinājis: mēs būvējam stepē metro! — inženieris ar plašu žestu pamāj uz tuneļa sienām. Ar tubingiem klātas — rūts pie rūts — tās izskatās kā milzīgām melnām šūnām apaustas.

Šis tunelis, pirmais no četriem, ūdensšķirtnē sāks darboties 1953. gada pavasarī. Drīz tā būvē pabeigs darbu pirmo kārtu, t. i., tunelis būs izrakts visā garumā, tā sienas noklātas ar tubingiem un pabeigti visi hidroizolācijas darbi. Jau tagad otrā šachta satikusies ar trešo un drīz satiksies arī ar pirmo.

Dūc milzu ventilatori, kompresori. Šeit dziļi pazemē gaiss ir tīrs un patīkami vēss. Celtnieki stāsta, ka nereti tveicīgās dienās, kad stepē plosās svelmainais astrachanietis, piedzīdams virszemes telpas ar smaciņiem putekļiem un tveici, celtnieki, kas strādā augšā, nolaižas šachtā ieelpot tīru, vēsu gaisu. Tā tas ir arī šodien, kad pusdienas tveicē vējš griež pār stepi putekļu mākoņus.

Tunelī ūdensšķirtnē būvē tiešām tāpat kā parastu metro līniju,

virzoties uz priekšu ar vairogiem. Tuneļa posma galā, kur stāv vairogs, darbi rit pilnā sparā. Pirmā brīdī grūti aptvert, kas te īsti notiek. Dūc mehānismi. Dūkoņai cauri dzird it kā steldzīgas ložmetēju kārtas. Tur dziļumā aiz vairoga vīri ar pneumatiskajiem atskaldītājiem irdina grunti! No konveijera zemes strūkla plūst elektrovilcienu vagonetē. Vairoga kamera ir liels metala cilindrs, kam tāds pat radiuss kā tunelim. Šai kamerā ir dažādi mehānismi, kā melnas čūskas stiepjas resni kabeļi. Tuneļa gals nostiprināts ar dēļu sienu un tikai vienā stūrī ir valēja grunts, kur skaldītāji ar pneumatiskajiem āmuriem dziļāk un dziļāk grauž robu. Kad vairogam priekšā būs radīta noteikta lieluma brīva telpa visā cilindra platībā, lielu hidroliko domkratu spiests vairogs pavirzīsies uz priekšu, bet erectors — tubingu licējs — ar savu stipro roku noklās priekšpusē uz tuneļa sienas jaunu tubingu gredzenu, kas tūlīt tiks piekniedēts pie iepriekšējā gredzena.

Tuneļa celtnieki virzās uz priekšu vienotā stingrā darbu secībā izkārtotā frontē. Aiz vairoga un erectora tūlīt nāk hidroizolācijas licēji. «Suves» starp tubingiem piepilda ar speciālu cementu, kas sacietēdams stipri izplešas. Pa speciāliem caurumiem tubingos ar cementa javu piepilda tukšumus, kas paliek starp tubingu sienu un iezīem.

— Metrobūvē hidroizolācija ir vajadzīga, lai ūdens nevarētu iesūkties tunelī. Šeit ir otrādi — ūdens nedrīkst sūkties no tuneļa ārā, — skaidro celtnieki.

Ar tubingiem nostiprinātās tuneļa sienas vēl pārklās ar betona blokiem. Gatavs tunelis izskatīsies kā milzu caurule ar pavisam gludām sienām. Šie betonēšanas darbi, kas ir tuneļa būves darbu otrā kārtā, dažos posmos jau iesākti.

Tunelīm jābūt arī pilnīgi taisnam, bez likumiem, izcilņiem vai ledobumiem. Tā kā tunelī būvē reizē ar sešām šachtām un vairogi virzās pa pazemi cits citam pretī, ļoti svarīgi ir pareizi «nostūrēt» tos vajadzīgā virzienā. Šis visai atbildīgais darbs ir uzticēts pazemes «mērniekiem», kuri ar saviem precizajiem instrumentiem dienu un nakti redzami tunelī. Virziens jānotic tik precīzi, lai divi vairogi iznāktu tieši viens otram pretī un starp viņu asīm būtu starpība tikai daži milimetri. Zinot, ka vairogs sver ap deviņdesmit tonnas un tā diametrs ir ap sešiem metriem, bet noejamā pezesme ceļa garums ap 500 metru, tāda precizitāte šķiet grūti sasniežama. Bet, lūk, mums ir izdevība uz vietas pārlicināties, ka tā ir pilnīgi iespējama. Vēl nenomontēti stāv divi vairogi, kas nesen satikās uz otrās un trešās šachtas robežas. So vairogu «naži» — metala cilindri ar asajām malām — stāv tieši viens pret otru. Satiekoties starpība bija 8 milimetri...

Dziļā pazemē ūdensšķirtnes tunelis dzīvo strauju darbu dzīvi. Ar spalgu signālu brīdinādams metroceltniekus, traucas elektrovilciens uz savu «staciju» — šachtas vertikālo eju. Gājēji parraujas sānis, bet «mērnieki» ceļa

malā mierīgi rīkojas ap saviem instrumentiem.

— Kā jums patīk mūsu stepes metro? — mazliet drāiski pievēris acis, valcā pavadoņi, kad apskate beigusies.

— Nu — metro kā metro... — kāds nedroši iebilst.

— Lūk, tur jau tā lieta, ka metro kā metro! — iesmejas inženieris. — Tikai šis metro nav lielpilsētā, bet pustuksnēs! —

Tiešām, grūti iedomāties, ka virs mums augšā nav vis Maskava, Ļeņingrada vai cita miljonu pilsēta ar tās burzmu un steigi, bet tiešām tikai tukšsēģa stepē, pār kuru pusdienas tveicē gurdī peld stepes ērglis, meklēdams laupījumu. Grūti iedomāties, ka pēc gada šai tunelī, kur tagad skaļi tauredams trauc celtnieku elektrovilciens, šalks tikai Cimlas jūras ūdens, kas trauksies cauri ūdensšķirtnē nest dzīvību Salas stepel. Piecdesmit kubikmetru ūdens katru sekundi no tuneļa ieplūdis kanālā aiz ūdensšķirtnes.

Nepārtraukti dienu un nakti rit darbi pazemē. Vagonetes aiznes terikonā kubikmetru pēc kubikmetra no dziļumiem izcēlās zemes. Metroceltniekiem te bieži jāastopas «ar sliktu ģeoloģiju». Grunts ir nevienmērīga — te lipīgs māls, te plūstoša smiltis. Darbu gaitā bieži nākas mainīt tehnoloģiju.

Metroceltniekiem, būvējot šo tunelī, nereti ir jāmeklē jaunās darba metodes un tādas tiek atkrastas, laužot gadu gados iesakņojušās tradīcijas tuneļu būvē. Donas maģistrālā kanala tuneļa būvē pirmo reizi vairogu montēja tieši šachtas vertikālajā ejā, neizveidojot speciālu montāžas kameru, kā to parasti dara. Pirmo reizi tuneļu būves vēsturē to izdarīja piektajā šachtā, un šī metode deva iespēju vairogu samontēt ātrāk un lētāk.

Lai ātrāk uzceltu tunelī stepē, metroceltniekiem jāsasniedz līdz šim nepieredzēti tempi, proti, katram vairogam vidēji mēnesī jāpavirzās par simt metriem. Sākumā šis uzdevums likās pārāk grūts, taču celtnieki to nevien veica, bet arī pārsniedza. Nerūgtoles uz straujajiem darba tempiem, celtnieki prata saglabāt ierīces, un ne viens vien vairogs bez avarijas devis līdz 600 metru tuneļa.

... Rietumu pamalē saule tegrimst mākoņos. Tālumā ducina pērkonis. No Cimlas puses uzpūš mitrs spirdzinošs vējš. Brīdī lestājas klusums. Tikai lielā soļotāja motoru dziesma plūst pār stepi. Lūk, pieci darba virsvalkos gērbusies vīri dodas turp, un milzīgs brīdī aplūst. Malpa. Nodreb zaļais metala korpus, paceldamies uz nolaišajām slēpēm. Lielais soļotājs sver soli uz priekšu, pavērdams sev jaunu darba fronti. Kanala trasē, tuneļa pazemē, mežu joslās simti un tūkstoši padomju jauzā iemleso dzīvī Staļina grandiozo plānu par dabas pārveidošanu. Šeit stepē starp Donu un Salu ir viens no šās varenās darba frontes galvenā triecienu virzieniem.

Cimjanskā, 1952. gada maijā

V. Kacēna



V. I. Leņina vārdā nosauktais
Volgas-Donas kuģniecības ka-
nals. Skats Bereslavkas ie-
cirknī.

S. Kropivņicka foto
(TASS fotokronika)



Čukotskas jūrā.

L. Portera foto (TASS fotokronika)

Dzelzceļnieki, kas apkalpo Cimļanskas hidromezgli, aktīvi piedalās socialistiskajā sacensībā par Vissavienības dzelzceļnieku dienas cienīgu sagaidīšanu. Attēlā – Cimļanskas hidromezgla dzelzceļnieki pirmrindnieki (no kreisās) mašīnista palīgs I. Judins, mašīnists P. Mirošņikovs un vilcienu dispečers V. Sergejevs. TASS fotokronika



V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Doncs kuģniecības kanāla deviņo slūžu kopskats. TASS fotokronika



Labu ceļa vēju!

ANDRIS VĒJĀNS

R. Dzeņa zīmējumi

SKAISTUMS

Naktīs, kur gallēja vilka aca
Un skuma vientuļas zvaigznes, —
Sovakar vadi kā lielceļš plats
Pār stepi ugunis aiznes.



Gaisma krīt plaukstošā stāpicā,
Spīd logos, blāzmojot brīvi —
Pasaulē skaistāka nav nekā
Par mūsu padomju dzīvi.

PIEJŪRAS CIEMATĀ

Kur puteni vērpās reiz smiltājs balts
Un vērmeles novīta maijā,
Mums bangaina Cimļanskas jūra šalc —
Ar tvaikoņiem, vētrām un kaijām.

Nāk kolchoza meitenes. Kautri smei
Kā laimi sev ūdeni krūzēs
Un medaini smaržīgu pretī ceļ
To jaunekļiem matrožu blūzēs.

Drīz viņu kuģi jau tālēs ies,
Un visas jūras tiem vilņosies.

SASTAPŠANĀS

Lai mākoņi šodien zilgmi sedz!
Te pietiek ir saules, ir prieka,
Kad gadsimtu sapņus dzīvus redz,
Kad upēm saplūst mēs liekam!

Jau Dona, caur slūžām dunot, skrien,
Un Volga tai pretīm lejas —
Iet celtnieki blakus, un pulkas brien,
Raud vectēvs priecīgs un smejas.

Un tuvāk un tuvāk straumes nāk,
Plok sauszeme, urdziņas straujas
Daudz pussalu, salu veidot sāk,
Skauj krastus brāzmainas sauļas.

Un cepures, smieklī lido tur,
Rauc ūdeni pēdējo salu —
Pat saule šai brīdī neiztur
Un pašķir mākoņa malu.

Lūk, Volga ar Donu kopā plūst,
Un arkas liec varvīksnes loku,
Un cilvēkiem ļoti labi kļūst —
Tos sveicot, Staļins māj roku.

PAŠIZGĀZĒJA ŠOFERIM

Cik daudzreiz mašīnu kolonā te
Ar cementu nebiji braucis,
Cik sniega šī aizsprosta pamatnē
Un smilškalnu netiki jaucis!

Stāv dambji kā varena sardze jau,
Sviež ūdeni šlakatās sejā.
Jā, celtniekam gaišāku mirkļu nav.
To izsacīt grūti pat dzejā.



Un nogurums pagaist, sviedri, viss —
Sals ledains un vasaru sūrumis,
Kad stāvi šeit, uzvarā noreibis.
Un sajūti šalkoņam jūru.

Jau ceļu uz Krimu skats kartē rod,
Tad gaida vēl Turkmenija...
Tev brīnišķīgs uzdevums pasaulē dots:
Celt krāšņāku to, nekā bija.

LIETUS LĀSES

Vēsas, dzidras, maigas lietūs lāses
Karstā zemē skanēdamaš krīt.
Mauru plaukums, puķu tūkstoš krāsas
Stepi steidzas krāšņā rotā vīt.

Pajumti tu nemeklē zem ošiem,
Kas te pirmo reizi mūžā zel, —
Līdzī saknēm, lapu kropiem košiem
Savā raupjā plaukstā veldzi smei.

Mirgo strūklas sudrabā un zeltā,
Tās tev sūta jūra, paša celtā.

JŪRAS NOVĒROTĀJI

Pirms mēneša abi atnāca te:
Viņa — no Kazachstanas,
Jauka, šķelmīga melnace;
Puisis — no Latgales manas.

Un vērojot apvāršņus, kuģiem kur iet,
Tik cieši sarada abi —
Viens ķirsis pie bākas viņiem zied,
Sveic vienu nākotni abi.

Kā Volgu ar Donu vairs neizšķirt,
Tā viņu draudzību arī.
Uz mūžu kā iedvesmi saglabās sirds
So jaunības pavasari.

LABU CEĻA VĒJU!

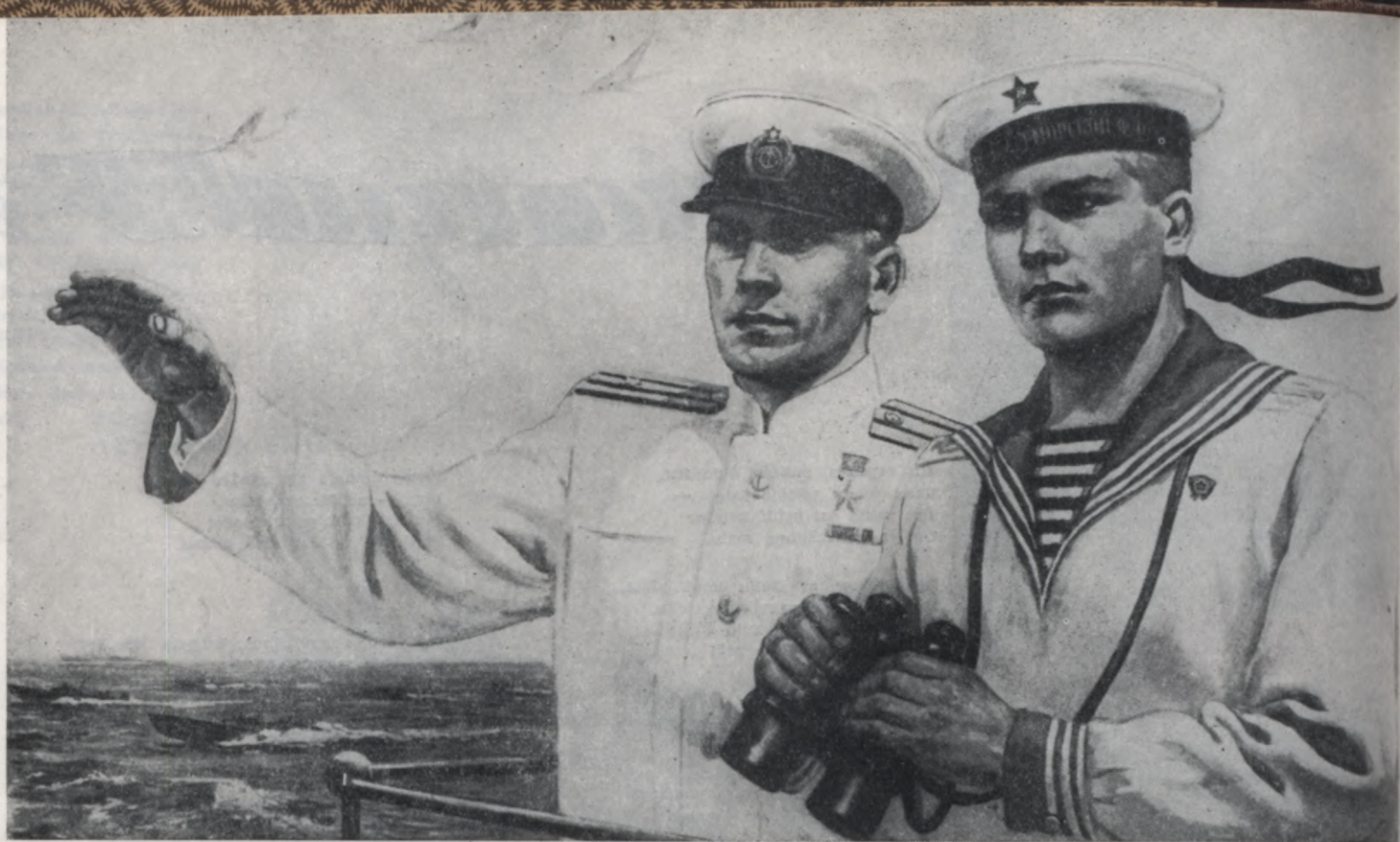
Sirenas jau nosveļj, sākas atkal reiss.
Komandai mirdz acis neparastā kvēlē:
Piecu jūru maršruts gaida pirmoreiz...
— Labu ceļa vēju! — draugi ostā vēlē.

Aizslīd kviešu druvas, jaunais rīsa lauks,
Kanals viņa dārziem remdē sīvas slāpes.
Kuplais mežu vaiņags apkārt skanot aug —
Kuģi tālāk virza stiprās slūžu kāpes.



Jūras kazaks stepē, akācijas zieds,
Jachtu buras vēlē: — Labu ceļa vēju! —
Kapteinis pār klāju savijotī klēdēz:
— Komunisma krastus, biedri, saredzēju!





Dzimtenes jūras robežu sardzē

Mūsu neaptverami plašās bagātās un krāsnās Dzimtenes krastus apskalo 14 jūras un trīs okeāni. Vairāk nekā divi trešdaļas no tās robežām stiepjas pa jūrām, okeāniem, milzīgiem ezeriem un dziļām upēm.

Padomju Jūras Kara Flote modri sargā mūsu valsts robežas, atvairā jebkuru kara kurinātāju mēģinājumu aizskart mūsu Dzimtenes krastus. Šinī bezbailīgajā, modrajā, Dzimtenes mīlestības apdvestajā darbā mūsu Jūras Kara Floti pavada visas tautas mīla un nedalīta uzticība. Tādēļ Jūras Kara Flotes diena ir kļuvusi ne tikai par kara jūrnieku, bet visas tautas svētkiem, un padomju tauta, suminādama šajā dienā padomju Jūras Kara Floti un tās cildenās tradīcijas, sumina arī Ļeņina-Staļina partiju, kas radīja padomju floti, apgādāja to ar lielisku kaujas tehniku, audzināja mūsu kara jūrniekus padomju tautu draudzības un komunisma celtniecības garā. Par kara jūrniekiem biedrs Staļins kādreiz teica: «Lieliski cilvēki, drosmīgi, kulturāli biedri, kas gatavi uz visu mūsu kopīgās lietas labā.» So Staļina vārdu patiesību spoži apstiprina visa padomju Jūras Kara Flotes pagātne un šodiena.

Krievu kara jūras floteli ir diža un slavena pagātne. Daudzās slavenās kaujās pret angļiem, frančiem, turkiem un zviedriem krievu kara jūrnieki jau pirms gadu simtiem krievu flotes vārdu zelta burtiem ierakstījuši vēsturē. Sevastopoles, Petropavlovskas un Portarturas aizstāvēšana mūžos piešķirusi slavas spožumu krievu jūrnieku ieročiem. Lielo flotes admirāļu Spiridova, Ušakova, Lazareva, Nachimova, Korņilova, Butakova un Makarova vārdi pieder pie izcilākajiem visu laiku un visu tautu jūras kara vadoņu vārdiem. Krievu jūrnieku tālie ceļojumi un ģeogrāfiskie atklājumi ar cieņu un godbijību tiek minēti zinātnes vēsturē. Ar to lepojas visa mūsu tauta, uz šīm slavenajām tradīcijām arī šodien balstās un aug mūsu Jūras Kara Flotes spēks. Taču vislielākais padomju jūrnieku lepnums ir tās slavenās revolucionārās tradīcijas, kas negaistošas slavas

spožumā apmirdz padomju Jūras Kara Flotes karogus.

Boļševiku partijas vadībā krievu jūrnieki ne vienreiz vien sacēlās niknā cīņā pret cara patvaldības reakcionarajiem spēkiem. Sacelšanās uz bruņukuģa «Potjomkins», uz kreisera «Očakovs», matrožu bruņotās akcijas Sevastopolē, Kronstatē, Sveaborgā, Vladivostokā pieder pie varonīgākajām lappusēm Krievijas tautu cīņā pret patvaldību. 1917. gada Oktobra un pilsoņu kara kauju dienas vēl spilgtāk ilka atmirdzēt kara jūrnieku revolucionarai slavaī. Jauno komunisma laikmetu cilvēces vēsturē lezvanīja «Auroras» lielgabali, kas vērsās pret Ziemas pili. Baltijas kara jūrnieku varonīgās cīņas pret kontrrevolūcijas spēkiem toreiz bija paraugs revolucionarajiem cīnītājiem. Par tām dienām biedrs Staļins rakstīja: «... Piteru no Krenska un Krasnova uzbrukuma tad glāba sarkangvardieši un matroži... Pilsoņu karu tā pirmajā fazē — laikā no 1917. gada oktobra līdz 1918. gada pavasarim — izcīnīja galvenokārt ar strādnieku un matrožu spēkiem.»

Pilsoņu kara gados ar lielo revolūcijas vadoņu gādību noorganizēja ap 15 flotiles un vairāk nekā 60 000 kara jūrnieku cīnījās uz sauszemes. Biedra Staļina vadībā viņi aizstāvēja Caricinu, cīnījās par revolucionāro Petrogradu. Pēc viņa direktīvām kara jūrnieki veica operācijas uz Dņepras, Kaspijas un Azovas jūrā. Kaujās pret amerikāņu, angļu, franču, vācu un japāņu interventiem izveidojās padomju kara jūrnieku slavenās kauju tradīcijas, tika apgūta staļiniskā prasme uzvarēt.

Arzemu intervences un pilsoņu kara laikā gāja bojā gandrīz visa krievu flote. Bet jau pirmajos gados pēc pilsoņu kara partija un padomju valdība ķērās pie padomju jūras kara flotes radīšanas. Kara flotē atgriezās daudzi jūrnieki, kas bija nodarbināti citās nozarēs. Pēc Ļeņina un Staļina ierosmes komjaunatne kļuva par kara flotes šefu un darbam flotē nosūtīja ap 9000 komjauniešu. Atjaunojoties rūpniecībai, sākās arī kaujas kuģu remonta un celtniecības darbi.

Staļina piecgadu uzvaras radīja varenu tehniski-materialu bāzi padomju valsts aizsardzībai. Jaunus varenius kaujas kuģus šajā laikā dabūja arī padomju kara flote. Līdzās Baltijas un Melnās jūras kara flotēm 1932. gadā pēc biedra Staļina ierosmes tika organizētas arī Klusā okeāna un Ziemeļu kara flote. Visās mūsu Dzimtenes jūru un okeānu robežās sarga postenī nostājās ar vismodernāko kaujas tehniku apbruņotais padomju kara jūrnieks.

Bargās Lielā Tēvijas kara dienas pierādīja, cik drosmīgi un prasmīgi savā sarga postenī prata cīnīties mūsu slavenie kara jūrnieki.

Pielietodama visus kaujas līdzekļus, padomju Jūras Kara Flote dragāja ienaidnieku karaspēka flangus, kas sniedzās līdz Baltijas, Melnās un Barenca jūras krastiem. Tā nodarīja lielus zaudējumus ienaidnieka kuģniecībai, deva smagus triecienus viņa ostām, bazēm un komunikācijām. Kopā ar sauszemes karaspēku jūras flotes vienības varonīgi aizstāvēja Odesu, Sevastopoli, Ļeņingradu un cīnījās ziemeļos. Kad 1944. gadā Padomju Armija deva ienaidniekam desmit iznīcinātus triecienus, astoņos no tiem aktīvi piedalījās arī Jūras Kara Flote. Spēcīgā kuģu artilērija dragāja ienaidnieka apcietinājumus, palīdzēja sauszemes armijai ūdensšķēršļu forsēšanā, dragāja ienaidnieka komunikācijas un veica desanta operācijas. Baltijas, Melnās un Barenca jūrā, Volgas, Donas un Dņepras ūdeņos cīnīdamies, padomju jūrnieki ierakstīja spilgtas varonības pilnas lappuses diženajā krievu jūrnieku slavas vēsturē.

Pēckara gados padomju Jūras Kara Flotei spēks kļuvis vēl varenāks. Krievu flotes un revolucionāro cīņu diženo tradīciju apgūrot, ar vareniem tehniskiem līdzekļiem. Lielā Tēvijas kara pieredzi un kvēlu Dzimtenes mīlestību bruņota, lielā Staļina vadībā tā modri stāv mūsu Dzimtenes jūras robežu sardzē, nebīdamās amerikāņu kara kurinātāju draudu, gatava dot iznīcinošu triecienu ikvienam, kas mēģinātu traucēt mierīgo komunisma celtniecības darbu.



(14. turpinājums)



LENINA IELĀ DIEG SPULDZE

ARVĪDS GRIGULIS STĀSTS V. Valdmaņa zīmējumi

Visiem izrādes dalībniekiem bija uzdots ierasties Kulturas namā trīs stundas pirms izrādes sākuma, bet tie jau sāka pulcēties tūlīt pēc pusdienas.

Jugliņš jau laikus ķērās pie grimēšanas. Soreiz to neatstāja viņa fantāzijai vien, bet pakļāva stingrai režisora un Ilzes kontrolei. Jugliņš to uzskatīja kā viņa friziera talanta apšaubījumu un izteica protestu:

— Es esmu savā laikā tik daudz «fersonu» iztaisījis, ka no bārdām vien iznāktu laba siena kaudze, un «fublika» vienmēr ir bijusi apmierināta. Pat karalus un viesturus esmu taisījis un tagad nu zemnieku večus nevarēšu.

Plecas reizes viņš aizskrēja no krēsla un paziņoja, ka savā mūžā vairs nevienu negrimēšot, vismaz Plūdciema Kulturas namā nē, jo te neviens no grimēšanas nekā nesaprotot.

Beidzot arī Ilzei pietika, un viņa uzaicināja Jugliņu vākties prom ar visu savu inventāru. Gan te tikšot galā arī bez viņa. Tas līdzēja, un tālāk Jugliņš strādāja šņākdams un pukstēdams, bet ievēroja visus režisora norādījumus.

Bija vēl gaišs, kad Lenina ielā iedegās spuldze un ziņoja, ka izrādes apmeklētāji var ierasties. Tie nāca bariņiem, un kasiere tikko spēja saņemt naudu un izsniegt biļetes. Daži, pēc gadiem jaunāki aktieri, kas bija jau nogrimējušies, vairs neatgāja nost no priekšskara lodziņa un regulāri ziņoja Ilzei, cik un kas jau ieradusies. Vislielāko pārsteigumu Ilzei sagādāja paziņojums, ka ieradusies Elsiņa. Jāt-nieka un Gundegas pavadība.

Pa skatuves stūriem staigāja aktieri un murmināja zem deguna savas lomas, jo Ilze bija bridinājusi, ka sufliera nebūs un katram sava loma jāzina pilnīgi un bez kļūdām. Tāds bridinājums gan bija tikai piesardzības dēļ, jo sufliers jau sēdēja savā kastē un nervozi šķirstīja eksemplāru. To sauc par «rampu drudzi» un pamazām tas pielīpa visiem tēlotājiem. Arī Ilze nebija no tā pasargāta un, domājot par lomu, tai šķita, ka neatceras vairs ne vārda.

Usainais ugunsdzēsējs jau bija divas reizes nozvanījis ar jauno mazo zvani, jo veco lielo Ilze bija ieteikusi novietot rajona muzejā. Tagad viņš gaidīja Ilzes pavēli, lai dotu pēdējo signālu.

Aktieri jau bija savās vietās, un režisors sacīja Ilzei: — Sākam! Ilze tomēr nevarēja un nevarēja saņemties. Vairākas reizes tā vēl apstaigāja skatuvi, mudināja vienu otru tēlotāju un tikai tad, kad zālē atskanēja vairāki kāju piesitieni grīdai par zīmi, ka publika vairs ilgāk nevēlas gaidīt, viņa sacīja:

— Labi, sākam.

Noskanēja trešais zvans un piedevām ugunsdzēsējs vēl pielietoja jaunievedumu — ar bungi vālitī piesita skārda plāksnei. Tas bija gongs. Zālē nodzisa gaisma, un ugunsdzēsējs strauji atrāva priekškaru.

Tēlotāji, kas pirmajā ainā atradās uz skatuves, sajuta, ka viņiem uzplūst silta gaisa plūsma, saprata, ka priekšskars atvērts un viņiem jādara savs uzdevums, jādzīvo lugā paredzētā dzīve. Tur, kur mēģinājumos bija zāle un no kurienes vienmēr atskanēja režisora norādījumi, rājieni un uzslavējumi, tagad bija draudošs bezdibens, kurā mīta daudzgalvainais skatītājs, kas seko katrai kustībai, katram vaibstam, katrai balss intonācijai, ne tikai seko, bet klusējot raīda uz

skatuvi savas prasības, savus vērtējumus. Tas bija diezgan baigi, stindzināja locekļus un mēli darīja stīvu. Bija jāsakopo viss gribas spēks, jāzslēdzas no visa cita pasaulē un bez atlikuma jānododas tikai tam, ko prasīja viņu pašu savstarpējās attiecības, kas daudzos mēģinājumos bija noskaidrotas un iepotētas tik dziļi, ka nomaldīties nevarēja.

Pamazām tomēr arī bezdibens cēlās uz augšu un tuvojās tēlotājiem. Nodibinājās kāda straume, kas plūda no skatuves uz zāli un no zāles uz skatuvi. Vispirms to izteica smieklu šalts, kas nāca no tumsas un ielauzās skatuvē pie katras komiskās situācijas, bet tāds pats spēks bija arī klusumam, kādu elpoja zāle lugas nopietnās vietās.

Kad nebija jābūt uz skatuves, Ilze visvērīgāk ieklausījās tieši šajā klusumā. Viņa vairāk sajuta kā izprata, ka tieši tas nosaka kontaktu starp skatītājiem un tēlotājiem, jo nebūt nebija tik viegli pakļaut šos patstāvīgi domājošos un rīcībā vaļsirdīgos ļaudis katrai sajūtu niānseli.

Viņa varēja būt apmierināta. Ar pirmajiem soļiem izrāde ritēja kā labs mehānisms, kur zobritens ķeras aiz zobriteņa un droši un neatlaidīgi virzās uz priekšu, pie tam šis mehānisms bija dzīvs, vienkārša, radoša gara pilns.

Kad beidzās cēliens un zālē iedegās pilna gaisma, likās, ka aiz priekšskara šalko jūra. Spēcīgas rokas sita aplausus un izteica apmierinātību un patecību.

Cēliena starplaikā skatuves pārbūve drusku ietilga, jo vajadzēja sagatavot dekorācijas un rekvizītes ne tikai nākošajai ainai, bet visam cēlienam, lai ainu starpbrīži būtu pēc iespējas īsāki.

Saurās aizkulisu telpas bija pilnas tēlotājiem un skatuves pārbūvētājiem, kas skraidīja no vienas puses uz otru ar smagajiem dekorāciju gabaliem. Bija karsti un smacīgi. Ilze piegāja pie viena no aizkulisu logiem, kas veda uz sētas pusi, pacēla tumšo aizkaru, un tūlīt to aplēja bākas sarkanā gaismas šalts. Atvēra logu un apsēdās uz palodzes, kas skatuves paaugstinājuma dēļ atradās pie pašas grīdas. Vējš no jūras iešalca telpā un klusu plivināja draperijas. Bija patīkami ļauties vēsajai gaisa strāvai.

Pēkšņi divas mazas rokas apkampa Ilzes plecus. Ilze atskatījās. Tā bija Zelmīņa.

— Tu redzi, Ilzīt, kā rit izrāde! Ja mēs tā izturēsim līdz galam, tad tā būs brīnumjauka.

— Tāda pašapziņa var sabojāt visu. Vēl taču mēs esam tikai pašā sākumā.

— Nē, es jūtu, ka tālāk ies vēl labāk. Esmu tik priecīga, tik priecīga. Tu nedrīksti mūs tagad atstāt.

— Ko tas nozīmē? Es taču nekur netaisos aizbraukt.

— Tātad tas nav tiesa?

— Kas tad?

— Es dabūju zināt, ka rajons tevi gribot pārcelt pie sevis, vadīt tirdzniecības kooperācijas nozari vai kaut ko tamlīdzīgu. Tā viņi mēdz darīt. Ja te kāds sevi drusku parāda, tūlīt pievāc.

— Nemuļkojies, Zelmīņ, es nekā nezīnu un nekur neiešu, arī «parādījusi sevi» es nekur neesmu. Mēs taču tikko sākām strādāt.

— Jā, bet viņi saka, ka tu protot sadzīvot ar cilvēkiem un tu esot «kadrs».

— Niekī. Neklausī baumām. Es nekur neiešu.

Zelmiņa jautri iesmējās, bet tūlīt atkal sadrūma.

— Un tomēr, ja rajons tevi nepievāks, tad, es zinu, kāds cits spēks tevi aizvedīs prom.

— Atkal kādas aušības?

— Nav vis aušības. Es zinu, tu mīli kādu cilvēku. Viņš beigs studijas un aizbrauks strādāt kaut kur tālos, tālos mežos un tu iesi viņam līdzī.

Ja nebūtu grima, Zelmiņa redzētu, ka Ilze drusku pietvīkst, bet tagad viņa draudzenes acīs manīja pazībam kā īsu tumšu liesmu.

— Arī tas nav tiesa. Es nekur netalsos iet, nekur netalsos doties, es atbraucu šeit strādāt un gribu te palikt.

— Nedusmojies, Ilzīt. Es esmu ļoti laimīga, ka tu paliec pie mums. — Nenocietās un pēc brīža vēl piebilda: — Bet tas gan taču ir tiesa, ka tu viņu mīli.

Likās, ka Ilze nedzird jautājumu, jo viņa nekustīgi raudzījās vakara debešos. Tad klusu, kā pie sevis sacīja:

— Jā, tas ir tiesa.

Nākošā mirklī abas runātājas atskatījās. Zarēnu Kārļa maskā, atspiedies pret saplākšņa galu, netālu no viņām stāvēja Andrejs Krauja. Nekā neteicis, viņš apgrīzās un aizgāja.

— Bākas Andrejs... — Zelmiņa nočukstēja.

Ugunsdzēsējs deva trešo vianu.

Spraiģā spēles gaitā pienāca aina, kur Zarēnu Kārlis ierodas pie Lienes, lai atvadītos no savas mīlestības. Jau pēdējos mēģinājumos aina ritēja ar dīvainu sasprindzinātību, to juta abi — kā Ilze, tā Andrejs, — taču tagad šī situācija ieguva kādu īpašu dziļu traģismu. Tā pārnēsās uz skatītājiem, un zālē valdīja klusums, ka varētu sadzirdēt pat adatas kritienu.

Runājot savu tekstu, Ilze ieskatījās Andreja acīs un redzēja, ka tās ir skumjas. Arī viņai kļuva skumji. Teiktie vārdi mazliet drebēja. Viņa nekā nevarēja darīt. Nekā.

Kad drusku grīlodamies, smagiem soļiem, Kārlis nogāja no skatuves, zālē bija dzirdamas klusas nopūtas. Vairākas sievietes lika pie acīm kabatas lakatiņus.

Režisors, kas visu izrādes laiku stāvēja blakus ugunsdzēsējam un uzmanīgi vēroja lugas norisi, sacīja:

— Labi, ļoti labi.

Varbūt šī pārdzīvojumiem bagātā aina, varbūt publika atsaucība ietekmēja izrādes tālāko gaitu, bet tā turpinājās ar spraigumu līdz beigām. Skatītāji aplaudēja tik ilgi, līdz uz skatuves parādījās režisors un Ilze. Komjaunieši viņiem abiem bija sagādājuši pārsteigumus — divus lielus ziedu klēpju.

Režisors sniedza Ilzei roku un sacīja:

— Ar šiem panākumiem varat būt pilnīgi apmierināta, tikai nepastājeties pie sasnēgtā. Ar cilvēkiem, kas grib nopietni strādāt, var panākt ļoti daudz.

Ilzes «kabinētā», jau velkot mēteli mugurā, viņš vēlreiz atsāka šo sarunu:

— Ziniet, Raiņa lugā «Rīgas ragana» ir izmantota tautas teika. Ik nakti Daugavas dzelmē balss jautā: Vai Rīga gatava? Un saucējs no torņa atbild: — Vēl nava. Un tālāk teika stāsta, ka tajā naktī, kad saucējs atbildēs: — Rīga ir gatava, — tā nogrims dzelmē. Tauta ir gudra un viņa jau sen sapratusi, ka tas, kas tālāk vairs neattīstās, iet bojā. Man šķiet, ka sevišķi dziļi šī patiesība attiecināma uz visām mākslas nozarēm, vienalga, vai tai ir pašdarbības forma, vai profesionāla.

— Man liekas, ka vispirmā kārtā tas attiecas uz cilvēku, vienalga, kādā nozarē viņš strādātu, — Ilze atbildēja.

Publika vēl drūzmējās ap izejām, garderobi un bufeti.

Arī Bušvektere bija ievilkusi savu otro pusi bufetē, lai izmaksātu limonādi. To pamanīja Noriņu māte, kas starpbrīžos enerģiski bija cilājusi savu smailo zodu un stāpījusi kaklu, taču draudzenī nekur nespēja ieraudzīt. Tagad tā veikli ietpināja bufetes telpā un aizsāka:

— Kur tad tu, mīļā, tā esi pazudusi, ne cemos atnāc, ne tevi mājās var sastapt. Tā gribētos parunāt, tā gribētos parunāt par tiem pašiem karjiem.

Bušvektere stingri paskatījās uz draudzenī, paņēma tīru glāzi, pielēja ar limonādi un, pastūmusi uz Noriņu mātes pusi, sacīja:

— Ko tu vienmēr tā vari kladzināt tikai par karjiem un karjiem. Vai tad tev cita darba nemaz nav. Man tie karji nemaz vairs neinteresē. Gan jau korejieši un ķīnieši sakaus tos amerikāņu plukatas. Man tepat pietiek ar pašu lietām. Kur tikai skaties, visur nags jāpieliek. Rau še, pat veco atrāvu no kazas. Lai iet uz zāgētavu, ja spēka nav par pielicēju, lai sargā. Un es tev saku, kopš tagad par sargu — pavisam cits cilvēks. Var ir par dzīvi parunāt, ir visu ko.

Noriņu māte pirmā mirklī iepleta acis, tad apķērās un ātri piebalsoja:

— Nu, vai tad es to pašu nesaku. Visi tā strādā, tā strādā, akurāt kā skudras. Tad arī mēs vecie vēl varam kādu robu atrast.

Par tādu savas vecās runu Bušvektere pat pārņēma lepnības gars, izslēdies taisnāks viņš uzsauca:

— Vēl vienu pudeli «sinalko».

Izrādes dalībnieki bija savīduši un noguruši. Lielāko daļu atgrīmēja Jugliņš, Ilze un Ināra, daļa atgrīmējās paši. Visi bija mazrunīgi, bet kāda klusa, iekšēja prieka un apmierinājuma pilni. Viņi bija it kā ieskatījušies citā pasaulē, un tas darīja viņu dzīvi saturīgāku un bagātāku.

Aina pabāza galvu un sacīja:

— Ilze un Ināra, mēs ar Valdi jūs gaidām bufetē.

Aktieri atvadījās no Ilzes un viens pēc otra aizgāja. Arī Jugliņš bija klusāks un nopietnāks. Atgrīmējis pēdējo, viņš rūpīgi savāca un novietoja visus piederumus. Ejot prom, pagriezās pret Ilzi un teica:

— Jūs man pierādījāt, ka interesants teātris var būt arī tad, ja neej uz skatuves ar baltiem zirgiem un nekaujās ar ozolrūngām un egļu vālēm. Pateicos. Sveiki.

Ilze aizsūtīja Ināru pie Ainas un Valda, lai tie vēl dažas minutes uzkavētos.

Gribējās mirklī palikt vienai Pēc ilgā un sasprindzinātā trokšņa viss bija kļuvis kluss. Likās, ka vajadzētu dot sev kādus norēķinus par veikto, taču doma bija izklaidīga un ne pie kādiem secinājumiem nenāca. Izpēmusi no atvilktnes žurnālu, gribēja tajā ierakstīt garāku atzinumu par savu pirmo nopietnāko darba rezultātu, bet tad saprata, ka dzīvē viss īstenībā notiek ļoti vienkārši. Paņēma spalvu un ierakstīja: «Andreja Upiša romāna «Zaļā zeme» dramatisējuma pirmizrāde. Visas vietas izpārdotas.»

Nolika žurnālu atpakaļ atvilktnē un jau gribēja doties pie draugiem, kad klauvējieni pie durvīm pieteica vēl kādu apmeklētāju.

Ienāca Elsiņa:

— Jūs droši vien esat nogurusi, tāpēc ilgi neuzkavēšu. Gribēju tikai pateikt savu paldies par izrādi. Tā drusku atšķīrās no visa, ko līdz šim esam še redzējuši mūsu Kulturas un Tautas namos. Tēlotāji izprata to dzīvi un cilvēkus, kurus viņi tēloja un tāpēc spēja būt patiesi, dažbrīd vairāk, kā to var gaidīt no neprofesionāliem. Pagātne, kuru redzējām lugā, palīdz izprast mūsu tagadni un vēl vairāk iemīlēt to. Tādam darba rezultātam ir nozīme komunistiskajā audzināšanā. To gribēju pateikt jums kā uzmuninājumu tālākajam darbam.

Elsiņa sniedza roku un jau gribēja aiziet, kad Ilzei ienāca prātā saruna ar Zelmiņu.

— Vai drīkstu jums kaut ko jautāt?

— Biedrene Jurika, es taču jau senāk esmu teikusi, ka vienmēr esmu jūsu ricībā. Es pat gribu ar jums kādreiz plašāk un nopietnāk parunāties, bet acīm redzot darbs jūs ir kavējis ierasties pie manis.

— Kad būšu Laidenē, katrā ziņā pieiešu pie jums. Bet tagad man gribētos zināt, vai tas ir tiesa, ka rajons mani grib pārcelt citā darbā?

— Vai kāds jau ir runājis ar jums par to?

— Vēl nē, bet es to uzzināju netieši.

— Vai jūs vēlaties aiziet no šejienes?

— Nē, jo es šo darbu mīlu.

— Arī tad nē, ja jums piedāvātu materiāli labākus noteikumus?

— Arī tad nē.

— Nu, ko tad, ja kāds ar jums runā, vienkārši atsakāt. Šajā gadījumā es būšu jūsu pusē.

3.

Otrā dienā Ilze saņēma profesora Zeibolta vēstuli. Viņa to tūlīt nonesa Dumbrim, lai pastiprinātā tempā gatavojas koncertam.

Dumbris izlasīja vēstuli un, pakratījis savas sirmās «krēpes», atteica:

— Koncertu varat izziņot kaut vai rīt.

Kora un deju ansambļa koncertu izziņoja nākošajā svētdienā.

Dumbris savā mūžā bija diriģējis simtiem sarīkojumos, un šajā ziņā nekas viņu pārmērīgi nespēja pārsteigt. Tomēr šoreiz viņš tikko nedabūja trieku.

Ja iepriekšējā vakarā nebija kora mēģinājumu, kas teilga naktī, tad Dumbris no rītiem cēlās pussešos, pēc garākiem mēģinājumiem — sešos. Šoreiz viņš bija pamodies vēl agrāk un liknējās pār savāktajiem tautas motīvu materiāliem, kad visa apkārtnē vēl bija biezās rīta miglas pilna. Vairākkārt pametot skatienu pa logu, tam liķās, ka skolas tuvumā kāds staigā, bet tā kā miglas dēļ nevarēja staigātāju pazīt, nepievērsa tam īpašu uzmanību, kaut gan izlikās, ka staigātāja gaita ir kaut kas ļoti pazīstams.

Kad migla paklīda, Dumbris pazina Andreju. Jaunībā jau viss gadās, bet vai tāpēc rīta miglā jāriņķo apkārt skolai, tas viņam likās nesaprotami. Kad pēc kāda laika Andrejs atkal atradās iepretī logam, Dumbris atvēra to un no visa spēka sauca: — Eil! Panāc šurpu!

Andrejs apstājās un nesteidzīgi, vilcinādamies pienāca pie loga.

— Ko tu te tā pēti skolu? Pirkti vai gribi?

— Es gaidīju, kad jūs piecelšies, — no balss vien jau Dumbris manīja, ka jauneklim kas lēcies.

— Es esmu piecēlies.

— Vai varētu ar jums parunāt?

— Runā.

— Man... es gribēju jums pateikt, ka es svētdienas koncertā nevarēšu piedalīties.

Dumbris trīs reizes pamirkšķināja acis, it kā gribēdams pārliecināties, vai tas, kas stāv te pie loga un runā šos vārdus, tiešām ir Andrejs, jeb nav. Tad uzreiz nekā neatbildēja. Laikam neatrada vārdus, tikai ātrām kustībām pārcilāja papīra kaudzītes uz sava galda. Beidzot atzīlba un uzklīda:

— Diriģenes esi saēdies vai?

— Esmu sarunājis vietu uz kuģa par radiotelegrafistu.

— Par radiotelegrafistu uz kuģa?.. Par radiotelegrafistu uz kuģa?.. Kāpēc tu neesi sarunājis par radiotelegrafistu uz ziemeļpola?

— Tāpēc, ka esmu sarunājis uz kuģa.

— Vai tu prātu esi izdziedājis vai? Cilvēki kavē darbu, brauc uz Rīgu, profesors kavē laiku, brauc uz šejieni, vecais Dumbris naktis neguļ, bet viņš ies uz kuģa par radiotelegrafistu! Viņš brauks uz Havaju ģitari spēlēt!

— Es nevienu neesmu lūdzis braukt uz Rīgu.

Dumbris apklusa un cieši raudzījās Andrejā. Spītīgā balss intonācija Andreju nodeva. Sirmāis diriģents uzreiz visu saprata.

— Pagaidi, es tūlīņ izešu.

Dumbris tāpat rīta svārkos un mikstās filca tupelēs metās laukā, kaut gan ārā bija liela rasa. Ejot viņš rūca pie sevis:

— Vai tad tiešām iemilējušies nekad nevar iztikt bez muļķībām? ...

Dumbris satvēra Andreja roku un juta, ka tā ir auksta un mikla.

— Visu nakti esi mētājies apkārt?

Andrejs nekā neatbildēja.

— Vai tu, pintiķi, to nesaproti, ka miglā balss aizsmok?

— Manam mūžam pietiks.

— Nu, to mēs vēl redzēsim. Ja jau tu tā vēlies pastaigāties, tad iesim arī.

Klusējot viņi sāka brīst pa garo piekrastes grīslī un arvien vairāk attālinājās no ciema.

Kad ap pulksten vienpadsmitiem Dumbris atgriezās, skolas dārzā uz soliņa viņu gaidīja Ilze.

— Vai tas tieša, ka Andrejs atsakās korī dziedāt? — viņa sastraukta jautāja.

— Kas par muļķībām? Viņš dziedās, bet manas siltās un labās kurpes, tās gan ir pagalam.

4.

Sestdienas pievakarē Plūdciemā iebrauca apputējais taksometrs. Mašīnā sēdēja divi pasažieri. Jauna meiča izkāpa pie Kulturas nama un apsprānījās, kur šeit sastopama Ilze Jurika. Meklētā jau pati trauca cās viešņai pretī un sauca: — Vera, Vera! Tas ir lieliski, ka tu arī atbrauci.

Profesors Zeibolts izkāpa pie skolas, kur to sagaidīja Dumbris.

Soferis nobrauca mašīnu pie pašas upes, nomazgāja un tad novietoja skolas dārzā zem ābeles. Ar vairāku pusaudžu palīdzību viņš saraka tārpus un devās uz upi makšķerēt.

Tātad atbraucēji te bija uz ilgāku palikšanu.

Pēc vakariņām Dumbris sagatavoja vairākas pudeles karstvīna un uzlika uz galda trīs glāzes. Kamēr ieradās trešais sarunu biedrs, viņš turpināja iepazīstināt profesoru ar saviem šīs vasaras tautas muzikas ieguvumiem.

Zeibolts bija sajūsmināts un, pētot neskaidrās Dumbrā nošu zīmes, atkārtoja: — Jums ir lieliski veicies, jums ir lieliski veicies.

Dumbrim tā bija labākā uzslava, un viņš smaidīja vien.

Trešais sarunu biedrs, ko Dumbris šovakar bija ieaicinājis — vecais bākas Jēkabs, tūlīņ paskaidroja, ka notis gan nepazīstot, bet tās piecas sešas dziesmas, kas no jaunības dienām vēl esot prātā, pie laba pasatu vēja varot nodziedāt tāpat no izjūtas vien.

Dumbris par Jēkaba dziedāšanu nekad nebija bijis labās domās un tāpēc sarunas grozījās par realākām lietām — par zveju, par Jēkaba dažādiem piedzīvojumiem, par bāku, par to, kā Plūdciems pārveidojas.

Beidzot Dumbris ieprasījās:

— Kā tad jūtas mūsu radiotelegrafists?

Uz to Jēkabs atbildēja: — Es audzināšanas jautājumos, no tagadējā viedokļa, neko daudz nesaprotu. Mani audzināja bormanis ar tauvas galu un trim četriem spēcīgiem vārdiem, kuru saturs bija noteikts un skaidrs. Es tauvas galu savā mūžā neesmu lietojis citur, kā tikai atsiešanai, bet vārdu man ir daudz vairāk un ja tiem ir dziļš iekšējs saturs, tad, es jums teikšu — laivu var dzīt uz priekšu, kur nu vēl cilvēku. Andreju es apstrādāju tā, ka viņš turpmāk kuģi vēlēšies redzēt tikai uz bildes.

— Bet sakiet man, — jautāja profesors Zeibolts, — ja tas izrādīsies vajadzīgi un lietderīgi, vai jūs varēsit atbrīvot jaunekli jau tūlīņ rīt?

— Ja kuģim jādod fārvaters, tad varu viens pats nosēdēt bākā vismaz nedēļu.

— Kāpēc tad rīt? Līdz konservatorijas sākumam taču vēl ir laika. Mēs varam izdarīt vismaz pāris koncerta izbraukumus, — protestēja Dumbris.

— Neko nevarēs darīt, — mierīgi paskaidroja profesors, — ko rim tā kā tā būs jāpārkarojas, un visi termiņi jau tagad novēloti, bet izņēmumi vienmēr iespējami, ja tie lietderīgi un vajadzīgi.

Dumbrim bija jāpiekāpjas.

Pie sarunas beigām laikam Jēkabam tomēr bija iestājies vajadzīgais pasats un viņš, Dumbrim par šausmām, nodziedāja šo to no sava vecā jūrnieku repertuara.

Šķiroties profesors viņam noprasīja:

— Jūs taču arī rīt būsi koncertā?

— Biļeti jau es nopirku pašā priekšā, bet dzirdēt dzirdēšu tik daudz, cik vējš atpūtīs līdz bāka. Kreiseris taču nevar palikt bez admiraļa, — atteica Jēkabs.

Jēkaba krēslā sēdēja Ilze un uzmanīgi vēroja koncerta norisi. Uzticīgi savām tradīcijām, plūdciemieši jau sestdien bija uzzinājuši, ka ieradīs no Rīgas kāds tur profesors, kas labi pārzinot dziedāšanu, un tāpēc interese par koncertu bija liela.

Dumbris, pēc dabas nervozs un gandrīz vienmēr drusku satraukts, koncertos parasti bija mierīgs un nosvērts. Tomēr Ilze maniņa, ka arī viņam šī diena ir notikums.

Andrejs turējās braši, tikai izskatījās drusku bāls un raudzījās taisni uz priekšu. Viņa balss, kā parasti, skanēja droši un spēcīgi un kā vienmēr radīja klausītājos aizrautību, pārdzīvojumus, neparastas, neikdienišķas domas.

Aplausu laikā Ilze paslepšus novēroja profesoru, bet viņa sejā nespēja nekā salasīt.

Kad koncerts noslēdzās ar deju ansambļa priekšnesumiem un vajadzēja sākties dejai, laudis neizklīda, bet palika zālē. Visiem šķita, ka notiks kaut kas sevišķs. Klīda baumas, ka profesors runāšot. Tikai tad, kad krēslī un soli jau bija salikti gar malām un orķestris ieņēma vietu, klausītāji saprata, ka koncerts beidzies un laikam nekas sevišķs tomēr nenotiks.

Plūdciema Kulturas namā deja jau tuvojās beigām. Orķestra dalībnieki noguruši taisīja arvien garākas pauzes un dejas norāva arvien īsākas. Nakts pār ciemu gulēja zilgani tumša. Atsevišķus laukumus apgaismoja paretas ielu spuldzes. Dzīvokļos nodzīsa viens logs pēc otra. Tikai Leņina ielā plašs laukums bija spožas gaismas pielietis. Tur stāvēja sardzē lielā spēcīgā Kulturas nama spuldze, un to vēl atbalstīja atvērtie augšējā stāva logi.

Pie Kulturas nama iebrauca taksometrs un apstājās netālu no galvenās ieejas. Soferis izdzēsa ugunis un gaidīja.

Atnāca Ilze, Vera, Ināra un Garklāvs. Viņi bija pirmie un tāpēc pastaigājās pa ietvi uz priekšu un atpakaļ. Tad no tumsas iznīra profesors Zeibolts un Dumbris, par kaut ko dzīvi un žestikulējot sarunājās. Arī viņi plevienojās pirmajiem atnācējiem.

Augšā dejas zālē bija karsti un vairāki jaunieši laiku pa laiku noskrēja lejā atvēsināties. Ievērojuši mašīnu, tie, ziņkāres dzīti, sāka novērot apkārtni un, pamanījuši staigātājus, vairs augšā negāja. Tā pamazām ap mašīnu salasījās vesels ļaužu pūlītis.

— Pagaidām viņš varēs dzīvot pie manis vasarnīcā, līdz iekārtosies kopmītnē vai kaut kā citādi. Bet gan jau viņš pats jums to at rakstīs, — sacīja Zeibolts.

— Kāpēc Indriķis nebija koncertā? — klusu Ilzei jautāja Vera.

— Viņiem tādi pusjūrgi, — daudzi jau dodas projām.

— Dažiem jūrgi, dažiem pusjūrgi, — ar īpašu nozīmību sacīja Vera, bet Ilze šo izaicinājumu nelikās manām.

Tā kā Ilze bija mazrunīga, tad drīz vien Ināru un Veru ievilka sarunās Garklāvs, un Ilze drusku atdalījās no pārējiem. Viņa to izmantoja un gāja vēl tālāk, līdz izkļuva no spoži apgaismotā rajona. Vēl gabaliņu pagājusi, pamanīja nākam Valdi un Andreju. Katrs nesa paprāvu somu. Ilze apstājās un gaidīja.

— Mēs jau jūs gaidām, — sacīja Ilze. Likās, ka balss naktī skan pārāk skaļi.

— Dod somu, es nodošu šoferim, — Valdis teica Andrejam un paņēma arī viņa nesto somu.

Ilze ar Andreju palika divi vien. Gausiem soļiem viņi klusējot sekoja Valdim.

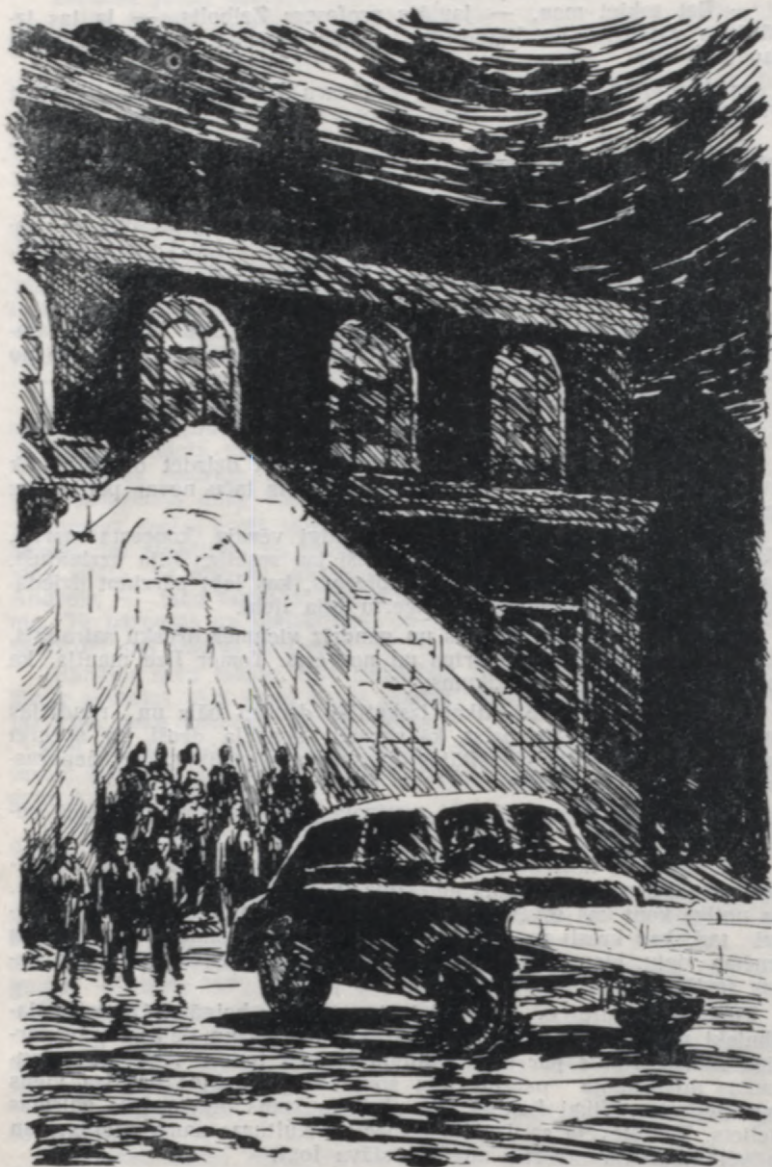
— Jūs dusmojaties uz mani? — Ilze vaicāja.

— Par ko tad? Man nav pamata dusmoties.

— Par to, ka bez jūsu ziņas biju Rīgā pie profesora.

— Varu būt tikai pateicīgs. Jūsu brauciens man pavēra jaunu dzīvi.





— Jūs maldāties. Mūsu dzīve pati ir tā, kura paver ceļus tiem, kas nebaidās iet uz noteiktu mērķi.

Andrejs brīdi klusēja, tad teica:

— Es laikam izturējos ļoti muļķīgi. Jēkabs teica, ka viņš esot apbraucis piecas reizes apkārt pasaulei, bet tik strīpainu muļķi kā mani neesot sastapis.

— Jēkabs ir jauks.

— Jūs esat jauka, — to es aizbraucot gribēju pateikt, bet visu laiku baidījos, ka pietrūks drosmes.

Ilze apstājās.

— Nevajaga tā Andrej.

— Kāpēc?

— Nevajaga tā. Labāk noslēgsim draudzību, īstu draudzību. Šis draudzības vārdā apsolāties daudz strādāt un jūs sasniegsiet lielu dzīvi. Es būšu tad lepna uz jums un mūsu draudzību. Apsolieties. Būsīm draugi.

Ilze sniedza roku.

Andrejs satvēra to.

— Apsolos. Būsīm draugi, — viņš pēc brīža sacīja.

— Rakstiet man par jūsu veismēm un grūtībām. Un kad braucat kādreiz uz šo pusī un redzat, ka Leņina ielā deg šī spuldze, atcerieties un apciemojiet.

— Labi.

— Ejam.

— Beidzāt atvadīties? — vaicāja Dumbris.

— Beidzām.

Aizbraucēji sakāpa mašīnā.

Jaunieši, ieraudzījuši Andreju, uzsauca tam:

— Andrej, tu arī uz Rīgu?

— Arī, — Andrejs atteica.

— Sveiki, sveiki, sveiki, — sauca no visām pusēm.

Soferis iedarbināja motoru un ieslēdza ugunis. Liela un spēcīga gaismas šalts apgaismoja ceļu tālu uz priekšu. Mašīna lēni ieslēdēja šajā gaismas ceļā. Sarkanā numura spuldze kļuva aizvien mazāka un mazāka, līdz nozuda ielu pagriezienā.

Augšā zālē spēlēja pēdējo deju.

(Turpinājums sekos)

Raiņa luga uz Kazanā skatuves

1948. gadā Rīgā krāšņā izdevumā iznāca J. Raiņa luga «Pūt, vējiņi» krievu valodā, dzejnieka Nikolaja Asejeva tulkojumā. Un tūlīt arī sākās latviešu literatūras klasiķa liriskās drāmas uzvaras gājiens pa padomju teātru skatuves. Viens no pirmajiem to izrādīja Maskavas drāmas teātris. Drīz vien «Pūt, vējiņi» pārtulkoja ukraiņu valodā, un luga ieskanējās no Zaņkoveckas vārdā nosauktā Ļvovas teātra skatuves. «Pūt, vējiņi» iestudēja Gorkijā, Sverdlovskā, daudzās citās mūsu plašās Dzimtenes pilsētās. Pagājušā gada decembra beigās lugas pirmizrāde notika V. Kačalova vārdā nosauktajā Kazanā Lielajā dramatiskajā teātrī.

Kazanēši silti uzņēma un iemīloja jauno izrādī. Pusgada laikā «Pūt, vējiņi» piedzīvoja vairākus piecdesmit izrādes un vienmēr pulcēja pilnu auditoriju. Bet kad teātris sāka gatavoties braucienam uz Maskavu, tā viesizrāžu repertuarā, līdzās pieciem citiem labākajiem iestudējumiem, bija arī «Pūt, vējiņi». Pie tam vēl der atcerēties, ka runa gāja par radošā darba atskaiti sakarā ar teātra 150 gadu atceri.

Maskavā Raiņa iedvesmojošās drāmas vārdi atskanēja no Mazā teātra skatuves, kura telpās notika Kazanā teātra viesizrādes. Izrāde iekaroja maskaviešu sirdis. To varēja spriest pēc dziļas uzmanības pilnā klusuma skatītāju zālē, pēc dedzīgajiem aplausiem

bieži vien pat kādas ainas izrādes gaitā, pēc tā, ka lugas beigās aktierus izsauca vēl un vēl.

Kur slēpjas šo lielo panākumu «noslēpums»? Vispirms jau tai apstākļi, ka teātra kolektīvs pratis iedziļināties Raiņa poetiskā darba dvēselē, pratis sniegt skatītājiem nevien lugas ārējo sižetu, notikumu gaitu, bet gan tās ideju, krievu valodā iedziļinājis latviešu tautas dziesmas īpatnējo lirismu. Izrādes režisors, Baltkrievijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Lītvinovs pratis izlasīt «Pūt, vējiņi» pa jaunam, svaigi. Viņa traktējumā stāsts par Baibas un Ulda traģisko mīlestību iegūst sociālas problēmas asumu. Ne mazāk svarīgs panākumu cēlonis ir aktieru patiesīgā, savilņojošā spēle. «Pūt, vējiņi» izrāda lieliski saliedēts ansamblis, no kura pat grūti izdalīt atsevišķus labākos spēlētājus. Kautrā, lepnā Baiba (V. Tītova), gudrā, sirsnīgā Orta (E. Zilina), straujais Uldis (G. Baljans), aizkustinošais, taču ne sentimentālais Gatiņš (I. Mokejevs), tāpat arī pārējie izrādes dalībnieki iemiesojuši Raiņa tēlus visā to daudzveidībā.

Nesaraujamais ir brālīgo padomju tautu draudzības saites. Spilgti tās izpaužas kultūras un mākslas bagātību apmaiņā. Padomju Tatarijas galvaspilsētā izrāda Raiņa lugu, Rīgā sekmes gūst tataru balets «Ali Batirs».

L. Vecis



Aktieris G. Baljans Ulda lomā.

ZINĀTNISKIE DARBINIEKI KOLCHOZU LAUKOS

Padomju Latvijas kolchoznieki nemītīgi ceļ lauksaimniecības kultūru ražas. Lauku ražības celšanā viņi cenšas pilnībā izmantot modernās padomju agrobioloģijas zinātnes jaunākos sasniegumus. Lielu palīdzību viņi saņem no Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas zinātniskajiem darbiniekiem.

Zinātniskie darbinieki noskaidro neizsmejamās rezerves, kas slēpjas lauksaimniecībā, izstrādā agropasākumus šo rezervju vislabākai izmantošanai. Sevišķa uzmanība tiek veltīta augsnei, kas ir galvenais ražošanas līdzeklis un darba produkts lauksaimniecībā.

Latvijas PSR teritorijā lielas platības aizņem kūdras purvi. Tie Latvijā ir augstāzīgu zemju rezerves. Pašreiz republikas kolchozos veic milzīgus pasākumus, lai šos purvus nosusinātu un apgūtu.

Lauksaimniecības zinātne un prakse noskaidrojuši, ka pārpurvotās un purvainās augsnes, ja tās pareizi izmanto, var dot augstas lauksaimniecības kultūru ražas. Prof. Dr. J. Peive un zinātniskā līdzstrādāniece I. Aizupiete savos darbos pierādījuši, ka Latvijas apstākļos vara mēslojumu lietošana kūdras un purva augsnēs ir efektīvs pasākums, kā celt graudu un tehnisko kultūru ražību. Izmēģinājumu rezultāti,

kuri izdarīti Rīgas, Jelgavas, Ogres un citu rajonu kolchozos, pierādījuši, ka ar varu nabadzīgās purva augsnēs, dodot tiem vara mēslojumus pīrita izdedžu veidā (500 līdz 600 kg uz hektara) dod 4 līdz 5 centneru graudaugu ražu pieaugumu no ha. Pīrita izdedžu mēslojums šajās augsnēs ceļ arī citu kultūru ražu.

Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas augsnes zinību un zemkopības institūts izstrādājis pasākumus pīrita izdedžu — Rīgas superfosfāta rūpnīcas atkritumu — plašai izmantošanai lielu pārpurvotu platību uzlabošanai dažādos mūsu republikas rajonos.

Latvijas pirmrindas kolchozi izmanto pīrita izdedžus kā vara mēslojumus jaunapgūto pārpurvotā un purvaino augšņu auglības celšanai.

Lai pareizi izmantotu augsnes auglību un noteiktu, kādus mēslojumus jādod lauksaimniecības kultūrām, iepriekš jāzina, kādas barības vielas augsnē iztrūkst. Šai nolūkā zinātniskie darbinieki pēta augsni un tās īpatnības. Barības vielu saturs un citu augsnes agrokīmisko īpašību noteikšanu var izdarīt tieši uz lauka ar vienkāršu un agronomijas darbiniekiem pieejamu ierīci, kuru konstruējis prof. Dr. J. Peive.

Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas augsnes zinību un zemkopības institūta zinātniskie darbinieki pēta augsni. No kreisās uz labo: lauksaimniecības zinātņu kandidāte A. Sarova, zinātniskās līdzstrādāniece N. Ivanova, I. Aizupiete un laborants G. Riņķis darbā pie augsnes bedres.



Nosusināts zemes purvs, kas 1951. gada rudenī iztīrīts no krūmājiem un uzarts lauksaimniecības kultūru sējai. V. Vereščaka foto

Attēlā uz leju — Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas zinātniskā darbiniece I. Aizupiete un kolchoza «Jaunā dzīve» brigadieris J. Jefimovs aplūko izdarītos izmēģinājumus, pētot pīrita izdedžu iedarbību purvainās augsnēs.

Zinātniskie darbinieki veic lielu darbu arī laboratorijās, kur izdara sīkus un vispusīgus augsnes pētījumus.

Padomju iekārta nodevusi Latvijas kolchoznieku rīcībā spēcīgu tehniku, kuras pareiza izlietošana pavēr lielas purvaino un citu augsnu milzīgās potenciālās auglības izmantošanas perspektīvas. Tas, kas nebija pa spēkami sīkajām individualajām zemnieku saimniecībām, tagad kļuvis pieejams lielajām kolchozu saimniecībām.

Lieli purvu masīvi tuvākajos gados Latvijā pārvērtīsies par treknām ganībām, siena bagātām pļavām un auglīgiem laukiem. Garantija tam ir lauksaimniecības zinātnes un prakses radošā sadarbība, kas mūsu republikā aizvien vairāk vērstas plašumā un dziļumā.

A. Sarova,
lauksaimniecības zinātņu kandidāte



Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas augsnes zinību un zemkopības institūta analītiskās ķīmijas laboratorijā. Zinātniskā līdzstrādāniece N. Ivanova un laboratorijas vadītāja lauksaimniecības zinātņu kandidāte A. Sarova izdara augsnu agrokīmisko analīzi.

Attēlā uz leju — kolchoznieki ar traktoru sējmašīnām izsēj pīrita izdedžus uz jaunapgūtām purva augsnēm.



Apakšzemes ūdeņu savaldīšana

Pirmo reizi pasaulē

Lielo stāļinisko dižceltņu pirmdzimtā — V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanāla uzcelšana bija nopietna visu rangu un profilu padomju zinātnieku, konstruktoru, inženieru un strādnieku-specialistu zināšanu, prasmes, tehniskā un organizatoriskā brieduma pārbaude. Un viņi godam izturēja šo eksamenu. Īsā laikā viņi izprojektēja, uzbūvēja un apguva celtniecībā desmitiem jauna veida spēcīgas mašīnas, sarežģītas iekārtas, pilnīgi mechanizējot visus darba ietilpīgos procesus. Projektēšanas un būvēšanas gaitā padomju zinātnieki atrisināja daudzus vissarežģītākos tehniskos uzdevumus.

Cimļanskas hidromezgla dambja izbūve no vietējām smiltīm uz smilšaina pamata bija viens no sarežģītākajiem uzdevumiem, kuru sekmīgi atrisināja Volgas-Donas kanāla projektētāji un celtnieki. Celt kaut ko uz smiltīm no seniem laikiem skatījās ne tikai riskanti, bet arī ļoti bīstami. Boļševiki apgāza šo novecojušos uzskatu. Pirmo reizi pasaulē uz smalkgraudainas smilšu grunts uzcelts smilšu un dzelzbetona dambis ap četrdesmit metru augstumā un 13,5 kilometru garumā.

Darbs pie šīs problēmas izvirzīja daudzus papilduzdevumus. Starp citu, tāds ļoti svarīgs blakus uzdevums bija cīņa ar gruntsūdeņiem — celtnieku viltīgāko un bīstamāko ienaidnieku. Ceļot dažādas hidrotehniskas būves, to masīvos pamatus parasti liel-

dziļāk par gruntsūdeņu līmeni. Un, ja nav sperti profilaktikas soļi, tad šie ūdeņi pieplūdinā būvbedri un var pārtraukt darbu.

Daudzi lasītāji, domājams, ne vienreiz vien, sēžot pludmalē un izklaidējoties, rakuši smiltīs bedrītes. Parasti tas beidzies ar to, ka, tikko ūdens izsūcies caur smiltīm, bedrītes malas sabrukūšas, un pati bedrīte pārvērtīsies par bļodveida padziļinājumu, kas pieplūdis ar ūdeni.

Līdzīga aina iespējama arī, izrokot grunti celtniecībai. Gruntsūdeņi iesūcas būvbedrē un izsūc sienu sabrukšanu. Lūk, kādēļ, rokot būvbedri, ja tās sienas nenostiprina vai nenovērš ūdens iekļūšanu tajā, bedres sienas taisa ar nelielu slīpumu, un betonešanu izdara zem ūdens pēc speciala «zemūdens betonēšanas» paņēmiena. Šis darba veids ir ļoti sarežģīts, bet lielās būvbedrēs lielāko tiesu nemaz nav pielietojams. Sajos gadījumos, lai novērstu gruntsūdeņu ieplūšanu būvbedrēs, mākslīgi pazemina to līmeni.

Adatfiltri

Atkarībā no grunts rakstura, tās nogulšņu apstākļiem un būvbedres apmēriem lieto dažādus paņēmienus vietējai ūdenslīmeņa pazemināšanai. Visos gadījumos to panāk, izsūknējot ūdeni no grunts. Dziļām bedrēm visizplatītākais paņmiens ir vertikālā дренаža, ko izdara ar urbumiem, pa kuriem gruntsūdeni izsūknē ar sūkņiem. Jo vairāk izsūknē no urbuma ūdeni, jo zemāk nokrī-

tas tā līmenis gruntī. Laukumu ap urbumu, kura robežās notiek ūdenslīmeņa pazemināšana, sauc par urbuma ietekmes zonu. Gruntīs, kas labi laiž cauri ūdeni, urbuma ietekmes zona sasniedz simtiem metru; pie sliktas ūdens caurlaidības tā var būt ļoti niecīga.

Volgas-Donas kanāla trases ārkārtīgi sarežģītie hidroģeoloģiskie apstākļi radīja nepieciešamību vairāku hidrotehnisko būvju celtniecībā mākslīgi pazemina ūdenslīmeni. To sekmīgi izdarīja ar dziļurbumu un tā saucamo adatfiltru iekārtu palīdzību.

Adatfiltru iekārtas — jaunums celtniecībā. Volgas-Donas kanāla celtniecībā tās plaši pielietoja, pateicoties to vienkāršībai, kas apvienota ar augstu efektivitāti. Adatfiltru iekārta sastāv no speciala sūkņa ūdens un gaisa atsūkņēšanai, kolektora un simts adatfiltriem, kurus ar kolektoru savieno caurules.

vērstas uz leju. Uzgalis apgādāts ar vārstuli, kas laiž cauri ūdeni tikai no adatfiltra. Iekšējai caurulei apakšā ir sprauga, caur kuru tā savienojas ar ārējās caurules filtra daļu.

Adatfiltra iegremdēšana gruntī un darbība notiek šādi. Pa adatfiltra iekšējo cauruli ar divu trijs atmosferu spiedienu ūdeni dzen uz uzgaļa spraugām. Ar spēku izplūstot no uzgaļa, tas izskalo grunti, un adatfiltra korpusa iegremdējas vajadzīgajā dziļumā. Pēc nepieciešamā daudzuma adatfiltru uzstādīšanas ieslēdz sūkni. Caurulēs tiek izretnāts gaiss (radīts vakuums), un gruntsūdeni iesūknē kolektoros un tālāk novada vajadzīgajā virzienā.

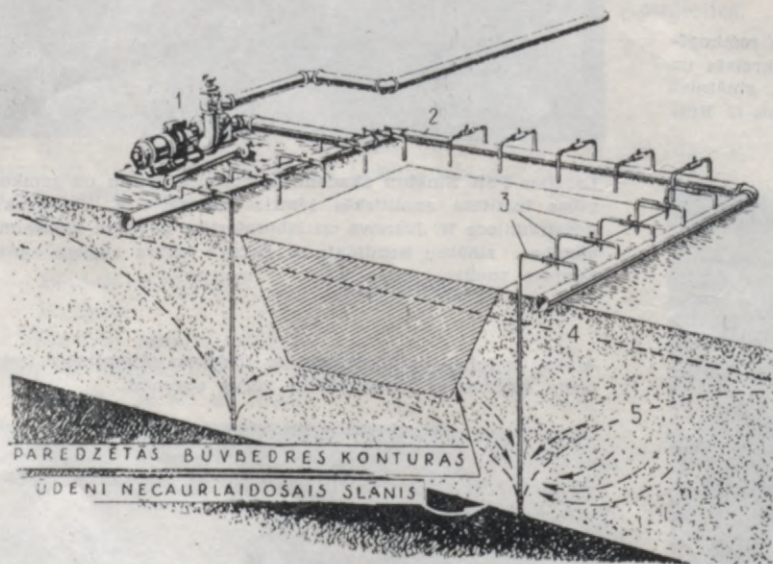
Adatfiltru darbību nosaka sūkņa spēja pacelt ūdeni zināmā augstumā — parastām iekārtām līdz 4—5 metriem. Kad nepieciešams pazemināt ūdenslīmeni daudz dziļāk, adatfiltru iekārtas ierīko divos, trīs stāvos.

Hidrauliskā urbšana

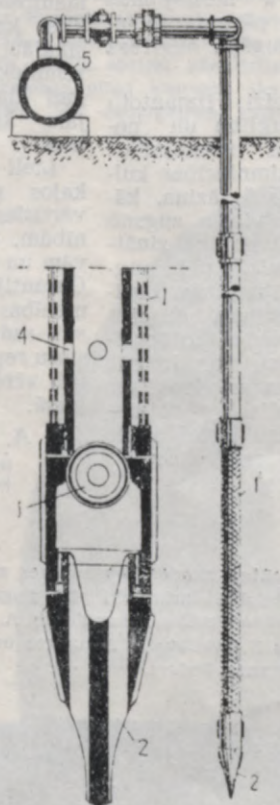
Volgas-Donas kanāla un Cimļanskas hidromezgla celtniecībā ūdenslīmeņa pazemināšanu pielietoja ļoti plašos apmēros. Šai ziņā visinteresantākais objekts bija Cimļanskas hidroelektrostacijas un ūdenspārgāzes dambja būvbedre. Tās izmēri: platums — 500 metru, garums — 700 metru, vislielākais dziļums no zemes virspuses — 30 metru. Nepieciešamā gruntsūdeņu līmeņa pazemināšana svārstījās no 17 līdz 28 metriem. Donas tuvums, kura bija atdalīta no būvbedres ar aizdambējumu, ievērojami sarežģīja uzdevumu. Īsāki izsakoties, lai varētu normali strādāt būvbedrē, ik dienas vajadzēja izsūknēt desmitiem tūkstošu kubikmetru ūdens — veselu ezeru.

Lai savaldītu šo bīstamo ienaidnieku, celtnieki gar būvbedres malām, vidēji pēc katrām 20 metriem izdarīja dziļurbumus 35—40 centimetru diametrā un no 20—30 metru dziļumā; atsevišķos iecirkņos nācās urbumus izdarīt divās rindās. Pavisam vajadzēja izdarīt 155 urbumus 4 kilometru kopdziļumā. Pie katra urbuma novietoja jaunākās konstrukcijas centrālās sūkni un spraugu filtru ar grants apbērumu.

Papildus šiem urbumiem uzstādīja 56 ūdenslīmeņa pazemināšanas iekārtu kompleksus ar kopējo adatfiltru skaitu 5600 ga-



Adatfiltru iekārtas schema: 1 — sūknis; 2 — kolektors; 3 — adatfiltri; 4 — gruntsūdeņu dabiskais līmenis; 5 — gruntsūdeņu pazeminātais līmenis.



Adatfiltrs: 1 — sieta filtrs; 2 — uzgalis; 3 — lodīšu vārstulis; 4 — iekšējās caurules sprauga; 5 — kolektors.

Adatfiltrs ir caurule 38—50 milimetru diametrā, kuras iekšienē novietota otra mazāka izmēra caurule. Ārējās caurules lejasgalā ir sieta filtrs un speciala uzgalis ar spraugām, kas

balu. Cauruļu garums, kas novadīja ūdeni no iekārtām, pārsniedza 15 kilometrus.

Katru sekundi visi agregāti izsūknēja no 1,3 līdz 3 kubikmetriem ūdens. Rezultātā aprēķināto gruntsūdeņu līmeņa pazeminājumu, atkarībā no būvbedres iecirkņa, panāca 18 līdz 60 diennakšu laikā.

Izdarot dziļo ūdens novadīšanu, Volgas-Donas kanala būvē pirmo reizi pielietoja liela diametra hidrauliskos urbumus. Šā paņēmiena princips mazliet līdzīgs adatfiltru darbībai un ir šāds.

Parastajai ar 325 milimetru lielu diametru caurulei lejasgalā pierīko speciālu uzgali ar vārstuli. Tās sienās ar autogenu izgriez spraugas, kas nodrošina ūdens brīvu ieplūšanu caurulē no grunts. Tās iekšienē ievieto otru 100 milimetru diametrā cauruli, kuru ar vītņiem piestiprina pie uzgaļa.

Urbjot, šajā iekšējā caurulē zem 10—15 atmosferu spiediena iespiež ūdeni. Lielā ātrumā izšļācoties no uzgaļa, ūdens izskalo grunti, un ārējā caurule iegrimst zem pašas svara iedarbības. Pēc urbuma dziļuma cauruli pagarina, nepārtraucot ūdens padošanu zem spiediena. Izskaloto grunti no urbuma izvada zemes virspusē kopā ar ūdeni pa spraugu starp ārējo un iekšējo cauruli un tālāk aizvada pa noteku. Sasniedzot vajadzīgo dziļumu, cauruļu kolonu iegremdēšanu pārtrauc. Spraugā starp iekšējo un ārējo cauruli ieliek šķīrotu granti, kas izveido ap spraugu cauruli filtru.

Dažos gadījumos grants filtrus izgatavo agrāk specialā viegli šķīstošā sastāvā un atsevišķu bloku veidā iegremdē urbumā vajadzīgajā dziļumā.

Šī jaunā urbšanas veida priekšrocības acīm redzamas. Piemēram, 30 metru dziļās akas hidrauliskā urbšana smilšainā gruntī prasīja tikai 3—4 stundas, kad parastā urbšana ar mašīnu šajās pašās gruntīs ilga 5—6 dienas.

Elektroosmoze

Atsevišķos iecirkņos grunts praktiski neatdeva ūdeni, kas tajā atradās, tādēļ pirmo reizi ražošanas apstākļos pielietoja tā saucamo elektroosmozes iedarbību uz grunti — pastiprinātu filtrāciju ar elektrības palīdzību.

Būvbedrē, paraleli adatfiltru rindām, 2—2,5 metrus no tiem divu metru attālumā vienu no ot-



Adatfiltru uzstādīšana.

ra iedzina metala stieņus. Šos stieņus, savienotus savā starpā ar stieplēm, pieslēdza līdzstrāvas avota pozitīvajam polam. Adatfiltrus, tāpat savienotus savā starpā pa citiem vadiem, pieslēdza negatīvajam polam. Elektrības avots bija parastais 12 kilovatu elektrometnāšanas agregāts.

Strāvas iedarbībā, ko lauca caur metala stieņiem un adatfiltriem, gruntsūdens atdeva krasi pieaugu, un pēc 3,5 stundām ūdenslīmeņa pazemināšanas ierīces varēja nosusināt grunti līdz būvbedres dibenam.

Ūdenslīmeņa pazemināšanas sistēma Cimļanskas hidroelektrostacijas un dambja ūdenspārgāzes daļās būvbedrē nodrošināja celtniekiem nepārtrauktu darbu.

Dziļurbumus, kas pēc katriem 15—30 metriem bija izvietoti ap būvbedres konturu, bija uzstādīti vertikālie centrālās sūkņi. Vertikālās vārpstas tos savienoja ar elektromotoriem, kas atradās virs urbumiem. Sūkņu spiedcaurules, kas izgāja virspusē, savienojās ar kopējo riņķveida kolektoru, kurš apjoza būvbedri. No šā kolektora ūdeni novadīja pa cauruļvadiem aiz uz dambējuma Donā.

No upes puses un iecirkņos, kur grunts visbagātāka ar ūdeni, izdarīja papildu dziļurbumus. Būvbedres sienu nogāzēs un tās visdziļākajās vietās, vienā, divos stāvos atradās adatfiltru. Bez tam atmosferas ūdens un ūdens, kas izlauzies caur urbumu un adatfiltru aizsargrindām, novadīšanai būvbedres dibenā atradās parastie centrālās sūkņi. Kopējā elektromotora jauda, kas bija uzstādīta ūdenslīmeņa pazemināšanai, sastādīja apmēram 6000 kilovatu.

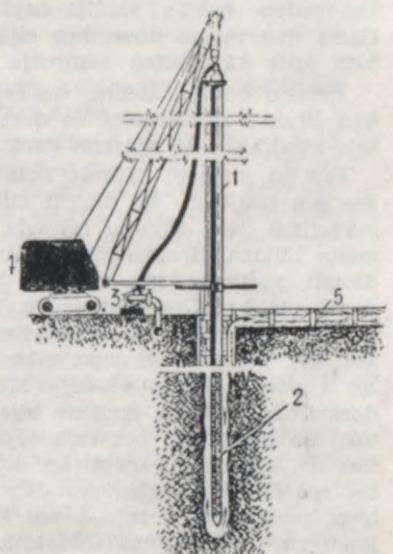
Visi mehānismi un iekārtas, ko izmantoja cīņai ar gruntsūdeņiem, bija izgatavoti padomju rūpnīcās no mūsu pašu zemes materiāliem. Vienā no iecirkņiem mēģināja izlietot ūdens nosūkšanai dažus ārzemju marku sūkņus, bet tie neizturēja slodzi un ātri izgāja no ierindas. Padomju mašīnas, neraugoties uz ļoti

grūtajiem nepārtrauktas eksploatacijas apstākļiem, darbojās nevainojami.

Vērtīgā pieredze

Ūdenslīmeņa pazemināšanas iekārtu sekmīgais darbs visu laiku ievērojami palīdzēja termiņā pabeigt galvenos Cimļanskas hidroomezgla un Volgas-Donas kanala būvdarbus. Par jaunāko ūdenslīmeņa pazemināšanas paņēmiena ieviešanu hidrotehniskajā celtniecībā, zinātnieku, inženieru un tehniķu grupai, kuru vadīja darbu vadītājs inženieris F. Engels, 1952. gadā piešķirta Staļina premija.

Volgas-Donas kanala celtnieku pieredzi plaši izmanto. Jau pašreiz radusies nepieciešamība izdarīt ūdenslīmeņa pazemināšanas darbus Kuibiševas un Staļingradas hidroelektrostacijas būvbedrēm, bet nesalīdzināmi lielākos apmēros nekā Cimļanskas hidroomezglā.

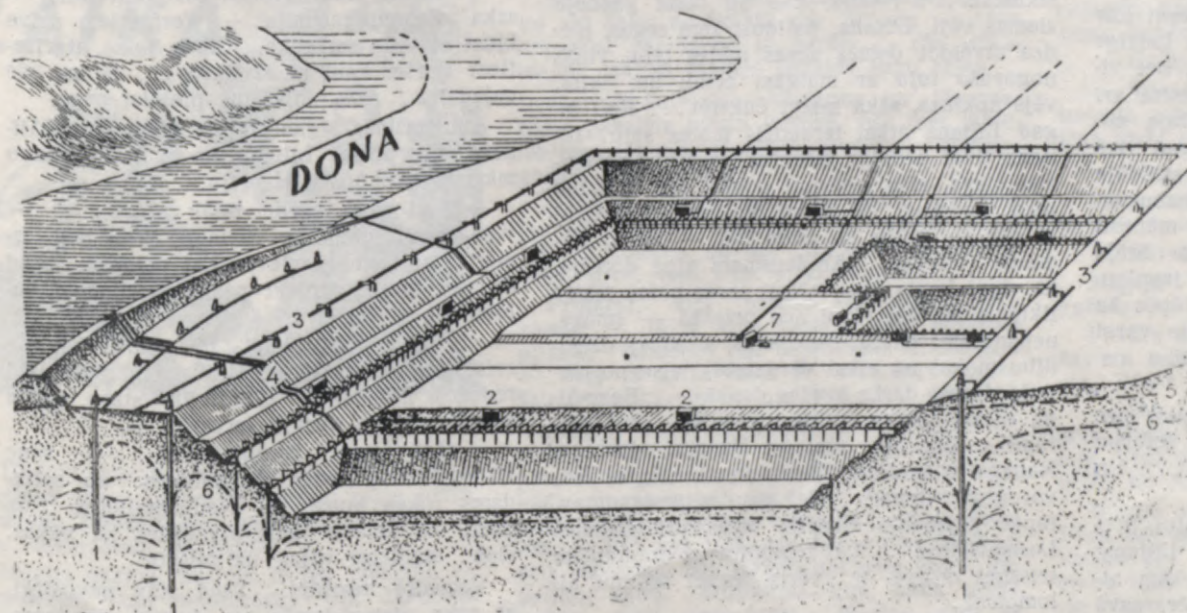


Hidrauliskās dziļurbšanas schema: 1 — ārējās caurules; 2 — filtrs; 3 — sūknis ar lokanu šļūteni; 4 — pašgājējs celtnis; 5 — rene ūdens un izskalotās grunts novadīšanai.

So jaunceltņu projektētājiem un darbiniekiem jāatrisina daudz sarežģītāki un atbildīgāki uzdevumi. To atrisināšanā aktīvi piedalās daudzas Padomju Savienības pētniecības un projektēšanas iestādes. Tās pēta daudz plašākas un ekonomiskākas elektrodrenažas pielietošanas jautājumus, sūkņu iekārtu dispečerizāciju un automatizāciju, precīzē teoretiskos nosacījumus, kas pieņemti dažādos tehniskos aprēķinos, zinātniski vispārina pieredzi, kas iegūta, ceļot Cimļanskas hidroomezgla un V. I. Leņina vārdā nosaukto Volgas-Donas kuģniecības kanālu.

Inženieris A. Smirnovs

V. Grevska zīmējumi



Cimļanskas hidroomezgla būvbedres ūdenslīmeņa pazemināšanas schema: 1 — dziļurbumi ar sūkņiem; 2 — adatfiltru iekārtas; 3 — ūdens dziļās novadīšanas kolektora gredzens; 4 — caurules, kas novada ūdeni; 5 — gruntsūdeņu dabiskais līmenis; 6 — gruntsūdeņu pazeminātais līmenis; 7 — sūkņu iekārta lietus ūdens atsūkšanai.

Lūk, viņa — AMERIKA!



BRAUNA MĀMUĻA

Dziļš klusums, klusums, kāds mēdz būt tikai rudens naktīs, valdīja tukšajos laukos. Gaiss, jau tuvējā novembra elpas atdzesēts, bija salts kā labības uzpircēja skatiens...

Braunu būdīņa netālu no ceļa. Vakarā, kad Brauni atgriezušies no darba, loga gaisā kvadrats labi redzams garābraucējiem.

Braunu ģimene, kādreiz liela un vienota, jau sen izklīdusi. No desmit cilvēkiem palikuši tikai divi: Braunu māmuļa un jaunākā meita Līliana. Braunu tēvs nomira jau pirms desmit gadiem; trīs vecākie dēli aizgāja darbā pie bagātiem fermeriem, bet pēc tam aizklīda kaut kur uz dienvidiem, un, lūk, jau trīs gadi, kā Braunu māmuļa nesapem no viņiem nekādas vēstis; Merija nomira dzemdībās, skaista meitene bija, pati skaistākā no Brauniem, bet vajadzēja viņai sapīties ar kādu tur bagātnieka dēliņu — kur tas redzēts, ka bagātnieku dēli precētu nabaga zemnieces; Keta — kaut kur Ņujorkā, jau otru gadu mēģina iekārtoties mājkalpotājas darbā vai kaut par grīdu mazgātāju; Roberts un Harijs tikko savelk galus kopā Detroitā. Seit, Kornkantrijā, palikusi tikai Braunu māmuļa un Līliana ar vīru, izputējušu fermeri, kas atnācis peļņā kaut kur no Montanas... Henrijs vispār bija lādzīgs puisis, viņš patika Braunu māmuļai, bet viņam bija tas pats trūkums, kas piemita arī miljoniem citu jaunekļu: viņam nebija noteiktas peļņas, pastāvīga darba. Šogad viņš kopā ar Braunu māmuļu un Līlianu strādāja Hemfrija fermā, tur viņi arī ar Līlianu sapazinās... Tagad Līli jau sestajā mēnesī. Aizvakar pienāca vēstule no Henrija brāļa Losandželosā — brālis deva padomu jaunlātajiem braukt pie viņa, uz Lōsu, tāpēc ka viņam tur ir pazīstami ārsti, un tie varot Līlianu bez maksas iekārtot dzemdību nāma...

... Sodien, vēlu vakarā, jāpiebrauc pēc Henrija un Līlianas smagās mašīnas šoferim Džimam: viņš aizvedīs uz staciju... Un Braunu māmuļa paliks viena...

Istabā tukšs un kluss. Galds, gulta, trīs ķebliši. Uz mūrīša pie loga — Līliana. Henrijs sēd pie galda, galvu uz rokām atspiedis. Braunu māmuļa, kā vienmēr, savā kaktā. Viņas domas tālu tālu no Kornkantrijas, tās klīst pa visu zemi, pa tūkstošiem pilsētām un ciemiem, kopā ar miljoniem badācietēju un bezdarbnieku. Braunu māmuļa

pēdējā laikā nevarēja vairs domāt tikai par savu bērnu likteni. Viņai — bezgalīgi šķīroties un atvadoties — izveidojies smadzenēs kaut kas līdzīgs aizsargsegumam: kad bērni aizgāja no viņas, aizbrauca no dzimtajām vietām, viņa sāka domāt par desmitiem, simtiem, tūkstošiem tādu pašu bērnu, kas šai brīdī gluži tāpat aizgāja no savām mātēm, aizgāja tumšā, neizdibinātā pasaulē, lai, varbūt, nekad vairs neatgrieztos. Šīs domas palīdzēja viņai pārciest šķiršanās brīžu rūgtumu, palīdzēja viņai valdīt pār sevi... Lūk, arī pašreiz viņas seja mierīga, bet domas tālu no nabadzīgās būdas... Kur pašreiz Pats, Maikls, Džeks, Keta? Ko viņi dara? Klist noplišuši un izbadējušies pa drūmām rudenīgām ielām? Bet viņi taču varēja būt labi fermeri, audzināt labību un bērnus, sajūst drošu jumtu pār galvu... Bet nezin kāpēc tā nebija. Visu savu mūžu viņi redzēja tikai nabadzību, slimības, ciešanas... Kāpēc viņa palaida tos pasaulē, savus bērnus?! Lai tie paši mocītos un mocītu viņas sirdi?...

Braunu māmuļa sēdēja kaktā, nolikusi uz ceļiem savus vairs neatliecamos pirkstus ar pietūkšām locītavām; lūk, ko viņa bija sapeļņusī savām vecuma dienām — reimatismu, dūrējus, kaut kādas iekšējas sāpes... Bet ārēji Braunu māmuļa bija mierīga.

Līliana, galvu nepaceldama, iešķībi lūkojās uz māti. Viņa pieķer sevi, ka sāk apskatīt mātes seju pa daļām. Seit uz vaigiem grumbu dēļ vairs neredzamas baku rētas... Lūk, tur pie kreisās acs vecas rētas bālā svītra — kādreiz Braunu māmuļa atgrūda no sevis piedzērušos fermeri Hemfriju, un viņš to pacienāja ar pletni... Lūk, tur zem sirmo matu šķipsnas dzimumzīmīte... Li zināja mātes seju no galvas, līdz vismazākajam sikumam... Naktīs, kad ap būdu gaudoja ziemas vēji, Līliana, palīdusi zem segas, mēdza atveidot domās savas mātes tēlu, viņas nogurušo seju ar maigām acīm, un, šķīta, vējš aplūsa, sāka maigi čukstēt... Kad tagad Līliana atkal ieraudzīs mātes seju? Līliana tikai pēdējos mēnešos, kad kļuva Henrija sieva, sāka nogrimt domās par muļķīgo joku, ko sauc — dzīve. Vai patiešām tikai tā dēļ — posta un bēdu dēļ — dzīvo tik daudz cilvēku? Ar šausmām viņa domāja, ka viņai lemts kļūt mātei: savas pašas mātes liktenis stāvēja viņai acu priekšā — smags, nepanesams darbs, badošanās, slimības, dzemdību mokas un atkal vārdzinošs, visu nospiešošs darbs, darbs svešās druvās... Bezgalīga dienu virkne, pilna ciešanām un asarām!... Un, lūk, viņi ar Henriju aizbrauc. Nabaga māmuliņ! Ziemu viņai nāksies dzīvot gluži vienai!... Bet naudas ārstam nav, tāpēc jāizmanto Henrija brāļa priekšlikums Losandželosā... Lai ietaupītu uz dzemdībām trīssimt dolaru, ir vērts braukt sešsimt kilometru!...

... Henrijs ne par ko nedomā. Viņš ļoti noguris pa visu dienu: vajadzēja skriet uz fermu pie Hemfrija saņemt aprēķinu, pēc tam nosojot septiņas jūdzes, lai norunātu ar

šoferi, pēc tam soļot atpakaļ uz Kornkantriju... Nu, bet tas nekas, ir bijušas sliktākas dienas! Jā, un ko tur spriedelēt — visa dzīve sastāv no noguruma un darba... Labi, ka brālis nodibinājis pazīšanas medicīnas pasaulē, citādi būtu bijis jālien taisni vai cilpāl!

... Aiz loga nakts. Zvaigznes vienaldzīgi lūkojas uz nokoptajiem laukiem, no kuriem pat lauku pelēm un suslikiem ticis vairāk graudu nekā nabaga fermeriem...

No ceļa atskan bieži smagās mašīnas signāli. Henrijs uzlec kājās:

— Tas ir Džims! — saka viņš. — Laiks braukt!

Līliana arī pieceļas. Mantas — divi nelieli pustukši koferi — stāv uz grīdas netālu no durvju sliekšņa. Meita pieiet pie mātes, istaba pildās raudām.

Henrijs paķer koferus un izskrien. Viņš nezina, kā lai izturas tādu scenu brīžos, un pie tam viņam negribas parādīt sievietēm savas asaras, bet viņš gatavs apraudāties: galu galā, velns viņu zina, uz kurieni viņi brauc?!

— Mani bērni, — murmina Braunu māmuļa, apbērdama skūpstiem meitas seju. Vecenītes seja mitra, asaras straumītēm līst pa dziļajām grumbām, bet mātes acis redz cauri Līliana, cauri nabadzīgās būdīņas sienām. Viņa redz lielas pilsētas un tūkstošus nabadzīgu, izbadējušos, nodriskājušos cilvēku... Un visi viņi ir kaut kam bērni, visiem viņiem bijušas mātes...

— Ak, kungs, — čukst Braunu māmuļa, — kāpēc tu mani sodīji, padarīdams mani par māti?

Henrijs atver durvis, stāv dažus mirkļus klusēdams, tad nopūšas un klusi saka:

— Džims ilgāk nevar gaidīt, viņam jāved labība uz pilsētu...

— Tu atvadies tā, mamucīt, — saka Līliana, — it kā tu redzētu mūs pēdējo reiz. Vasarā mēs atgriezīsimies uz šejieni, atgriezīsimies trijātā, vai nav tiesa, Henrij?

— Labāk iekārtojieties tur kaut kur, — saka Braunu māmuļa. — Fermeriem dzīve kļūst aizvien smagāka. Kāpēc jums atgriezties? Bet es kaut kā izvilksos... Ja tas būs vajadzīgs... — miklaini piebilst viņa.

Automašīnas signāli kļūst aizvien uzstājīgāki. Tie atrauj Līlianu no mātes. Braunu māmuļa noskūpst Braunu māmuļu.

— Turi savu bērnu tālāk no zemes, — viņa saka znotam. — Neļaujī kļūt par fermeru vai fermera sievu. Lai pavisam izzūd fermeri un bagātnieki paši nokopj savu labību!

... Lūk, viņi aiziet. Iet zem rokas pa ceļu, kur stāv mašīna. Braunu māmuļa labi redzama Džimam — garš, vājš stāvs, tumšs siluets atvērtu durvju ietvarā...

— Labvakar, Braunu māt! — sauc Džims, izliekdamiēs no kabines un salikdams rokas taurē. — Nedusmojieties uz mani, ka neļāvu jums atvadīties kā nākas: man steidzīgi vajag uz pilsētu!

Vecenīte neatbild. Viņa stāv nekustīgi, ar roku pieturēdamās pie durvju stenderes. Viņa nemaina stāvokli pat tad, kad mašīna sāk kustēties un izzūd tumsā.

Ceļš atkal ir tukšs, tukšs kā visa dzīve... Un tikai tagad Braunu māmuļa skaidri sa-

prot, ka nu vairs nav neviena, kas varētu aizbraukt. Lī ir pēdējā... Līzda ir tukša, un viņa, Braunu māmuļa viena pati pasaulē, jo neviens no viņas bērniem, kas aizbraucis, nav atgriezies.

Pastiepusi roku uz priekšu, Braunu māmuļa pārkāpj pār sliekšni un skrien. Viņa izskrien uz ceļa un sper dažus soļus pakāļ sen izzudušajai mašīnai.

— Mani bērni, — izlaužas gārdziens no viņas krūtīm, — Ardieu! Mani bērni... Mašīna strauji nobremzē.

— Es tev sacīju, tēv, — ruc Hemfrijs-jaunākais, — nevajadzēja dzirdēt Ralfu. Šoferim vienmēr jābūt skaidrā! Lūk, viņš atkal kaut ko notriecis no kājām!

Hemfrijs-jaunākais izkāpj no mašīnas.

— Mēs esam tieši pie Braunu mājas, — murmina piedzērušais Hemfrijs-vecākais. — Skat, viņiem durvis atvērtas... Lai dzīvo, vienalga rīt padzišu: bija jēga viņus turēt par rentniekiem, kad viņu bija daudz, bet tagad tur tikai viena pati vecene un meita... Lai meklē sev citu vietu...

— Hallo, tēv! — sauc no ceļa Hemfrijs-jaunākais. — Mēs esam notriekuši zemē cilvēku!

Hemfrijs-vecākais ar Ralfa palīdzību izsprauca no kabīnes.

— Kļūda! — viņš nomurmina. — Tas nav cilvēks, tā ir Braunu vecene! Lūk, pat rēta no manas pletnes... Pirms divdesmit gadiem es viņu noglāstīju ar savu pletni... Tad viņa vēl bija piens un asinis, un vispār Braunu bija daudz... Bet tagad neviena no viņiem nav, vecene un meita... es vienalga viņas rīt padzišu... man ir padomā labs rentnieks...

Hemfrijs-jaunākais un šoferis iestumj piedzērušo Hemfriju-vecāko mašīnai.

— Ralf, — saka Hemfrijs-jaunākais, — met veceni grāvī un laid tālāk... Rīt viņu atradīs un teiks, ka viņa noslikusi... Braucam!

Mašīna atraujas no savas vietas un izzūd... Automašīnas motora iztraucētais klušums atkal atgriežas kailajos laukos. Vienaldzīgi lūkojas zvaigznes. No ceļa lieliski redzams gaišs tainsstūris — atvērtas durvis Braunu māmuļas tukšajā mājā...

nodrīskājušos cilvēku. Kad ciematu iedzīvotāji lielceļu malās redz daudz bēdu uzreiz, viņi pierod pie tām, un tās vairs neizraisa viņos līdzcietību un līdzjūtību.

— Ja es būtu viena... ja tur neviena vairāk nebūtu, — čukst Megija un nespēj atraut skatienu no jumtiem, kas tuvojas aizvien vairāk un vairāk. — Tikai es viena...

Vakar viņa satika klaidoni, kas nāca no dienvidiem, no Haustonas, un viņš sacīja, ka šeit kaut kur dzīvo labi ļaudis, kas dod paēst, ja viņus labi palūdz...

— Varbūt tev laimēsies, — viņš sacīja Megijai, — un kāds fermeris pieņems tevī darbā par dienas algu!

Dienas alga! Par to Megija pat nesapņoja! Kaut gabalu maizes dabūt! Un noteikti karstu ūdeni — kaut ko siltu Megija nebija redzējusi jau veselu nedēļu... Viņas domas pašreiz griežas pa burvju loku: ēdiens — miegs — ēdiens. Ja kāds meičai būtu jautājis, kā viņu sauc, viņa būtu dažas minūtes klusējusi, piespiedama sevi pārslēgties no parastajiem bada radītajiem priekšstatiem uz kaut ko citu, tālu un nevajadzīgu... Trīs mēnešus Megijas smadzenes nodarbojās tikai ar vieniem un tiem pašiem jautājumiem; tas bija kļuvis jau par pieradumu, par mūžīgi izbadējušos cilvēka pieradumu: ēdiens, ēdiens, ēdiens un miegs, miegs, miegs...

Lūk, pirmās ciemata mājas! Pie loga, kas iziet uz puķu dārziņa mājas priekšā, sēd vecenīte. skatās uz ceļu un kaut ko ada.

— Vai jums nebūtu gabaliņš maizes? — saka Megija, aplaizīdama lūpas. — Mazs gabaliņš...

Vecā turpina adīt.

— Es nāku no Kornkantrijas... Mana vecmāmiņa un māte nomira badā... Brālis aizgāja uz ziemeļiem. Es eju uz Haustonu, tur man ir līgavainis, Bills Mitčels. Viņš strādā rūpnīcā, nezinu kurā, bet es viņu tur atradīšu... Stāsta, ka, ejot pa šo ceļu, nākot taisni Haustonā... Vai jums nebūtu gabaliņš maizes?

Vecā paceļ galvu, skatās uz Megiju un murmina:

— Daudz jūs esat, pārāk daudz... Mēs dzīvojam pie ceļa, un jūs ejat augām dienām... Tā jau maizes nepietiek!

Taču, uzmanīgi apskatījusi sadrīskāto virsvalku — Megijas vienīgo apģērba gabalu — un noplikušos zābakus, vecenīte līdzjūtīgi pašūpo galvu, noliek adīkli un aiziet. Pēc brīža viņa pasniedz Megijai divus vāritus kartupeļus.

— Nem un ej prom, — saka vecenīte, ķerdamās pie adīkļa. — Vairāk nekā nav... Jūsējo te staigā pārāk daudz, augām dienām, mēs dzīvojam pie ceļa, mūsu māja pirmā, un visi apstājas pie mums...

Megija tūlīt apēd abus kartupeļus, un tie abi šķiet ne lielāki par zirņiem — viņa nepagūst pat izjust to garšu... Pie nākamajām mājām Megiju sagaida suņu rejas.

Jāatrod kafejnīca. Vispirms tur jāparakņājas pagalma mēslu kaudzē, pēc tam jāpieiet pie virtuves, jāpalūdz pavārs... Dažreiz gadās labi pavāri!

Kafejnīcas sētas pusē pie mēslu kaudzes jau sēž vairāki klaidoņi. Viņi tikpat nopliušī kā Megija un arī tikpat izbadējušies. Viņi droši vien nāk no Haustonas.

Protams, viņi pašreiz pārmeklē labāko kaudzi — tā ir viņu tiesība: viņi atnākuši pirmie. Klaidoņi pat nepaskatās uz Megiju — viņi tā aizrāvušies ar kartupeļu mizu šķirošanu, ka viņiem uzspļaut visai pasaulē.

Megija nogurusi nokrīt uz ceļiem, bet pirksti automatiski, ierastām kustībām sāk pārmeklēt glumos, lipīgos atkritumus. Kaut kādi apgrauzumi, mīkstumi, papirusu gali, kožājāmās gumijas bumbiņas, stikla lauskas... Bet kas tas? Aiz noguruma Megijas acis aizvērtas, bet pirksti aptausta katru gabaliņu, katru drupačīņu. Lūk, kāda plāna rīpiņa, cieta, aprepējusi. Megija ieliek to plaukstā un atver acis. Viss viņas ķermenī notrīs, it kā tam būtu izskrējusi cauri elektriskā dzirkstele: uz plaukstas guļ nauda! Meitenei kaklā iestrēg kamols, viņa nespēj

pat nopūsties. Kāda laime! Pēc sekundes Megija jau tiktāl apvalda sevi, ka var apskatīties apkārt. Klaidoņi tāpat kā pirmi nometušies tupus, sarausta līdzīgās daļās kartupeļu mizas. Liekas viņi nekā nav pamanījuši. Par visām pēdējo trīs mēnešu moka liktenis atsūtījis Megijai laimi! Skaidrā dienas laikā, uz lielceļa, ceļā uz Haustonu, atkritumu kaudzē Megija atradusi laimīgas maizes metala rīpiņas veidā... Bet kāda ir šī laime? Laime piecu vai desmit centu veidā? Megija tik ilgi nav turējusi naudu rokā, ka ar tausti vien vairs nespēj noteikt naudas gabala vērtību.

Bet apskatīt to šeit, blakus klaidoņiem, ir bīstami. Megija cieši saņņaudz dūrē mazo metala rīpiņu un pieceļas no zemes. Viņa iet lēni, tik tikko vilkdama kājas. Nogriežas aiz kafejnīcas stūra un tur atlaiž valā pirkstus. Nauda ir tik netīra un tik nodilusi, ka iespiedums nav redzams. Megija uzspļauj uz tās un ilgi berž ar savu virsvalka stērbeli. Tagad cita lieta — nauda spīd. Desmit centu!

Megija noslēpj monētu aiz vaiga un apsežas zemē. Jāzlemj, kā izlietot šos desmit centus. Ko pirkt? Gabalu maizes?

Gabalu maizes uzreiz pieprasīja vēders, rokas, kājas, sirds — viss ķermenis. Gabalu maizes! Gabalu maizes ar ievārijumu!

Bet smadzenes, satrauktas aiz nebijušās laimes, turpina plānot: varbūt nopirkt kaut ko ceptu?... Reiz sen atpakaļ viņi aizbrauca ar Billu Mitčelu uz kaimiņu ciematu dejoj, un tur viņi ēda — nu, kā viņu sauc, tādu ar asu garšu, ar sīpoliem, — un, kā nu bija, — saldu, aukstu... Tas bija tik sen — pirms veselas mūžības vai tikai pirms pusgada...

Tad Billam bija vēl darbs, un daudziem Kornkantrijā bija darbs...

Megijas acu priekšā dejo un dejo kaut kādi loki. Jāpieslienas pie siltās, saulē sakarusušās kafejnīcas sienas, lai pārietu reibonis. Loki apstājas un Megija redz, ka tie ir maizes klaiņi — miksta, brīnišķīgi smaržojoša maize.

No virtuves loga plūst ceptas gaļas un olu smarža. Megija pieceļas un gluži kā apburta dodas uz virtuvi. Viņa apstājas pie loga un smaržas, neizjustas, nepiepildāmas kā sapņi, apburošas kā dziesma sāk smacēt Megiju.

Pie loga pienāk pavārs — jauns resnītis ar sarkanu seju. Baltā cepurīte nupat, nupat nokritis uz sāniem, rokās — pavārnīca.

— Kas tev vajadzīgs? — uzsauc viņš. — Klaidoņiem un ubagiem nav brīv šeit apstāties! Lasies prom!

— Man ir nauda, — saka Megija, — es gribu kaut ko nopirkt... maizi... desu...

— Uzdzīvojam? — smejas pavārs un ar cepurīti noslauka sasvīdušo seju. — Mantojumu saņēmi, a? — un viņš smejas.

— Gribu nopirkt maizi.

— Vekseli netiek pieņemti — resnītis turpina asprātības. — Tikai skaidrā naudā! Par kādu sumu pavēlēsiet pārdot, miledija?

— Par desmit centiem.

Pavārs ar abām rokām tur savas baltās cepurītes malas:

— Sviediet, miledija!

Megija uzmanīgi ieliek cepurītē naudas gabalu.

Pavārs aiziet uz virtuvi, pēc tam atgriežas un pasniedz meitenei lielu gabalu maizes. Virsū — desiņa.

— Ed, — saka viņš, — bet nerādies acīs mūsu saimniekam. Viņš nemil klaidoņus. Viņš domā, ka jūs esat zagļi! Labāk ej prom no šejienes!

Megija atiet no loga. Zobi iekožas maizē. Viņa pat nepamana, kā pazūd desiņa. Viņa vairāk par visu pasaulē baidās no klaidoņiem, kuri nupat var pielēkt no mājas stūra un atņemt viņai ēdamo. Megija ēd stāvus, kāri rīdama nesakožātus kumosus.

— Tā, tā! — ierunājas plecīgs cilvēks baltā kreklā ar atlocītām piedurknēm. — Rij?

GAIŠĀ DIENAS LAIKĀ



Tālumā, kur beidzas zilā debess un sākas dzeltenā zeme, parādījās sarkani māju jumti. Ciemats! Beidzot būs gals šim gudrona ceļam, sakarsētam kā pannai!

Megija nezina, kas tas ir par ciematu, — nosaukums viņu neinteresē. Cik daudziem tādiem ciematiem viņa nav cauri gājusi kopš tā laika, kad pameta savu pussagruvušo būdiņu — dzimto māju Kornkantrijā!

Pats galvenais, lai ciematā nebūtu klaidoņu, tādu pašu kā viņa, Megija, izsalkušu,

Megija nebija ievērojusi, ka viņš iznāca no kafējnīcas. Kas viņš tāds? Vai nav vienāgal! Lai tikai neatņemtu viņai maizi!

— Nozagusi un nebēg! — turpināja vīrietis, pienākdams tuvāk. — Gaišā dienas laikā zog man maizi, un pie tam taisa tādu gīmi, ka tas uz viņiem neattiektos!

No kafējnīcas iznāca otrs vīrietis — mažiņš, veikls, spīdīgām acīm.

— Atkal klaidoņi tevi apzaguši, Džo? — viņš jautā.

— Es to nopirku virtuvē, — saka Megija, juzdama, ka draud briesmas. — Es samaksāju pavāram desmit centus!

— Desmit centus? — smejas Džo. — Tu? Melo! Klausies, Harij? Sītai princesei esot bijuši desmit centi!

— Bet ko tu domā, Džo? — saka Harijs, un Megija redz, kā kustīgā cilvēka spīdīgās ačes aptausta viņu. — Ja šo meitēnu nomazgātu, apgērbtu un katru dienu pabarotu, viņa būtu pārāka par daudzām skaistulēm! Dodu goda vārdu! Es šitās lietas saprotu, Džo!

— Es nopirku maizi virtuvē, — Megija atkārto.

— Viņa melo! — sauc pavārs no loga. — Viņa melo, mister Dženks! Nozagal! Tikai kā — nezinu!

— Nu redzi, — triumfē Džo. — Mani ļaudis nepārdod saimnieka mantu uz visām pusēm! Kura katra zagle vēl iedrošināties apmelot manus kalpotājus! — mister Džo Dženks atvēzējas un iesit Megijai pa vēderu.

Megija krīt, cieši saturēdama maizes paliekas.

— Nesit viņu, Džo, — saka Harijs. — Meiteni jāsavēd pienācīgā kārtībā, un mums ar viņu vēl iznāks bizness! Es daudz esmu redzējis klaidoņus, bet tādas gadās reti pat mūsu klaidoņu laikos! Paskaties uz viņas ķermeņa veidojumu — viņa ļoti pareizi veido! Un acis! Saderu, pirms gada viņa bija tāda skaistule, ka turies!

— Es tev parādišu, kā zagti! — sperdams meitenei ar kāju, kliez kafējnīcas saimnieks. — Vazājas te un zog!

Sitiens pa vēderu ir tik spēcīgs, ka Megija zaudē samaņu. Nākamās sitienus viņa nejūt. Pēc tam viņa lēnām atgūst samaņu. Viņas pirksti krampjaini satvēruši maizes paliekas.

Aiz mājas stūra redzamas klaidoņu galvas! — Skaties, Džo! — sauc Harijs. — Tur vesela banda!

— Mēs viņu redzam pirmo reizi! — saka viens no klaidoņiem, rādīdams uz Megiju, kas valstās putekļos. — Mēs savā kompanijā meitenes neturam!

Džo vēlreiz iesper meitenei, pēc tam uzspļauj viņai. Slaucīdams sviedrus no sejas, viņš saka, skatienu uz klaidoņiem nepavērsis:

— Ja jūs tūlīt netaisīsieties prom no šejienes, es atnesīšu šauteni un nošaušu jūs kā irbes!

Megija vaid, mēģina piecelties. Harijs lūkojas uz viņu savām spīdīgajām acīm un rūc kaut ko sev zem deguna.

— Atnest šauteni, mister Dženks? — iztapiģi jautā pavārs, un viņa tuklā seja spīd kā jauns naudas gabals.

— Nevajaga šaudīties, — Harijs māj ar roku. — Viss jānodara klusām!

— Jūs iesiet prom, vai nē? — Dženks dusmu izverdumā pieskrien pie klaidoņiem. — Gaišā dienas laikā zagļi veselām bandām kļūst pa šosejām, un neviens nevar tikt ar viņiem galā! Bandīti!

Klaidoņi parādās no mājas stūra. Viņi ir četri. Viņi stāv, galvas noliekuši, un klusē. Varbūt, viņi grib, lai viņus nošauj? Mirušajiem nav katru dienu jārupējas par ēšanu, mirušie nesalst, mirušie nejūt sitienus.

Acīm redzot, tāds apsvēruma iesaujas galvā arī kafējnīcas īpašniekam. Viņš aplūst, nīgri raugās uz klaidoņiem, tad pamāj pavāram.

— Atnest? — tas iesaucas.

— Mēs esam godīgi ļaudis, ser, — saka viens no klaidoņiem, ļoti labi izrunādams vārdus. — Mēs ejam uz ziemeļiem, pie tuviniekiem. Lūk, viņš pie mātes, šis — pie māsas, bet tas, Bills, — pie līgavas Kornkantrijā. Viņš strādāja Houstonā, bet viņu atlauda no darba. Viņš aizies līdz savai Megijai, un tā viņu pieņems, viņai sava ferma... Kāpēc šaut uz mums, ja mēs esam nokļuvuši tādā stāvoklī? Kādreiz jūs iegriezīsiet fermā pie šī puīša un izdzeriet ar viņu pudelīti viskijs... — Bet tu ko, par advokatu esi salīdzis šai bandā? — jautā Harijs.

— Jā, esmu jurists pēc izglītības, — atbild klaidonis.

— Tad tev vajadzīgs izskaidrot viņiem, ka pēc likuma zemes gabala īpašniekam ir tiesības uz sava zemes gabala rīkoties, kā

„ZALĀIS FURGONS”

Kornkantrija ir ceļa malā. Pa ceļu dienu un nakti joņo dzīve. Dārgi limuzīni, klusi kā zivis, smagās mašīnas, autobusi, strādnieku un fermeru automašīnas, kas grab un tikko uz riteņiem turas, — visi kaut kur trauc, uz kaut kurieni tiecas, visi, atskaitot Kornkantrijas iedzīvotājus: viņi dzīvo ceļa malā, viņi stāv uz vietas.

Laiku pa laikam kāds no iedzīvotājiem pamet savu māju. Ceļš aizved viņu tālumā, un parasti Kornkantrija par viņu vairs nekā nedzird; labākajā gadījumā saņem oficiālu paziņojumu: miris tur un tur.

Bet ja cilvēks aizbrauc ar «zaļo furgonu», tad var iepriekš skatīt, ka viņš jau miris. Automašīnas, ar kurām braukā darba spēka vervētāji, mēdz būt dažādās krāsās. Katra firma izvēlējusies sev noteiktu krāsu: ja mēs redzam baltu mašīnu, tas nozīmē, ka tā ir no «Armour and Co», ja dzeltenu — no «Armstrong», zilu — no «Swift». Līgumi arī mēdz būt dažādi: uz trim gadiem, uz diviem, uz tālām zemēm, uz darbu kalnos vai šachtās. Un visizdevīgākie līgumi — ar «zaļajiem furgoniem». Kāda kompanija sev izvēlējusies šo krāsu, neviens īsteni nezina. Svarīgi tas, ka līguma termiņš tikai viens gads. Un maksā tur labi, bet... visi cenšas apiet «zaļajam furgonam» ar likumu, nerādīties acīs vervētājiem, tāpēc ka pierunāšana, viskijs, avanss — viss tas ievilina, liek aizmirsties, bet pēc tam, skaties, līgumu tu jau esi parakstījis...

Vienīgais cilvēks, kas pēc «zaļā līguma» atgriezās mājā, bija Redžijs Roberts — bijušais gaļas tirgotavas īpašnieks, ļoti spēcīgs cilvēks ar lielisku veselību. Viņš atgriezās Kornkantrijā pēc astoņu mēnešu darba akls un kurls, mēle viņam neklausīja. Tā neviens arī neuzzināja, kur bijis Redžijs, ko viņš darījis... Bet viņa atgriešanās bija izņēmuma gadījums: tie, kas aizbrauc ar «zaļo furgonu», neatgriežas...

Tēvocis Bills, kad bērni paliek viņa uzraudzībā, biedē savus mazbērņus ar «zaļo furgonu». Tad Margareta un Eduards uzreiz paliek mierīgi un paklausīgi.

Viņu tēvs Freds Brauns nestrādā jau kopš vasaras vidus: nelaimējās — strādādams kā dienas strādnieks pie fermēra, viņš ievainoja kāju. Sākumā likās — sīkums, bet tad kļuva sliktāk, un Freds iegula. Slimība iedarbojas uz naudu kā pa-

viņam iesaujas prātā. Lūk, misteram Dženkam ienācis prātā jūs aizdzīt, tādej patš labākais — ejiet ātrāk prom!

— Vācieties prom, — kliez kafējnīcas īpašnieks.

Klaidoņi iziet uz pusdienas saulē sakarsētā ceļā un aizsoļo salīkuši, lēni celdami kājas.

— Sauteni nevajag! — sauc Harijs. — Sagatavo alul!

Nepievērdami uzmanību Megijai, kas valstās zemē, saimnieks un Harijs ieiet mājā.

Megija vēl kādu brīdi pagul. Ķermenis smeldz no sitieniem. Meitene palūkojas apkārt — nav neviena. Viņa apsēžas un atlaiž maizē iekērušos pirkstus. Pēc tam viņa ēd — alkatīgi, ātri, ar pūlēm noridama lielos kumosus. Viņa tomēr apēdis savu maizi! Kādu laimi viņa atradusi atkritumu kaudzē! Bet saka, ka neesot laimes zemes virsū! Tūlīt viņa izies uz ceļa un dosies uz Houstonu meklēt savu Billu. Meitene pieceļas un, kožādama maizi, soļo pa ceļu, saulē sakaltētu ceļu, kura galā viņu jāgaida Billam...



vasara saulīte uz sniegu: pēc mēneša no Braunu vasaras iekrājumiem nekās nebija pāri palicis. Tiesa, Ketai, Freda sievai, ir pastāvīgs darbs — viņa kafu ritu brauc uz šūšanas fabriku Hedlsbergā. Bet vai tad viņa Keta var pabarot četrus, tai skaitā — divus pieaugušos?

Tēvocis Bills jau piecus gadus bez darba: veči tagad nevienam nav vajadzīgi. Viņš dara visus mājas darbus: gatavo pusdienas, ja ir no kā gatavot, mazgā grīdas, veļu. Ja nav no kā gatavot, izdomā kaut ko. Labi vēl, ka bērni mazi — viņiem tikai četri gadi. Dvīniši — dzimuši vienā stundā. Eduards vecāks par trīsdesmit minūtēm. Bet apetita katram — arī dubulta. Freds, kas savas kājas dēļ augām dienām gul mājā, to tik vien dzird, ka Margareta un Eduards lūdz tēvocim Billam «kaut ko uzēst».

Katru dienu un lielāko tiesu arī nakti — kad esi trešo mēnesi uz gultas, tad gulēt vairs tikpat kā negribas — Freds lauza savu galvu ap vienu un to pašu jautājumu: «Kā būt? Ko darīt?»

Sākas rudens, atnāks aukstums, pietrūks arī tās niecīgās naudas, ko Keta pārnes no fabrikas, ziemā fabrika daudzus atlaiž, bet ēst gribēsies tāpat kā agrāk, pie tam būs vēl vajadzīgas ogles krāsnij, būs vēl jāmaksā par elektrību, ūdeni... Labi vēl, ka gaisis Kornkantrijā pagaidām par brīvu!

Keta baidās no šim Freda domām, tāpēc ka viņa zina — galu galā izeja ir tikai viena: kāda no automašīnām. Un Keta zina arī: kad pienāk rudens, kad dzīvot nav vairs iespējams, tad «zaļais furgons» kļūst kā likts... Bet baltais, dzeltenais, zilais jau sen vairs nav redzami uz ceļa. Bezdarbnieku cik tik gribi — meklēt nav vajadzīgs. Taču

lai kā arī cilvēks izbadējies, viņš tomēr ne visai labprāt dodas drošā nāvē... Bet, lūk, pastāvīgi izbadējušos bērnu sejas, mūžīgās domas par maizes kumosu — tas ir bīstami. Tādā stāvoklī cilvēks ir gatavs uz visu: lai dabūtu kaut nedaudz naudas, viņš ziedo sevi...

Gar Braunu māju pa ceļu joņo mašīnas. Krēslā grūti saskatīt krāsas, un pie tam vēl tēvocim Billam pēdējā laikā sākusī pasliktināties redze. Ārsts saka: «Organismam nepieciešams vitamīnus!» Patiesi, smieklīgs viņš, šis ārsts!

— Ei, Edil! — sauc tēvocis Bills mazajam, kas rotājas smiltīs. — Kas tur brauc?

Eduards un Margareta paceļas no smiltīm. Viņi uzmanīgi lūkojas uz ceļu.

— Furgons brauc! — sauc tēvocis Bills. — Furgons brauc, bērniņi!

— Kāds? — jautā no istabas Freds. — Zilais, manuprāt, — saka tēvocis Bills, nostādams uz lievenēm. — Tumšs, nevar saskatīt!

Automašīna apstājas pret Braunu māju. Nofec zemē vīrietis, palīdz izkāpt sievietei.

— Mamma, mamma! — sauc bērni un skrien pretim.

— Ketu atveda furgonā! — saka tēvocis Bills no mājas iznākošajam Fredim. — Acīm redzot, tas panācis viņu uz ceļa, un Keta lūgusi, lai vervētāji to uzņem mašīnā.

— Bet ko es jums atnesu! — dzirdama vīrieša balss. — Lūk, Edī, tev, un, lūk, arī tev, Margol!

Fredis pieķeras ar rokām pie durvju stenderem.

— Tā jau ir Maka balss! — viņš saka. Tātad tas ir «zaļais furgons»!

Irs Maks dzimis Kornkantrijā, bijušais Ketas pielūdzējs. Freds, atbraukdamis Kornkantrijā, izjauca Ketas un Maka kāzas: Keta neprātīgi iemilējās viņā, Fredā. Ilgu laiku Maks nerunāja ar Fredu; visi zināja, ka viņš vēl vienmēr mīl Ketu. Tad viņš pazuda no Kornkantrijas. Bet pirms gada atkal parādījās... vervētājs no «zaļā furgona». Viņš pelnīja diezgan labi, viņam radās eleganti uzvalki, viņš vienmēr atveda Ketas bērniem kādas dāvanas: saldumus, niecīgus. Acīm redzot, Maks nodarbojās vēl ar kaut ko: vienkāršam vervētājam tādas izpeļņas nav.

— Hallo, Fred! — sauc Maks, pienākams tuvāk. — Kā klājas? Es panācu Ketu četrdesmitajā kilometrā un nolēmu atvest līdz mājai kā dižciltīgu lediju!

— Es lūdzu Maku izsēdināt mani un, nezaudējot laiku, braukt tālāk, — stāsta Keta; viņas sejā izmisums. — Bet viņš apturēja mašīnu pie pašas mājas... Tu neesi aizmirsis savu solījumu, Mak?

Maks smejas, pacienā tēvoci Billu ar cigareti.

— Vai tu zini, Fred, — sauc viņš, pienākams pie durvīm, — ko viņa man lūdz? Ja tu sadomā parakstīt līgumu ar mūsu firmu, tad man tev jāatsaka! Es vienmēr teicu, ja Keta kādu iemilēs, tad viņa milēs to vairāk par sevi! Apskaužu tevi, vecais, nav viegli tagad atrast tādu sievu.

— Bet vai tos, kas drusku klibo, jūsu kompanija pieņem? — jautā Freds!

— Mūsu firmai nav vajadzīgi skrējēji un soļošanas čempioni! — smejas Maks. — Firmai nepieciešami spēcīgi vīrieši, bet ja viņam viena kāja mazliet niķojas, tam nav nekādas nozīmes!

— Tu apsolīji, Mak! — Keta gandrīz vai raud. — Tu taču apsolīji!

— Es tikai sniedzu konsultāciju, — Maks galanti paklanās. — Freds uzdeva jautājumu — es atbildu. Nu, labi, atmetīsim šo sarunu! Man pie jums ir kāda darīšana... Ļoti izdevīga jums! Seit par to runāt ir neērti... Ieiesim iekšā... Nekautrējieties, es zinu, ka jūs dzīvojat ne tā kā Morgani...

— Ei, Mak, — saka tēvocis Bills, — vai jums vēl vienmēr ir paraša pēc līguma parakstīšanas izdzert pa glāzīti viskija?

— Pieņemsim, ka tā! — pasmaida Maks. — Un tad?

— Pavēli, lai man izsniedz dažus malkus viskija, a? Tici vai nē, kopš tās dienas, kad tu pēdējo reizi biji atbraucis, viskija neesmu pat paodis! Bet bija laiki, kad es katru dienu biju pilnā... Atceros, pirms desmit gadiem...

— Labi, labi, — atgaidnājas Maks, — izstāsti šo notikumu manam šoferim! Saki viņam, ka es atļāvu izsniegt tev glāzīti!

Un Maks tūlīt aiz stipri klibojošā Freda ieliet istabā. Bērni, sūkādami konfektes, skrien aiz viņa; viņi iespiežas starp māti un Maku un cieši tvarsta iru aiz biksēm.

— Ko tu gribēji sacīt? — jautā Freds, ielikdamies gultā.

Maks apskata istabu. Cik daudz mantu no tām, ko viņš bija redzējis savā pēdējā atbraucienā, nav vairs šeit! Jā, Ketai iet grūti. Bet viņa taču arī tagad pēc vairākiem tādas dzīves gadiem vēl izskatās labi. Bet kāda skaitule viņa bija pirms apprecēšanās!

— Nu, ko tu gribēji piedāvāt? — jautā Freds.

Maks sameklē cigaru un sauju konfekšu. Bērni ķer konfektes ar rokām, mutēm, — no desmit gabalām vienā acumirkli nepaliek pāri nekas.

— Viņiem reti gadās tādas lietas, — gluži kā atvainodamās saka Keta.

— Ja viņi jums vēl neslomo, tad drīz sāks slimot gan ar rachitu, gan ar, kā viņu tur sauca... Īsi sakot, jūs taču nevarat apgādāt savus bērnus pat ar normalu pārtiku, — saka Maks, laizdamis griestos dūmu gredzenus. — Bet es varu piedāvāt jums izeju: jūsu bērni taisīs spīdošu karjeru! Es viņus nododu greznā internatā, pēc tam viņi mācīsies koledžās, iegūs izglītību... Lūk, kādos apstākļos viņi dzīvos! — un Maks izvelk no kabatas kaudzīti fotogrāfiju.

Ar daudz pieredzējuša blēža žestu viņš noiet fotogrāfijas uz galda. Fotogrāfijas izveido vēdekli. Uz Fredu un Ketu no galda lūkojas priecīgas, tuklas bērnu seļņas. Tur ir ēdamistaba ar maziem galdīņiem, tur ziemas peldbaseins, tur autobusi pastaigā...

— Bet kur tas viss ir? — jautā Keta.

— Tam nav nozīmes, — saka Maks. — Es jums garantēju vienu: jūsu bērni dzīvos kā paradīzē, firma dolarus nežēlos... Jūs saprotiet, viņus negatavo strādnieka dzīvei — tas nav izdevīgi, darba roku arī tāpat pietiek... Viņus gaida liela dzīve!

— Es nesaprotu, — saka Freds, — mēs taču esam vecāki, mums jāzina, kur šī iestāde atrodas. Un bez tam — tas taču, protams, nav bez maksas, bet mums, tu pats zini, naudas nav...

— Savādnieks, — smejas Maks, — protams, tas nav bez maksas! Tu par to saņemsi vēl simt dolaru!

— Simt dolaru! — Freds pieceļas. — Par ko?

— Par bērniem! — saka Irs, izlaiždamis griestos kārtējo dūmu gredzenu.

— Ak, kungs... — Ketai aizraujas elpa. — Tu... tu gribi, lai es pārdošu savus bērnus? Savus bērnus? — Viņai pārtrūkst balss, viņa runā gandrīz čukstus.

— Tad, lūk, ar kādām lietām tu nodarbojies? — Freds noliekas gultā. — Nelietis! «Zaļais furgons», izrādās, ņem arī bērnus! Droši vien, kaut kādiem aizliegtiem izmēģinājumiem.

Maks smejas. — Bērni, — saka viņš, — Edī, Margo, jūs brauksat man līdz? Es jums došu daudz konfekšu un šokolades! A?

— Brauksim, — saka Edis, bet Margareta nekā nevar pasacīt, jo mute viņai pilna ar krējuma konfekšiem.

— Nekad es to nedarišu! — saka Keta. — Dzirdi, nekad!

— Es jums gribēju piedāvāt izdevīgu darījumu, — stāsta Maks, — ar vislabākajiem nolūkiem! Mūsu firma atdod bērnus labām ģimenēm. Ir daudz bezbērnu bagātnieku, kas grib bērnus, saprotat? Iedomājieties tikai, jūsu Eduards — miljonu mantinieks! Oh! Vai tad jūs esat spējīgi sniegt viņam līdzīgas izredzes? Un bez tam arī jūs saņem-

siet simt naudas gabalu, kādu laiciņu noturēsieties uz ūdens... Ko jūs darīsiet, ja rītu fabriku Heldsbergā slēgs? Bet es dzirdēju, ka tā šīs dienās darbu pārtrauc un tiks rekonstruēta...

— Mani jau brīdināja, es aizmirsu tev pateikt, Fredi, — Keta saka, — fabriku slēdz... ar nākamo nedēļu...

Istabā klusums. Aiz logiem dzied iereibis cilvēks.

— Mans Džeks iedevis tēvocim Billam vienas vietā divas glāzītes, — ieklausīdamies dziesmā, saka Maks.

— Vecītis pēdējā laikā slikti ēdis, — saka Freds, — un, lūk, pietika arī ar vienu glāzi viskija.

Maks aizpīpo jaunu cigareti un atkal sāk laist dūmu gredzenus. Liels zilganpelēks gredzens kā cilpa paliek karājamies pie lampas. Ketai liekas, ka tas viņu žņaudz.

— Nu, ko mēs darīsim? — jautā Maks. — Zvēru, ka maksāju jums labu cenu!

— Par to labāk nerunāsim, — un Freds pagriežas uz sienas pusi.

— Braucam! — saka Edis, raustīdamis Maku aiz piedurknes. — Braucam!

Maks pieceļas.

— Kad jūsu bērni mīrs aiz bada jūsu pašu acu priekšā, — un tas droši vien būs drīz! — tad atcerēsieties mani. Un kā vienmēr tādos gadījumos, būs jau par vēlu. Sonakt es pārņakšpošu šeit. Kornkantrijā... Ja es esmu vajadzīgs, pienāciet pie mašīnas un uzmodiniet mani. Ar labunakt!

Keta klusē. Viņa attur bērnus, kas grib iet līdzī Makam:

— Sīs tēvocis ir no «zaļā furgona», — Keta stingri saka. — Jūs gribat nokļūt «zaļajā furgonā»?

Bērni paliek pie mātes ceļgaliem. Uz sliktā troksnis — tur ievēlas istabā tēvocis Bills.

— Visiem gulēt! — sauc Freds. — Gulēt un nesarunāties!

— Maks... viņš ir atradis savu ceļu... — murmina tēvocis Bills. — Viņš tālu tiks... Cik daudz viņam viskija mašīnā...

Dzirdams, kā Maka automašīna nobrauc no ceļa — novietojas uz nakti.

Pa ceļu tāpat joņo mašīnas, dzīve trauc ar dažādiem ātrumiem: dažs tik tikko kustas, cits lido ar simt jūdžēm stundā...

Kad visi aizmieg, Freds pieceļas un klibodams dodas pie durvīm. Viņš iziet uz ielas, pieiet pie loga, ieklausās, kā istabā elpo cilvēki. Visi guļ — neviens nav pamanījis viņu aizejam.

Pie automašīnas uguns. Acīm redzot, Maks gatavo sev vakariņas.

Freds, stipri klibodams ar slimo kāju, iet uz «zaļo furgonu».

...No rīta kā vienmēr pirmā pamodās Keta. Viņai tūlīt dūrās acis Freda tukšā gulta. Keta uzlēca un kailām kājām pārskrēja istabai. Uz galda, Freda gultas tuvumā bija aploksne un zīmīte.

«Ardievu, dārgā! Maks tomēr izrādījās nelietis — viņš neturēja tev doto vārdu: es noslēdzu līgumu uz gadu. Mēs būsim jau tālu, kad tu pamodīsies... Nauda par pirmajiem diviem mēnešiem ir aploksnē.

Skūpstu, tavs Fredis... Neuztraucies — es atgriezīšos!»

Keta nokrita uz galda. Asaru nebija.

— Sīs nolādētais «zaļais furgons»! — sacīja tēvocis Bills pamoždamies. — Galvu plēš pušu, droši vien viņiem nav tīrs viskijs!

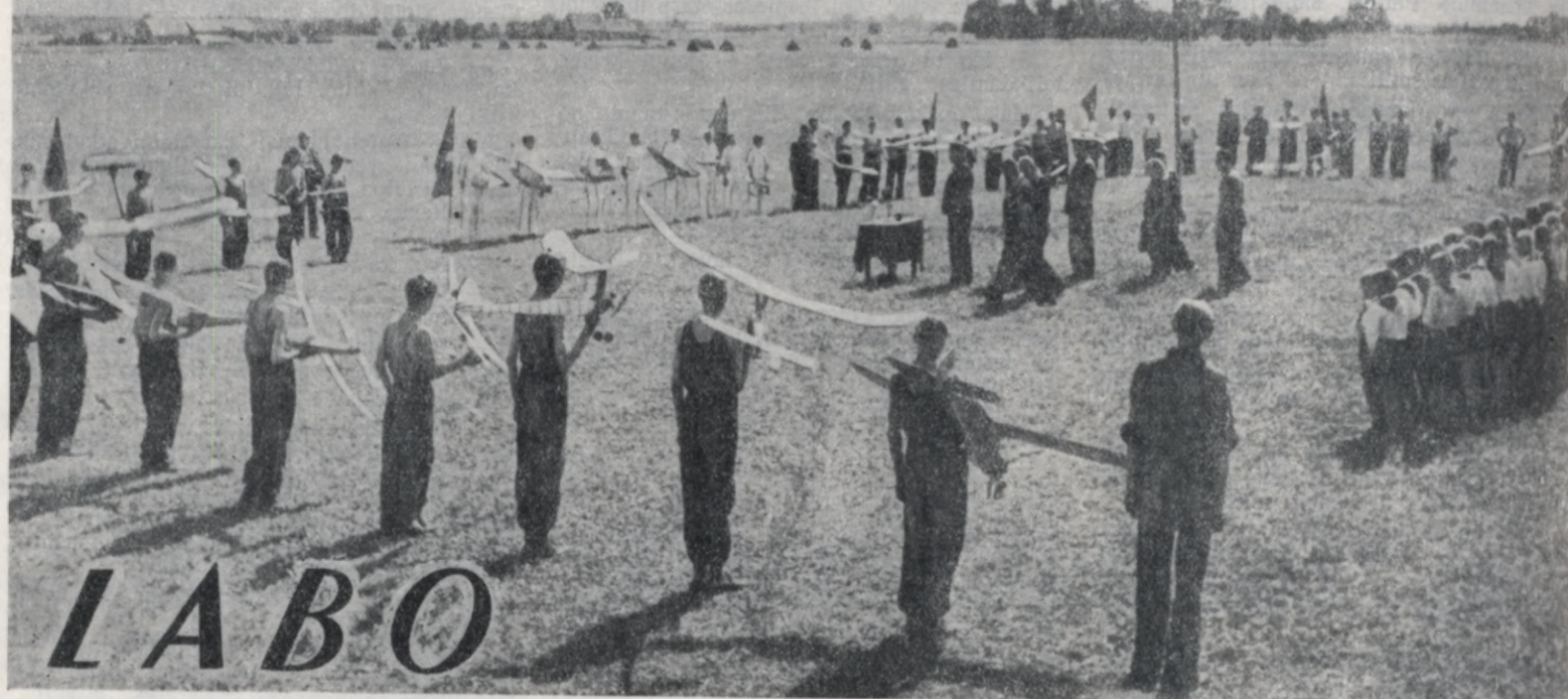
Te Keta pamanīja otru papīra gabaliņu no kaut kāda dārga bloknota.

«Keta! Piedod, bet Freds bija tik uzstājīgs — viņš sacīja, ka izdarīs pašnāvību. Ja es viņu neņemšu... Bet kas attiecas uz bērniem, es iegriezīšos pēc mēneša. Pado-mā! Maks.»

Keta piegāja pie gultas, kur gulēja bērni. Droši vien viņi sapnī redzēja konfektes, jo kustināja mutītes un aiz labpatikas miegā šmaukstināja lūpas.

— Nekad, nekad — čukstēja Keta.

Lidmodelisti



LABO

REKORDUS

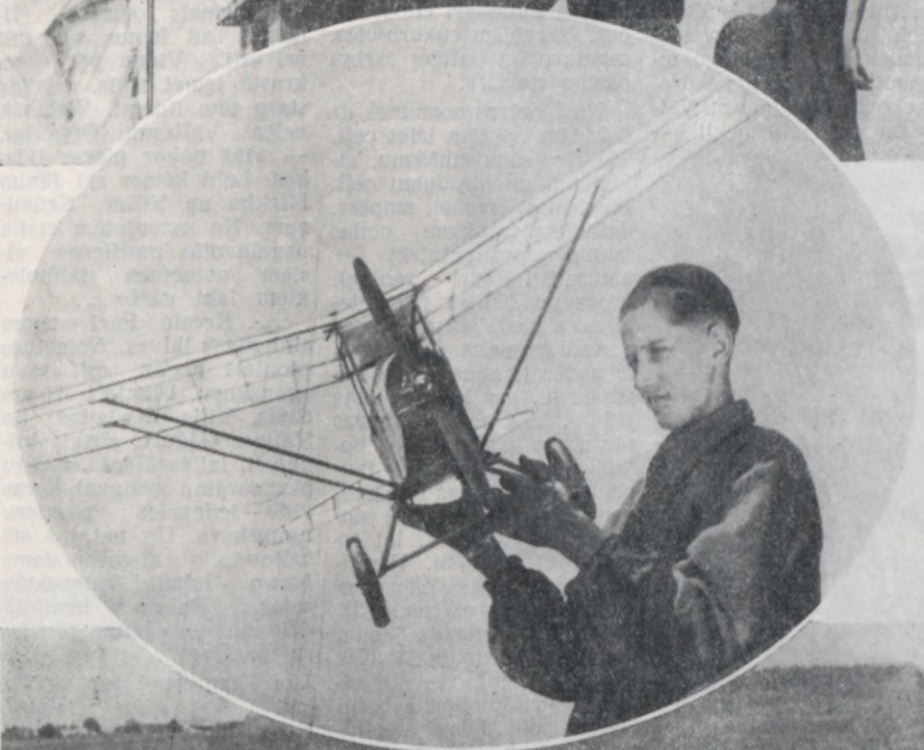
Pār Cēsīm jumās skaidrās tēraudzilas debesis. Tikai Priekuļu pusē virs koši zaļā meža mierīgi planēja daži gaisīgi mākoņi. Neviens gājējs nepievērsa uzmanību mazajam punktiņam, kas ar tikko sadzirdamu rūkoņu riņķoja gaisā. Un, tiešām, kas tur par brīnumu — lidmašīna kā lidmašīna. Bet tad no mākoņiem izlauzās cita, kas blakus pirmajai izskatījās kā milzīgs putns. Mazā lidmašīna devās dienvidu virzienā, lielā neatlaidīgi sekoja tai. Kļuva skaidrs, ka šis punkts ir lidmodelis, kura lidojumu novēro no parastās lidmašīnas. Drīz vien abi aparāti izzuda skatieniem.

Šais saulainajās jūlija dienās Cēsu apkārtnē notika DOSAAF rīkotās republikaniskās lidmodelistu sacensības. No Rīgas un Kandavas, Liepājas un Daugavpils še bija sabraukuši ap simts jaunu konstruktoru; no īpaši ierīkotas lidlauka gaisā pacēlās hidromodeļi un aparāti ar mehānisku dzinēju, plānieri un modeļi ar gumijas motoru un pat sīks helikopters. Sešpadsmit vienības

savā starpā izcīnīja meistārības kausu, simts jaunieši cerēja labot pastāvošos republikas rekordus.

Netālu no augstā masta, kurā plīvoja sacīkšu karogs, atradās hidrolānu starta vieta — 20 metrus garš dīķis, ko no visām pusēm apjoza zemes uzbērums. Lūk, pienākusi Rīgas Pionieru pils jaunā konstruktora Kurša kārtā. No mazas pudeles zēns uzmanīgi ielēja degvielu savā modeļa motora tvertnē un noregulēja stūres ierīces. Viss kārtībā: iesildītais motors rūca tik vienmērīgi, ka bija prieks klausīties. Tiesneši sagatavoja chronometrus, Vilnis Vēsmiņš apsēdās pie tālskata, lai jebkurā brīdī varētu uzsākt sekošanu. Satraukumā drebošu roku sacensību dalībnieks iekustināja modeļi, un tas jau trauca pa dīķa gludo virsmu. Vienu mirkli likās, ka mazā lidmašīna tūlīt pacelsies gaisā. Bet nē, tā tikai pacēlās, tad turpināja joņot pa ūdeni. Konstruktors pat nepaguva iekliegties, kad nelaime jau bija klāt — modelis ar pilnu gaitu iedrāzās dīķa dambī. Zēns





paķera modeli padusē un skriešus devās uz darbnīcu remontēt aparātu.

Daudz labāk veicās viņa kluba biedram Aleksandram Sačivko. Tā hidromodelis gludi pacēlās gaisā, slaidām virzām kāpa arvien augstāk un sāka attālināties dienvidu virzienā. Kad arī tālskatī to vairs nevarēja saskatīt, par tā lidojumu ziņoja sekojošās lidmašīnas radists. Drīz noskaidrojās, ka A. Sačivko konstruētais modelis labojis divus republikas rekordus — 2000 metru augstumā tas veicis 34 kilometrus.

Gandrīz divus gadus no darba un mācībām brīvajā laikā savu modeli ar mehānisku dzinēju būvēja Liepājas jaunais virpotājs Ilmars Kļiņš. Lakotās koka daļas laistījās spilgtajā saulē, blāvi mirgoja modeļa motora metāls, kad tas arvien pleaugošā ātrumā trauca pa ieskriešanās celiņu. Tad modelis atrāvās no zemes un pazuda aiz apvāršņa. Vēlāk izrādījās, ka tas iekļuvis kādā gaisa strāvā un pacēlies tādos augstumos, kur lidmašīna tam nevarējusi sekot.

Atkal savu veiksmi izmēģināja rīdzinieks Kuršs. Šoreiz tam starta izdevās, un viņa hidromodelis noturējās gaisā 42 minūtes.

Cits liepājnieks — jauno tehniķu stacija konstruktors Arvīds Dzenis — sacensībās piedalījās ar planiera modeli, kas, veicot 700 metru augstumu, uzstādīja jaunu republikas rekordus.

Gadījās arī tā, ka lidmodelis, pacēlies augstu gaisā, iegāja grīstē, zaudēja planēšanas spēju un, motoram strādājot ar pilnu jaudu, drāzās uz leju. Dažās

sekundēs mēnešu darbs pārvērtās skalīņos un metāla lūžņos. Protams, jaunajam konstruktoram siris vai lūza no bēdām, taču no sarunām, kas risinājās turpat sacensību vietā, izrietēja, ka šai bargajai mācībai būs sava nozīme. Turpmākajā darbā tiks novērstas konstrukcijas kļūdas.

Reizēm notika tā, ka lidmodelis pazuda nezināmā virzienā. Bija skaidrs, ka tas veicis prāvu attālumu, varbūt pat labojis rekordus, taču noteiktu ziņu trūka. Atlika tikai cerēt, ka kāds nejaušs gājējs atradīs modeli un paziņos par to tiesnešu koleģijai. Un, patiešām, kad Rīgas jauno tehniķu stacijas konstruktors Vladimīrs Surnovs jau bija samierinājies ar savu neveiksmi, kāds Siguldas kolchoznieks atveda uz Rīgu viņa modeli ar mehānisku dzinēju un sīki aprakstīja atrašanās vietu. Izrādījās, ka V. Surnovs uzstādījis jaunu republikas rekordus.

Pavisam šais sacensībās tika laboti 11 republikas rekordus. Kārļa Tomariņa konstruētais helikopters ar gumijas motoru noturējās gaisā 58,5 sekundes, bet Rīgas Pionieru Pils pulciņa dalībnieka Voldeņara Rancēna modelis ar mehānisku dzinēju lidoja 1 stundu, 43 minūtes un 27 sekundes. Komandu vērtējumā gan jaunāko, gan vecāko zēnu grupā pirmo vietu izcīnīja Rīgas jauno tehniķu stacijas 3. laboratorijas vienības, kuras strādā Edvīna Brūveļa vadībā. Bet arī tie dalībnieki, kuri neierindojās pirmajās vietās, šais sacensībās guva daudz ierosmes turpmākajam darbam.

K. Ronis

Augšējos attēlos

1) Tiesnesis Vilnis Vēsminš tālskatī vēro planiera lidojumu.

2) Jānis Stāls pirms starta vēlreiz pārbauda savu modeli.

3) Vadīms Paramonovs papildina degvielas krājumu, ar kuru viņa modelis noturējās gaisā 41 minūti.

Attēlā pa kreisi:
Hidromodelis uz starta.

Attēlā pa labi:
Sacensību uzvarētāja — Rīgas jauno tehniķu stacijas vienība.

Z. Legzdīņa foto



KOLCHOZA BĒRNU VASARA

... Ceļš ievirzās mežalnā apvidū, aiz muguras palikušas Cēsis. Pārī Mazuma ezeram redz plīvojam kolchoza «Komjaunietis» pionieri nometnes karogu, bet mēs traucamies uz priekšu. Esam braukuši mašina nepilnu stundu, kad nonākam ceļu krustojumā. Pie ceļu rādītāja ievērojam nelielu dēlīti ar uzrakstu: «L/a

«Vienība» pionieru nometne». Vīrs tā vējā līksmi plīvo sarkans karodziņš. Vēl neliels ceļa gabals norādītajā virzienā, tad caur ozolu un liepu lapotnēm redz celtnes, dzird balsis. Iepazīties ar Sērmūkšu septiņgadīgās skolas bērnu dzīvi kolchoza «Vienība» pionieru nometnē — tas ir mūsu brauciena mērķis.

Plaši ir kolchoza «Vienība» lauki! Draudzīgi, ar dziesmām, nometnes bērni dodas turp, lai palīdzētu darbā. Krietnu gabalu priekšā iet Līga Sprance un Anita Sūmane. Viņas izliek ceļa zīmes, izveidodamas tās no kociņiem un akmeņtīniem. Pārējie droši seko pa ceļa zīmēm. Vairumam rokās grābekļi —

lātad dodas uz siena žāvēšanu. «Čakli bērni» — saka kolchoznieki, vērojot pionierus. Vienības padomes priekšsēdētāja Silvija Krampe mums pastāsta: «Piedalāties arī citos darbos. Izravējām cukurbietes, sagatavojām aītām zariņu barību ziemai».

No pionieru nometnes uz dažādām pusēm iziet ceļi. Tie ir jaunu zināšanu, atklājumu un atradumu ceļi. Pa tiem ar somām, mapēm, dažādiem traukiem dodas jaunie novadpētnieki — naturalisti un zoologi. Viens no šādiem pārgājieniem aizved bērnus pie Sērmūkšu ezera. Uzdevums ir novērot, kāda dzīve norit ūdenī, kas tur aug, kas peld... Un bērni ķeras pie darba. Čakli strādā botāniķi un zoologi: ķer tauriņus, sienāžus, spāres, vaboles. Daži pionieri dodas ar laivu ezerā, lai izpētītu tā dziļumu. Pārgājiena dalībnieki pamazām virzās apkārt ezeram. Tā krasts atklāj daudz jauna, iepriekš nezināta. «Kas tas par augu?» — ar tādiem jautājumiem bērni steldz pie dabas zinību skolotāja b. Kazarovska, rokā turēdami visdažādākos ūdensaugus. To paraugus sakārtos herbarijam, bet līdzpaņemtie trauki pamazām pildās ar dažādiem gliemežiem, zirnekļiem, spāru kāpurēm. Sevišķi čakli un rūpīgi strādā mazā pioniere Anita Sūmane.

Katru dienu papildinās herbariju krājumi. Nometnē turpinās nopietns darbs — savākto materiālu sakārtošana. Grūti nodzīvot dienu, kaut arī ļoti jautru, bez grāmatas. To labi zina visi Sērmūkšu septiņgadīgās skolas pionieri.

... Jūlija saule neskoņas, diena ir karsta. Bet ēnā, zem ozola, kur novietojušies pionieri, ir patīkami vēss. Pionieres Skaidrītes Mutjankō rokās parādās grāmata. Viņa lasa par Pavļiku Morozovu, kāds viņš bijis krietns pionieris, kā moži sargājis kolchoza īpašumu, neļaudams naidniekiem to izputināt. Atpūšas zālē volejbola bumba, arī ezers aizmirsts. Patlaban bērnus interesē tikai grāmatas varoņu liktenis.

Daudz jauku brīžu bērniem sagādā tuvais ezers. ... «Aivars nāk pirmais! Aivars nāk!» Aivars pavisam nenāk, viņš peld, taču 2. pulciņa pionieri zina, ko runā. Viņu Aivars ir pirmais, un ezera krastā tas izkāpj kā nometnes peldēšanas sacensību uzvarētājs.

Zēni dodas makšķerēt. Iepriekšējā dienā viss sagatavots, gan makšķeres, gan ēsma. Drīz jau pirmās auklas iemestas ūdenī. Zēni

pacietīgi gaida. «Re, tev jau rausta», viņi sauc. Bet Aivars Stāls to ļoti redz pats. Viņš vēl nedaudz pagaida, tad — rāviens uz krasta pusi, un tur jau spārdās pirmais loms. — Iidaka. Tad lomus sāk gūt arī citi. Vienu pēc otras krastā izmet zivis, daudz starp tām līdaku. Vislabāk veicas Valteram Ģeģerim, — viņš noķer piecas līdakas. Labi ķerēs arī Jānim Mirķim un Vilim Krūmiņam. No sazvejotām zivīm pagatavotās pusdienas visiem nometnes dalībniekiem ļoti garšo...

... Krēsla. Pārī ezeram slīd divas laivas. Nometnes pionieri dodas uz savu ugunsroku. Pionieri Aivars Stāls, Vilis Krūmiņš un Valters Ģeģeris citīgi strādājuši, lai izveidotu skaistu piecstarainu zvaigzni, kuras vidū iedegsies pionieru ugunskurs. Un tad tas arī uzliesmo, apgaismodams bērnu laimīgi satrauktās sejas. Raisās iemīļotā dziesma — «Jauno pionieru marš»;

Kas gan smeļ tur gaišā laimē? Kam deg acīs uguns silts? Tā ir komjaunatnes maļņa, Jauno ļeņiniešu cilts.

Dziesmas vārdi lido pārī ezeram, paceļas līdz kokū galotnēm un izskan kaut kur tālē. Pionieru vadītāja b. Dolga uzsāk pārrunu par tematu «Mēs ar tevi, Koreja». Bērnu sejas kļūst bargi drūmas, viņi iztēlojas to postu, kādu amerikāņu imperialisti atnesuši tālajai zemei — Korejai, tās bērniem. Bet to vecāki drosmīgi cīnās, lai bērni reiz varētu dzīvot tikpat laimīgi kā, lūk, Sērmūkšu septiņgadīgās skolas audzēkņi.

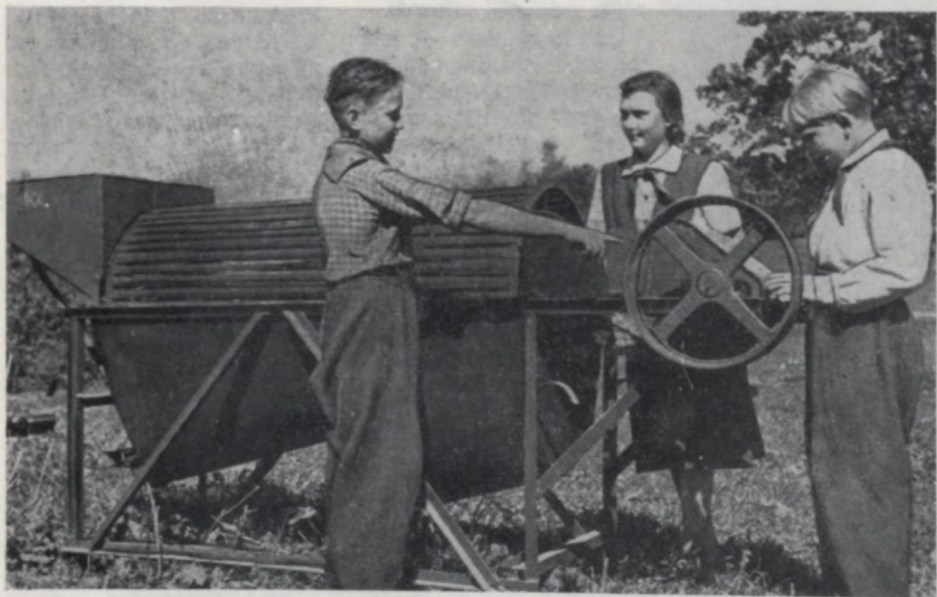
Seko pionieru labi sagatavotās dziesmas, deklamācijas, dejas. Silvija Krampe deklamē par Korejas zēnu tik jūsmīgi, ka dažiem acīs parādās asaras.

Kad mīļākās dziesmas izdziedātas, ugunskurs arī izdzisis. Pionieri sakāpj laivās un dodas uz nometni. Jau pavisam tumšs. «Gulēt! Gulēt!» Neilgu laiciņu vēl nometnē dzirdams troksnis, tad viss apklūst. Bērni guļ veselīgā miegā. Nekas neaptumšo viņu laimīgo bērniņu.

Labi dzīvot kolchoza pionieru nometnē! Sogad Cēsu rajonā šādas nometnes ir pie 17 kolchoziem. Tajās bērni atrod daudz interesantu nodarbību, kaut ko jaunu uzzina, kaut ko jaunu iemācās, un visi kopā palīdz savam dzimtajam kolchozam. Kolchoznieki zina, ka bērnu darbs vasarā kolchozā nedrīkst būt atrauts no skolas, no pionieru organizācijas.



Pionieres Mirdza Silina un Anita Sūmane vāc ūdens dzīvnieku kolekciju.



Kolchozs iegādājies jaunu kartupeļu skalojamo mašīnu. Ar to iepazīstas pionieri Ivars Grinbergs, Astra Koniševa un Vilis Krūmiņš.

Attēlā uz leju — pionieri pie ugunsкура.

2. Legzdīņa. foto



Labi dzīvot kolchoza pionieru nometnē! Sogad Cēsu rajonā šādas nometnes ir pie 17 kolchoziem. Tajās bērni atrod daudz interesantu nodarbību, kaut ko jaunu uzzina, kaut ko jaunu iemācās, un visi kopā palīdz savam dzimtajam kolchozam. Kolchoznieki zina, ka bērnu darbs vasarā kolchozā nedrīkst būt atrauts no skolas, no pionieru organizācijas.

Cēsu rajona kolchozā «Vienība» atvērta pionieru nometne.
Pionieri pie Sērmūkšu ezera.



Pionieres Inta Makare un Silvija Krampe
ar kolchoza kumeliņu. Ž. Legzdīņa foto



Lokomotīves vadītājs piecsimtnieks Roberts Apeņāns.

Ž. Leņģdiņa foto



Lokomotives vadītājs

«Lai iedzīvinātu tehniku un pilnīgi to izmantotu, vajadzīgi cilvēki, kas pārvalda tehniku, vajadzīgi kadri, kas spēj apgūt un izmantot to ar visu veiklību. Tehnika bez cilvēkiem, kas to pārvalda, ir nedzīva. Tehnika, ko vada cilvēki, kuri to pilnībā apguvuši, var radīt un tai jārada brīnumi.»

J. V. Staļins

Aperānu ģimenei toziem bija nozīmīgas dienas, jo daudz tika apspriests un pārrunāts, kādā amatā mācīties Robertam. Astoņpadsmit gadu tam aiz muguras, diezgan līdzēts raust mantu apkārtējiem Jaunsvīrlaukas saimniekiem. Pienācis laiks kad kalpi, sīkzemnieki un to bērni var sākt domāt par savu nākotni. Vēl gan rietumu pamalē, sevišķi rāmājās zvaigžņotajās ziemas naktīs, skaidri varēja dzirdēt dunam artilērijas kanonādi — Kurzeme bija izvērtusies par vienu no Padomju Armijas pēdējām slaveno cīņu vietām — taču atbrīvotajos rajonos jau strauji ritēja uz priekšu padomju dzīve visā tās pilnveidībā, prasīdama atjaunot, celt, mācīties, mācīties...

Grūti ir izlemēt par turpmāko arodu jauneklī, kas fašistu okupācijas sloga laikā tikko nobeidzīs lauku pamatskolas sesto klasi un nekā nezina par desmitiem lielisku profesiju, kādas šodien izvēlas mūsu jaunieši. Robertam Aperānam izvēles loks nebija plašs; tie bija parastie, lauku dzīvē nepieciešamie amati — galdnieka, kurpnieka, drēbnieka, kalēja. Varbūt vēl uz pilsētu, fabriku, bet Jelgavā tādu pašreiz nebija, viss sagrauts... Robertam gribējās strādāt kādu interesantu, lielu, varonības pilnu darbu, un tas izvēli padarīja vēl grūtāku, jo nepiedzīvojušais jauneklis vēl neprata saskatīt varonību un lielumu katrā derīgā darbā, ja vien tajā lieliek sirdi.

Piemērotāks par citiem darba laukiem likās dzelzceļš. Jaunietis par to gan zināja ļoti maz, ne vairāk kā jebkurš pasažieris, kas daudz reižu izmantojis dzelzceļa sniegtās ērtības, bet uzņēmās to kā dabisku parādību un nav mēģinājis iedziļināties šīs nozares darbā. Taču reiz izlēmis, Roberts Aperāns cieši palika pie sava. 1945. gada janvārī viņš ieradās Jelgavas dzelzceļa depo un kadru daļā tā arī tieši pateica:

— Gribu kļūt par lokomotives vadītāju.

— Var jau, draugs, tikai uzreiz tas neiet, vajadzēs krietni daudz pacietības, daudz mācīties. Ja labi veiksies, par mašīnistu brauksī pēc gadiem pieciem, sešiem.

Un Robertu Aperānu pieņēma darbā par kurinātāju uz lokomotives.

Nu jau septiņi un pus gadi pagājuši, kopš uz Jelgavas lokomotīvu depo atnāca Roberts Aperāns. Divarpus gadus no tiem viņš patstāvīgi vada lokomotīvi. Kad jaunietis sāka strādāt par kurinātāju pie sirmā mašīnista Vēbera, viņam bija savs aprēķins — Vēbers par mašīnistu nobraucis turpat 40 gadu, daudz pieredzējis, no tā varēs labi mācīties arodā. Vecais vīrs atturējās lielīt savu centīgo audzēkni, reizēm varbūt pat uzburķēja par daudz, taču astoņpadsmitgadīgais Roberts viņam pieķērās kā uzburts. Un varbūt pat ne tik daudz sirmā mašīnista ziņāšanu dēļ... Vēbers bezgala mīlēja savu profesiju un prata iesēt šo mīlestību arī savos skolniekos un darba biedros. Zinātkārajā Robertā Aperānā aizvien pieauga jūsmas par sliežu ceļiem, kas neatstājami sauc pretim tālumiem; par rāmas vasaras nakts maigumu, kad garām slid satumsušas mājas, bet tu steldzies rītam pretī; par puteņa auriem ziemā, kad sliežu ceļu klāj it kā mīklas palāgi, par kļuksu ikdienas varonību... Ja vēl ne-

ilgi atpakaļ Roberts Aperāns bija pielaidis zināmu izvēli aroda ziņā, tad nu viņš ne par ko citu ir dzirdēt negribēja, kā vien par dzelzceļu. Un labi vien tā bija, jo bez mīlestības uz savu darbu tajā istus panākumus negūt!

Par kurinātāju Roberts Aperāns nebrauca ilgi, tikai sešus mēnešus. 1945. gada augustā viņš izturēja mašīnista palīga pārbaudījumus. Tiem jaunietis bija rūpīgi gatavojies pašmācības ceļā, konsultējoties pie depo instruktoriem un inženieriem. Pārbaudījumus pieņēma speciāla komisija. So mācību laiks bija alzraujošs, jo tad Roberts Aperāns guva pilnīgu priekšstatu par savu izvēlēto darba lauku, par tā nozīmīgas mūsu valsts dzīvē. «...Dzelzceļi — ... ir viens no vispilgtāko saišu izpauzumiem starp pilsētu un laukiem, starp rūpniecību un zemkopību, uz kurām pilnīgi dibināts socialisms,» viņš lasīja Leņina vārdu citatu kādā mācību grāmatā. Tālāk bija rakstīts arī par dzelzceļu nozīmi Dzimtenes aizsardzībā. Cik daudz varonības piemēru rādījuši padomju dzelzceļnieki, zem ienaidnieka uguns izvezdami vilcienu sastāvus. Tagad tik aicinošie, saistošie sliežu ceļi toreiz bieži bija tautas dzīvības ceļi...

Mašīnista palīga gaitas Robertu Aperānu saistīja ar Filīpu Spiridonovu, kas jau tolaik bija viens no labākajiem mašīnistiem Jelgavas depo.

— Man ir laimējies darba biedru — skolotāju ziņā, — domā biedrs Aperāns, un ir dabīgi šodien, ka to pašu saka arī viņa skolnieki, nesenie kurinātāji Platonovs un Gaponenko, kurus b. Aperāns izmācījis par mašīnistu palīgiem.

Kopā ar Filīpu Spiridonovu Roberts Aperāns strādā vēl šodien, braucot ar to kā pārinieks uz lokomotives 52-645, kuras vienmēr turo, kā svētkos uzpostu korpusu rotā uzraksts: «Staļina vārdā nosauktās kolonas vadītājs» un liela, spilgtās krāsās uzzīmēta komjaunatnes nozīmē. Abi lokomotives mašīnisti jau ir partijas biedri, taču joprojām viņi sevi uzskata par Leņina komjaunatnes audzēkņiem, jo tieši tās rindās, tās mudināti viņi sāka daudzus slavenus pasākumus, pirmie atsaucās luņiniešu kustībai, pirmie depo kļuva izcilā Doņecas mehanika — plecsimt-nieku-smagsvarnieku kustības iniciatori Ivanova sekotāji. Bet ceļš līdz labāko mašīnistu slaval bija jānoiet pamazām, neatlaidīgi, daudz bija jāmācās. Visu 1946. gadu Roberts Aperāns mācījās lokomotīvu vadītāju skolā Rīgā. Tad atgriezās depo un turpināja braukt par mašīnista palīgu un joprojām mācījās, līdz beidzot 1949. gada novembrī viņam uzticēja patstāvīgi vadīt lokomotīvi.

Tā bija liela diena, kādas Aperāna dzīvē pēdējā laikā ir vairākas un kas spilgti iezīmējušas bijušā kalpa pulša ceļu kalnup.

Uzticēt lokomotīvi nozīmē uzticēt vērtīgu kravu, socialistisko īpašumu, uzticēt satiksmes drošību, no kuras atkarājas cilvēku dzīvības. Tādēļ arī tik ilgi bija jāmācās, jāvingrinās, jāsaau ar darbu; tādēļ arī pasažieru vilcienus parasti vada tikai gados vecāki vīri ar lielu mašīnista praksi aiz muguras.

Atskatoties uz mašīnista gaitās aizvadītajiem gadiem, Roberts Aperāns ar lepnumu var teikt, ka viņa un Spiridonova vadītā lokomotive vienmēr atradusies depo socialistiskās sacensības priekšgalā, ka viņš nekad nav pielaidis brāķi savā darbā. Brāķis dzelzceļniekiem ir savdabīgs — kustības drošības neievērošana, piemēram, pabraukt garām semaforam, ja tas rāda, ka ceļš ir slēgts; kustības grafika nepildīšana. Priekšzīmīgi, stin-

gri pildīt grafiku nozīmē strādāt bez avarijām.

Sos un citus Roberta Aperāna nopelnus un krietnās īpašības minēja Jelgavas lokomotīvu depo kolektīvs savā priekšvēlēšanu sapulcē 1950. gada beigās, izvirzot teicamo mašīnistu par deputata kandidātu darbaļaužu vietējo padomju vēlēšanās.

Tā bija otra lielā diena Roberta Aperāna dzīvē. Trešā bija tad, kad viņš partijas komitejā satraukts atbildēja jautājumiem un kad sekretars paziņoja par viņa uzņemšanu boļševiku partijas rindās. Gaļu dienu bijis daudz, nesaskaitīt tās visas — gan ikreiz, kad viņam pasnēgts Goda raksts, kādu Aperānam pašreiz ir veseli astoņi, gan tad, kad pie tumši zilā formas tērpa piesprauda nozīmi «Lokomotives vadītājs — telcammieks», gan tajā dienā, kad Puškina prospektā atjaunotās dzelzceļnieku mājas saulainajā istabā ienāca Roberta Aperāna jauniņa sieva un tūlīt tur ienesa mājīgumu, gan tad, kad viņi izlēma jautājumu, kādā vārdā nosaukt dēlu...

...Depo rit parastā darba diena, kad katrs cilvēks ir savā vietā un pilda savu daļu no lielā uzdevuma. Manevrē lokomotives, gan atgriezušās no maršrutiem, gan posdamās tiem. Viņu tumšajos korpusos jauzams varens spēks, ko ar prātu valda un kalpina savā labā cilvēks. Lūk, Roberts Aperāns, tikko atgriezies no brauciena, šoreiz netāla. Ar viņu kopā tā palīgs komjaunietis Gaponenko, kurš drīz dosies uz lokomotīvu vadītāju skolu. Arī Aperāna pārinieks Filīps Spiridonovs pašreiz paaugstina kvalifikāciju specialos kursos Leņingradā. Un ko Aperāns? Vai apmierinājies ar to, ka sasniedzis savu kādreizējo loloto mērķi un kļuvis par lokomotives vadītāju, pie tam par vienu no labākajiem depo? Nē, Aperāns būtu sliktis komjaunatnes un partijas audzēknis, ja apmierinātos ar sasniegto. Viņam pašreiz priekšā konkrēts uzdevums — šoruden nolikt eksamenus, lai iegūtu trešās klases mašīnista tiesības, pēc gada uzkāptu vēl par vienu klasi augstāk, tad vēl... Divas reizes nedēļā notiek tehniskās mācības inženieru vadībā, mājās grāmatu plauktā ik brīvu vakaru tiek cilātas brošūras par lokomotīvu kopšanu, dzelzceļnieku bibliotēkas izdotie pirmrindnieku pieredzes raksti. Sāgāda piecos mēnešos (sesto mēnesi Roberts Aperāns bija atvaļinājumā) mašīnists — plecsimt-nieks pārvadājis 31 smagsvara vilcienu ar 9000 tonnu virsplāna kravu, tā letaupt četrus reišus. Līdz ar to lokomotives izmantošanā ekonomēti 7500 rubļi, par kurināmo — ap 3000 rubļu. Planā paredzēta 334 kilometri garā diennakts noskrējiena vietā b. Aperāns nobrauc ar 360 kilometru. Taču tā nav robeža, un Roberts Aperāns nenoguris meklē iespējas, kā strādāt vēl labāk, vairāk. Vadot smagsvara vilcienus, viņš seko Staļina premijas laureatu dispečeres K. Koroļovas un mašīnista V. Blaženova ierosmiem un cenšas organizēt savam sastāvam nepārtrauktu gaitu, aicinot talkā maršruta staciju dispečerus.

Cik daudz gan priekšā vēl uzdevumu labam mašīnistam! Neizsmeļams ierosmes avots tam ir daudzo Staļina premijas laureatu dzelzceļnieku panākumi. Tā, piemēram, Ulanudes depo mašīnista b.b. Asejeva un Jagodina lokomotive noskrējusi bez kapitalremonta 1 miljons 750 tūkstoš kilometru paredzēto 500 tūkstoš kilometru vietā. Roberts Aperāns vienmēr rūpīgi kopis savu lokomotīvi. Tagad viņš cenšas vēl pilnīgāk iepazīt sarežģīto mašīnu un papildzināt tās detaļu un mehanismu mūžu. Un tā vienmēr jaunus uzdevumus izvirza augšupejošā dzīve; ne runas nevar būt par pašapmierinātību, par atīstības apstāšanos.

Z. Freimane



PSRS sporta delegācija olimpisko spēļu dalībnieku parādes gājienā. TASS fotokronika

19. jūlijā Helsinku olimpiskais zvans sauca pasaules jaunatni uz draudzīgām sporta cīņām, un pirmo reizi starp tiem septiņiem tūkstošiem, kas šai dienā iesoļoja stadionā, bija arī izcilākie padomju sportisti.

1952. gada olimpiskās spēles norit laikā, kad simtiem miljonu ļaužu visās pasaules malās cēlušies cīņai par miera aizstāvēšanu, pret kara kurinātājiem, kad pirmo reizi cilvēces vēsturē radusies organizēta miera plekriņu kustība, kurā ietilpst arī neskaitāmi aktīvi sportisti. Un vēsts, ka šais spēlēs piedalīsies arī Padomju Savienības pārstāvji, izraisīja lielu sajūsmu demokrātikajās sporta aprindās.

Līdzko Somijā ieradās Padomju Savienības un tautas demokrātijas zemju sporta delegācijas, olimpiskajā pilsētā sāka valdīt jauns gars. Vakaros te skanēja dziesmas par brīvo ļaužu radošo darbu, par īstu laimi, par mieru. Otaniemā, kur pie centralā masta pland mūsu sarkanais karogs, ik dienas ierodas simtiem apmeklētāju — nāk citu zemju sportisti, lai iepazītos ar padomju treniņa metodēm, nāk iesācēji, lai prasītu kādu

padomu, nāk vienkārši ļaudis, kas grib redzēt brīvo padomju tautu pārstāvjus.

Olimpisko spēļu atklāšanas dienā tuvu pie 70 000 skatītāju pildīja rekonstruēto centrālo stadionu Helsinkos. 67 naciņu karogi plīvoja virs koši zaļā futbola laukuma. Gandrīz stundu ilga dalībnieku parādes gājienā. Arvien jaunā un jaunas delegācijas uznāca stadionā. Skaļām ovacijām klātesošie sumnāja Padomju Savienības sportistus. Viņu priekšgalā soļoja pazīstamais smagatlets Jakovs Kucenko. Kā liesmains miera aicinājums pletās viņa nestais sarkanais karogs ar sirpja un āmura emblemu.

Mastā uzvijās olimpiskais karogs. Tad redzes apkārt parādījās balti baloži. Arvien vairāk un vairāk ... Trīs ar pus tūkstoš miera putnu pacēlās no Helsinku stadiona, lai visos virzienos aiznestu vēsti, ka piecpadsmitās olimpiskās spēles atklātas.

Stadiona vārtos parādās skrējējs ar degošu lāpu rokā. Tas ir bijušais pasaules rekordists Paavo Nurmi. Vingrā solī, augstu virs galvas turēdams Olimpijā aizdedzināto lāpu, viņš veic vienu apli. Tāpat kā to darija senie grieķi, arī

šoreiz lāpu aizdedzināja palielināmā stiklā koncentrēti saules stari. Šķērsojot daudzu valstu teritoriju, tūkstošiem skrējēju nesa to uz Somiju, un viņu ceļš pārvērtās par vienu vienīgu triumfa gājienu, par skaistu miera demonstrāciju.

Lūk, Paavo Nurmi tuvinā lāpu milzīgai degvielas tvertnei — uzliesmo olimpiskā uguns. Tad cits skrīšus dodas uz olimpisk

ko torni, kur celtnis vienā mirklī uznes to līdz divdesmit otram stāvam. Viņš iznāk uz balustrādes. Brīdi skrējējs, kas no lejas izskatās kā sīks alvas karēvis, sastingst, tikai liesma lāpas galā lēkā dzestrajā vējā. Viņš paskatās apkārt. 72 metrus augstā torņa piekāvē viņš redz garu četrstūrīgu granīta ēku — Mesuchalli, kur parasti notiek Somijas galvaspilsētas darba, aužu mītiņi un sapulces, kur riko izstādes un sporta sacensības. Olimpisko spēļu dienās te sacentīsies vingrotāji un cīkstoņi, bokseri, svarcēlāji un basketbola finālspēļu dalībnieki. Viņa skatiens slīd tālāk. Pa kreisi no stadiona, divsimts metru atstumā, atrodas jaunceltais peldbaseins, kur notiks peldēšanas, lēkšanas un ūdenspolo sacīkstes. Pilsētas ziemeļu nomalē, tumši zaļajā priežu mežā izdalās vairāki brūni kvadrāti, — velotreks, hokeja un jāšanas sacensību laukumi. Ziemeļrietumos, tur, kur Mejlachti pussala asā kili sniedz tālu Somu jūras līci, jau tagad redzami jachtu baltie trīstūri. Te startēs olimpiskās regates dalībnieki, sacentīsies airētāji un smailotāji, spēkā mērosies paukotāji un pasaules labākie šāvēji. Sportists paskatās tieši uz leju. It kā sveicinot olimpisko spēļu dalībniekus, viņš paceļ roku ar liesmojošo lāpu un arī tornī aizdedzina uguni, kas nenodzīs visu spēļu laikā — līdz 2. augustam.

Pašā pirmajā dienā Mesuchalli lielajā zālē sākās vingrošanas sacensības, kurās katra zeme piedalījās ar astoņiem sportistiem. Padomju Savienības vīriešu izlasi pārstāvēja šādi sportisti: Viktors Cukarins, Grants Saginjans, Vladimirs Beļakovs, Josifs

Berdijevs, Jevgeņijs Korjokovs, Valentīns Muratovs, Dmitrijs Leonkins un Mičalls Perelmanis.

Vingrošana ir fiziskās kultūras pamats. Nav tāda sporta veida, kur sportista treniņā neietilptu vingrošanas elementi. Tā vispusīgi attīsta ķermeni, norūda visdažādākās muskuļu grupas, palīdz izkopt tehniku. Padomju vingrotāju spīdošā uzstāšanās Helsinkos lieku reizi pierādīja mūsu zemes vingrošanas skolas pārākumu. Pat amerikāņu aģentūra «United Press» bija spiesta atzīt «krīvu vingrotāju spīdošos panākumus». Un patiešām, mūsu sportisti šais grūtajās sacensībās, kur dēļ pirmās vietas cīnījās Svecīes, Somijas un Rietumvācijās vingrotāji, uzrādīja nepārspējamu tehniku, nelzsīkstošu enerģiju un gribas spēku.

Olimpisko spēļu vēsturē pazīstams gadījums, kad nēģeris Džesse Ouens izcīnīja četras zelta medaļas. Tagad šo savdabīgo olimpisko rekordu labojis Lvovas sporta biedrības «Nauka» vingrotājs Viktors Cukarins. Viņš saņēmis četras zelta un pie tam vēl divas sudraba medaļas, klūdams par piecpadsmito olimpisko spēļu absolūto vingrošanas čempionu. Cukarina rezultāts — 115,70 punktu. Otrā vietā ierindojās padomju sportists Grants Saginjans ar 114,95 punktiem, atstājot trešajā vietā Svecīes pārstāvi. Arī komandu vērtējumā Padomju Savienības vīriešu izlase izcīnīja pārliecinošu uzvaru.

Tikpat izcilus rezultātus guva padomju vingrotājas Goročovska, Bočarova, Minaičeva, Džugeli, Kalinčuka, Danilova, Urbanoviča un Samraija, kas pārspēja visu citu zemju sportistes. Ar 527,03



OLIMPISKĀS SPĒLES

punktiem mūsu pārstāves ieguva pirmo vietu, atstājot aiz sevis Ungārijas un Čehoslovākijas vingrotājas. Arī sievietes grupā absolūtā čempiona nosaukumu izcīnīja padomju sportiste Marija Goročovska.

Tādā veidā vingrošanā vien Padomju Savienības sportisti izcīnīja 25 zelta un 10 sudraba medaļas. Vingrotājus Mesuchalli zālē nomainīja cīkstoņi — brīvās cīņas sacensību dalībnieki. So smagatletikas veidu mūsu zemē piekopj tikai dažus gadus, un tomēr padomju pārstāvji godam izturēja nopietno pārbaudi. Neciešot nevienu zaudējumu, smagā svara cīkstonis PSRS nopelnījis bagātā sporta meistars A. Mekokišvili finalā tikās ar ungaru Kovaču un Zviedrijas čempionu Antonsonu. Abas cīņas beidzās ar Mekokišvili uzvaru. Skatītāju aplausu pavadīts, viņš uzkāpa godināšanas tribīnē, kur galvenais tiesnesis pasniedza viņam zelta medaļu. Atskanēja padomju himnas svinīgās skaņas, mastā uzvijās PSRS karogs.

Vēl divas reizes tai dienā Mesuchalli telpās atskanēja mūsu himna. Zelta medaļu izcīnīja arī vidējā svara cīkstonis D. Cimakuridze, bet vieglākā svara pārstāvis R. Mammadbekovs ar vienu zaudējumu ierindojās otrā vietā un saņēma sudraba medaļu.

Vēl spīdošāki bija mūsu smagatletu rezultāti klasiskajā cīņā. Pirmo vietu ieguva un zelta medaļas saņēma četri PSRS cīkstoņi: I. Kotkass, I. Punkins, S. Safins un B. Gurevičs. Cīņā stājušies arī padomju bokseri un svaru cēlāji, no kuriem I. Udodovs vieglākā svara kategorijā, R. Cimikjans pusvieglā svarā un T. Lomakins vidējā svarā jau pirmajās dienās ieguva zelta medaļas.

Noslēgumam tuvojas labāko futbola vienību sacensības. Ierindā palikušas tikai četras komandas — pusfinala dalībnieki: Ungārijas, Zviedrijas, Rietumvācijas un Dienvidslāvijas futbolisti. PSRS izlase spēles atkārtotumā pret Dienvidslāvijas vienību zaudēja ar rezultātu 1:3.

Airētāju cīņās piedalījās 33 valstu pārstāvji. Lielisku sasniegumu uzrādīja PSRS čempions J. Tjukalovs. Finala braucienā akadēmiskajā vienīnīkā viņš ar laiku 8 minūtes 12,8 sekundes izcīnīja pirmo vietu 2000 metru distancē un kļuva par olimpisko čempionu. Ar sudraba medaļu apbalvots australietis Vuds, ar bronzas medaļu Polijas sportists Kocerka. G. Ziļins un I. Jemčuks divīnīkā bez stūrmaņa uzrādīja laiku 7 minūtes, 38,3 sekundes un izcīnīja sudraba medaļas. Otru vietu finala braucienā izcīnīja arī mūsu astotnieks: Brago, Rodimuškins, Komarovs, Borisovs, Amragovs, Gissens, Samsonovs, Krjukovs ar stūrmani Poljakovu, šķērsojot mērķa līniju tūlīt aiz ASV komandas.

Tenisa plīti sacensības basketbolisti, augstu skolu un sarežģītu šķēršļu pārvarēšanas māku demonstrē jātīnīki, dažādās disciplīnās spēkojas paukotāji un šāvēji, katru vēja brāzienu cenšas izmantot burātāji. Visos olimpisko spēļu sporta veidos notiek sīvas cīņas, kurās uzvarēs labākie no labākajiem. Taču vislielāko skatītāju interesi modinājušas vieglatletikas sacensības Helsinku centrālajā stadionā. Pa skrejceļiem traucas skrējēji un soļotāji, turpat blakus uz laukuma cīnās šķēpa metēji, lodes grūdēji, īpašos sektoros sacensības tāllēcēji un augstlēcēji. Dalībnieku tik daudz, ka gandrīz visās

disciplīnās notiek priekšsacīkstes, pusfināli un fināli. No rīta līdz pat vēlam vakaram risinās sīvas cīņas, un visu laiku skatītāju tribīnes ir pārpildītas ar skatītājiem, kas ar neatslābstošu interesi vēro pasaules izcilāko sportistu sniegumu.

Spīdošu uzvaru sacīkšu pirmajā dienā izcīnīja padomju diska metēja. ... Lūk, diska Ņinas Romaškovas rokās. Viņa gatavoja otram metienam. Smagā ripa uzšaujas gaisā, lido, lido, tālāk un tālāk, tad beidzot sasniedz zemi. Tiesneši paziņo rezultātu — 50 metru un 84 cm. Nākošajā mēģinājumā Romaškova ievērojami pārsniedz šo rezultātu, aizmetot disku 51 m un 42 cm. Uzstādīts jauns pasaules

rekords. Iepriekšējais rekords, ko 1936. gadā uzstādījis vāciete Mauermeiera, labots par gandrīz četriem metriem. Ilgi nerimst stadionā sajūsmīnāto skatītāju aplausi.

Jaunu olimpisku rekordu ar rezultātu 45 min. 05,8 sek. desmit kilometru soļošanā uzstādījis arī padomju sportists Bruno Jungs. Līdzšinējos Padomju Savienības rekordus pārsniegušas sudraba medaļu ieguvējas M. Golubņiča 80 m barjerskrējienā, A. Cudina tāllēkšanā, L. Ščerbakovs trīsoļlēkšanā, J. Litujevs 400 m barjerskrējienā un daudzi citi.

Deviņu pirmo sacīkšu dienu (20.—29. jūlijs) rezultātā padomju sportisti izvirzījušies pirmajā vietā

ar 443 punktiem. Viņi ieguva kopumā 90 medaļas. Otrajā vietā bija ASV sportisti ar 317 punktiem, trešajā Ungārijas pārstāvji ar 160 punktiem.

Padomju zemes sporta delegāti olimpiskajās spēlēs guvuši daudz draugu starp citu zemju sportistiem. Airētājiem — sacensību uzvarētājiem — vēltītajās brokastīs amerikāņu sportists D. Mendridžs teica: «Mūsu zemju jaunatnes un tautu draudzība ļoti svarīga lieta. Tā ir vēl svarīgāka nekā rekordi, kurus mēs šeit uzstādam, un medaļas, ko saņem mūsu valsts sportisti.»

Tā, pateicoties padomju pārstāvju sportiskajai stājai, olimpiskajās spēlēs stiprinās visu mieru mīlošo jauniešu draudzība.



Absolutā čempione vingrošanā M. Goročovska un sudraba medaļas ieguvējs G. Saģinjans.

Apakšējā attēlā ovalā — N. Romaškova, pirmās vietas un zelta medaļas ieguvēja diska mešanā.

Attēlā uz leju — Helsinku stadiona kopskats olimpisko spēļu atklāšanas dienā.

TASS fotokronika



Padomju mākslinieki-modelisti, izstrādājot jaunas apģērbu formas un līnijas, cenšas apmierināt mūsu darbaļaužu daudzpusīgās prasības un pieaugošo māksliniecisko gaumi.

Neizsmeļams ierosmes avots padomju modelļiem ir daudzo Padomju Savienības tautu, kā arī citu tautu nacionālās mākslas formas. Šis bagātīgais materiāls jo plaši izmantots arī šāgada vasaras sezonas modēs.

Kas tad ir raksturīgs jaunajai modes sezonai?

Sievietes apģērbā atgriežas mīkstas, apaļas līnijas, kas palīdz izcelt auguma dabīgo formu daiļumu. Sevīši izteikts ir piegulošs tērpa viduklis un apaļā plecu līnija; ja piedurknes ir iešūtas, tad pleca platumam paliek tas pats, bet apaļīgo līniju iegūst uz polsteru samazināšanas rēķina. Modernas ir vienlaidus griezumā, reģlana un pusreģlana piedurknes; šo konstrukciju piedurknes valkā pavisam bez polsteriem jeb ar nelieliem apaļas formas polsteriem. Modelisti plaši izmanto arī krievu un ukraiņu tautas tērpu formas — kuplas piedurknes, bagātīgi krokotas plecu daļā.

Svārku daļa ir taisna griezuma, šuves izgludinātas uz abām pusēm; svārku formu dažādību palīdz veidot atsevišķi papildus drēbes gabali, tunikas, divkāršie svārki — apakšējie šauri, taisnām līnijām, virsējie isāki, krokoti.

Jaunietēm šajā sezonā joprojām ieteic tērpus ar kupliem svārkiem.

Kā rotājumu tērpiem izmanto izšuvumus, aplikācijas, ziedus.

Ari kostīmiem un mēteļiem, kā platiem, tā piegulošiem, noteicošās ir apaļās līnijas — polsteri stipri vien mazāki nekā līdz šim, piedurknes kuplas un visdažādākās formas. Vidusdaļā tie pieguloši jeb saturēti ar jostu. Apkakles augstas, fantazijas bagātas. Toties svārku daļa mēteļiem gluda vai nelielā kļošā, ar cieši nogludinātām viēm.

Kostīmu jaku garums apmēram vienāds ar piedurkņu garumu.

Ari vīriešu uzvalkiem polsteri mazāki, žaketes isākas un vidusdaļā piegulošākas.

Modes

Kleita jauniečiai, darināta no vienkāršaina zīda auduma. Vidusdaļā griezta, ar mīkstiem ielokiem no kakla izgriezuma un jostas vietā. Plāto jostu sasien sānos. Svārki kupli, ar piegludinātiem ielokiem. Kleitu rotā ažūra izšuvumi.

(P. Timčenko, Vissavienības modeļu namš Maskavā).



Jaka no zīda auduma, nav pogājama. Plecu daļas iešuves ļauj krist katrā pusē pa mīkstaļ krokai, mugurpuse nedaudz kļošēta. Piedurknes platas, ar atlokiem. Jaku rotā smalks ažūra izšuvums (mašīnas darbs) no tā paša auduma. Modelis ieteicams 44-52 lieluma augumiem.

(L. Jefremova, Vissavienības modeļu namš Maskavā).

Pa kreisi — raiba zīda kleita. Vidusdaļā griezta, četrstūrainis kakla izgriezums, plecu daļas iešuves veido mīkstas krokas līdz jostas vietai. Piedurknes īsas, izgrieztas vienlaidus ar tērpa augšdaļu. Svārki no diviem gabaliem, iešuves no jostas vietas ļauj krist mīkstiem, nepiegludinātiem ielokiem.

(M. Plotņikova, Vissavienības modeļu namš Maskavā).

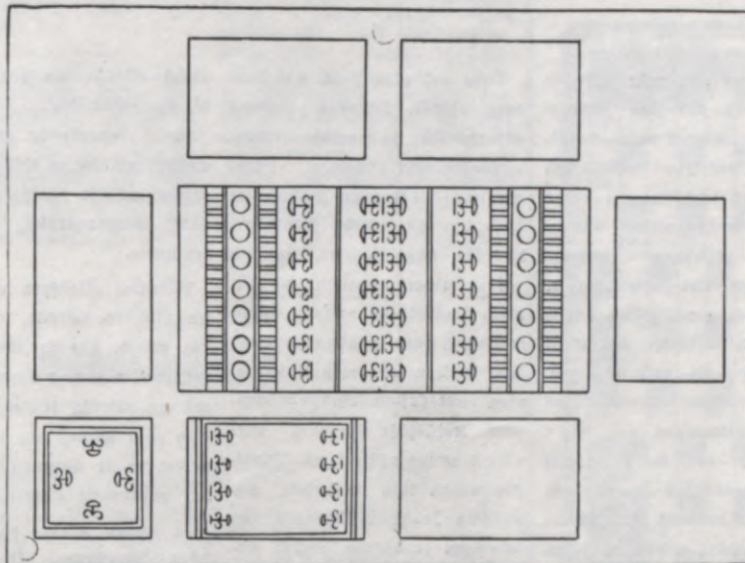
Kleita no raiba zīda auduma, jostas vietā griezta. Priekšdaļā pie kakla izgriezuma šķērsān ieloki. Piedurknes vienlaidus griezuma. Svārki no piecām daļām, ar viegliem ielokiem no jostas vietas. Josta no vienkāršainas piemērota toņa drānas (pa labi).

(A. Ruhadze, Gruzijas modeļu namš).

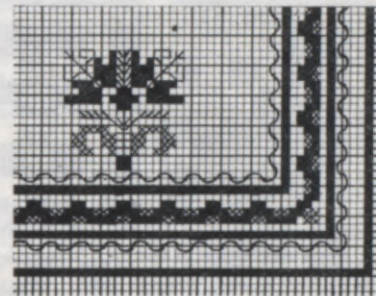


SEDZIŅU KOMPLEKTS

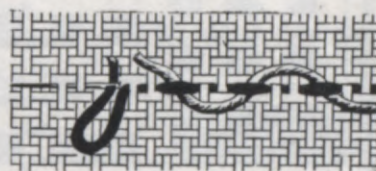
Praktisks un reizē rotājošs ir galda klāšanas veids (1. zīmējums), kur galda vidū klāj lielāka garena sedziņa un katrai personai mazāka garena sedziņa un servjete. Sedziņu pagatavošanai izlietots vidēji rupjš vienkārtna vai plāces audums. Mazākās garenās sedziņas (2. zīmējums) lielums 24×36 centimetri. Lielākās sedziņas (3. zīmējums) lielums jāpiešķir, atkarībā no galda lieluma, brīvajam vidus laukumam. Servjete (4. zīmējums) lielums 24×24 centimetri. Izšūšanai vajadzīgi zili, sarkani, dzelteni, zaļi un brūni daļējie



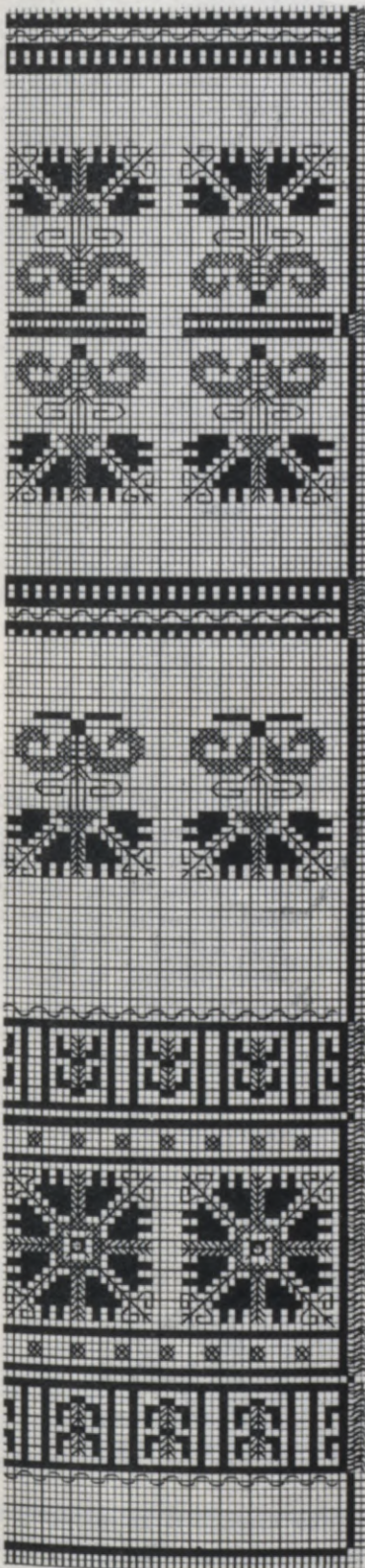
1. zīmējums



4. zīmējums



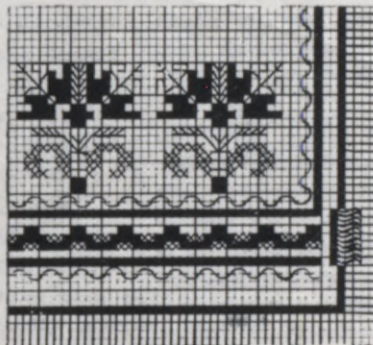
5. zīmējums



3. zīmējums

diegi. Izšūšanas tehnikas: krusta dūriens, spodrais dūriens, svītru dūriens un līklocis (šūšanas veids 5. zīmējumā), ņemot vienkārtnim 3 diegus uz rūtīņu un plācē 2 diegus uz rūtīņu. Raksta joslas nobeidz ar krāsainām, šūtām bārkstīm. Bārkstis veidojot, vispirms šuj vienu pītā krustdūriena rindu un pēc tam šajā dūrienā ieloka bārkstis vajadzīgā garumā (6. zīmējums). Sedziņas malas noslēdz ar cauro vīli nošūtas auduma bārkstis.

E. RUBENE



2. zīmējums



6. zīmējums

Tamborēta sedziņa

Sedziņu darina no atsevišķiem kvadrātiem. To skaitu palielinot, var izgatavot dažāda lieluma sedziņas, kā arī celiņus.

Kvadrata tamborējums

1. rinda: 33 cilpiņu garo pīnīti griež apkārt; sākot ar 6. cilpiņu, skaitot no tamboradatas, seko 2 cilpiņas, 1 stabīnš katrā 3. cilpiņā utt. līdz rindas beigām. Šajā rindā pavisam 9 lodziņi. Ar 5 cilpiņām griež apkārt.

2., 3., 4., 5., 6., 7., un 8. rinda līdzīgas 1. rindai. Kvadrātam 9 lodziņi platumā un 9 lodziņi augstumā.

1. apkārtgājieni: pēdējā stūra lodziņā ietamborē 4 isos stabīnus; nākošos 3 lodziņos pa 3 isiem stabīniem katrā lodziņā; 5. lodziņā 2 isie stabīni, tad 22 cilpiņas, un pieslēdzas atkal pie pirmās cilpiņas (veidojas loks). Šo cilpiņu loku aptamborē ar 5 isiem stabīniem, ar vienu mezgliņu starpā. Mezgliņu tamborē no 5 cilpiņām, tamboradatu iedurot atpakaļ 1. cilpiņā. Pavisam jābūt 5 mezgliņiem. Loka beigas tamborē ar 5 isiem stabīniem, tad 2 isie stabīni tajā pašā apakšējā lodziņā, un 3 nākošos lodziņos pa 3 isiem stabīniem. Stūra lodziņā tamborē 5 isos stabīnus. Tāpat tamborē nākošās 3 malas un pieslēdzas sākumam.

2. apkārtgājieni: (iesāk no stūra lodziņa). 15 cilpiņas, 1 isais stabīnš, 4. mezgliņā, 15 cilpiņas, stabīnš apakšējā loka otrā mezgliņā, 13 cilpiņas, 1 isais stabīnš stūra lodziņā. Tāpat tamborē nākošās 3 malas un pieslēdzas sākumam.

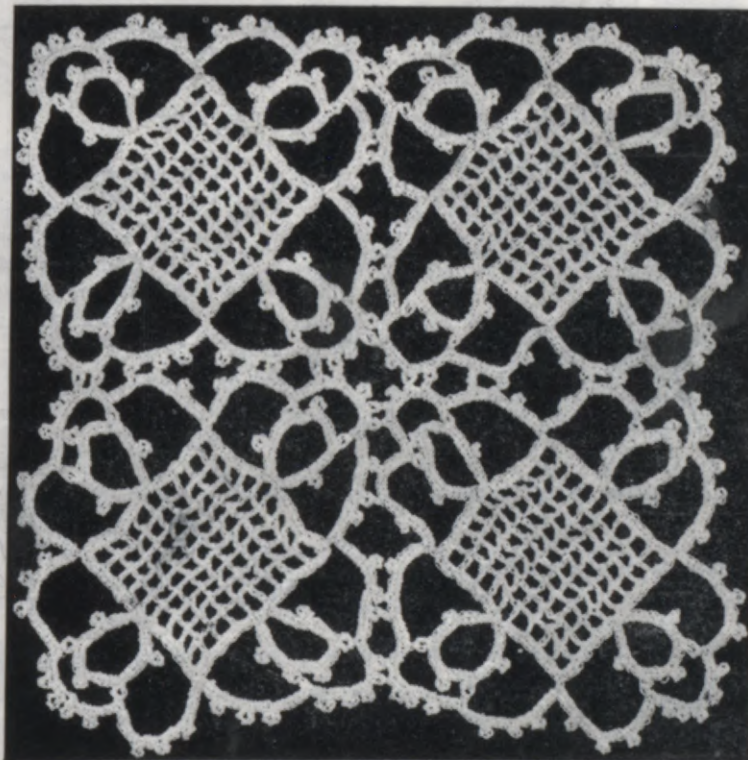
3. apkārtgājieni: apakšējā cilpiņu lokā tamborē 4 isos stabīnus, 1 mezgliņu; 4 isos stabīnus, 1 mezgliņu; 3 isos stabīnus, 1 mezgliņu; 4 isos stabīnus. Nākošo cilpiņu loku tamborē sekoši: 3 isie stabīni, 2 mezgliņi; 3 isie stabīni, 1 mezgliņš; 4 isie stabīni, 1 mezgliņš; 4 isie stabīni, 1 mezgliņš; 3 isie stabīni, 1 mezgliņš; 3 isie stabīni.

Nākošo cilpiņu loku tamborē sekoši: 4 isie stabīni, 1 mezgliņš; 3 isie stabīni, 1 mezgliņš; 4 isie stabīni, 1 mezgliņš; 4 isie stabīni.

Tādā veidā tamborē pārējos cilpiņu lokus. Šādi iztamborē pārējos kvadrātus, vienu kvadrātu ar otru savie-

no tad, kad tamborē mezgliņus pēdējā kārtā. To izdara šādi: tamborē 1 cilpiņu, pavedienu izveikt cauri pretim stāvošā kvadrāta mezgliņam, tamborē vēl 2 cilpiņas un nobeidz kā mezgliņu.

E. AKMENT



Nevienu upuri ūdenim!



Ja cietušais aptver glābēju no priekšpuses aiz kakla, tad glābējs ar kreiso roku strauji grūž slīcēja labo elkonī uz augšu, satver ar labo roku pie delnas un veļ uz leju, uzmanīgi atliecot roku slīcējam uz muguras. Pats, roku pieturot, pārvietojas cietušajam aiz mugurē un paceļas ar to virs ūdens.



Ja glābēju satver aiz rokām, tad tas delnas sažņaudz dūrēs un asi griež slīcēja līkšņu virzienā.



Lai izglābtā plaušas atbrīvotu no ūdens, atver tam muti, iztīra degunu, ar vēderu to novieto uz sava ceļgala, ar kreiso roku pietur aiz pieres, ar labo roku piespiež un viegli lešit pa muguru.

Rūpes par padomju cilvēka veselību, tā dzīvības aizsardzība ir pastāvīgi mūsu valdības un partijas uzmanības centrā. Šim uzdevumam kalpo arī nesen noorganizētā ūdenslidēju un glābšanas dienesta stacija Rīgā. Tās pienākums ir organizēt ātru palīdzību ūdens stichijā cietušiem, aizsargāt socialistisko un padomju pilsoņu personīgo īpašumu no ūdens postījumiem.

Ievērojot to, ka glābšanas dienesta kolektīvs viens pats nav spējīgs aptvert visus ūdens baseinus, rodas nepieciešamība šai darbā iesaistīt aktivistus no DOSAAF un citām sabiedriskām organizācijām. Lai novērstu nelaimes gadījumus uz ūdens, liela nozīme plašam profilaktiskam darbam iedzīvotāju vidū.

Vasaras sezonā darbaaudis, sevišķi jaunatne, daudz nodarbojas ar veselīgo un aizraujošo ūdens sportu. Taču bieži šie notiek nelaimes gadījumi, jo gadās, ka netiek ievēroti paši elementārākie aizsardzības noteikumi.

Vairums nelaimes gadījumu notiek ar cilvēkiem, kas neprot vai slikti prot peldēt, kam peldēties aizliegts veselības stāvokļa dēļ, vai arī peldoties nepazīstamos ūdeņos. Sevišķi jāuzmanā bērni.

Taču arī pilsoņiem, kas labi prot peldēt, jāievēro zināma piesardzība, jo sevišķi svešos, nepazīstamos ūdeņos. Upēs, ezeros bieži vien gultne ir bedraina ar asām zemūdens klintīm, nogrimušiem kokiem un celmiem, avotiem, no kuriem izplūstošas auksta ūdens straumes rada pēkšņus krampjus. Bīstami arī virpuļi ar savām spēcīgajām zemūdens strāvām. Peldētājs nedrīkst pārvērtēt savus spēkus un aizpeldēt pārāk tālu no krasta, nosodāma jebkura bravūra uz ūdeņiem (cenšanās iekļūt kuģu sakultajā ūdenī utt.), jo tukša līlība ne reizi vien bijusi par cēloni nelaimes gadījumiem. Nedrīkst pielaist, ka peldēties iet iereibuši cilvēki.

Bīstami peldēties jūrā, kad vējš 4—5 balles spēcīgs, tādēļ peldētājiem stingri jāievēro meteoroloģiskā dienesta izziņotie vētras brīdinājumi.

Analizējot nelaimes gadījumus, konstatēts, ka cietušie ir galvenokārt cilvēki no 18 līdz 30 gadu vecumā, t. i., fiziski spēcīgi. Nelaimes cēlonis šajos gadījumos bijusi nepietiekoša piesardzība. Tas jo vairāk liecina par visu augstāk minēto piesardzības soļu svarīgumu.

Lai novērstu nelaimes gadījumus uz ūdeņiem, visiem pieaugušajiem pilsoņiem un jo sevišķi fizikurļiešiem jāprot

glābt slīcēju un sniegt tam pirmo palīdzību.

Ne vienmēr ir pie rokas dažādi glābšanas līdzekļi, tādēļ visiem peldēt pratējiem jāzina pati elementārākā glābšanas tehnika.

Tuvoties slīcējam vajaga tā, ka viņš to neredz, no muguras puses, bet ja tas nav iespējams, tad 3—4 metru attālumā no slīcēja ienirt, tuvoties tam zem ūdens, aiz kājām pagriezt to ar muguru pret sevi un peldēt uz krastu.

Ja tomēr slīcējs satver glābēju, piemēram, aiz rokām, tad vajadzīgs rokas sažņaudz dūrēs un asi pagriezt slīcēja rokas līkšņu virzienā. Visos citos gadījumos pielietojami speciāli atbrīvošanās paņēmieni. Patī par sevi šo paņēmieni tehnika nav sarežģīta, bet no glābēja tā prasa pašsavalīdzanos, gribas spēku, ātru un izšķirīgu rīcību, kā arī pīrsmi labi peldēt un turēties virs ūdens. Taču visas šīs pīles būs veltīgas, ja slīcējam neprātīs sniegt pirmo medicīnisko palīdzību, tādēļ tikpat svarīgi ir iemācīties arī to, kā cietušā plaušas atbrīvot no ūdens un pēc tam pielietot mākslīgo elpošanu.

M. ZLATINS.

Rīgas pilsētas ūdenslidēju un glābšanas dienesta priekšnieks



Ja glābēju satver no priekšpuses ap vidu, tad cietušo atgrūž aiz zoda, bet sevišķas pretošanās gadījumos aizspīet tam degunu, ar delnu nosēd muti un ar ceļgalu grūž vēderā. Grūdienu brīdī slīcēju pietur ar kreiso roku aiz vidū.



Ja glābēju aptver aiz kakla no mugurpuses, tad atbrīvojas kreisās rokas delnā satver cietušā kreiso roku un grūž uz augšu, satver to labajā rokā un, saliecot elkonī, atliec slīcējam aiz muguras. Taj pašā brīdī pats peld uz leju, atbrīvojas, ar cietušo izpeld virspusē.



Cietušo malā nogādā, pārvietojot to šādi (arī tad, ja cietušais pretojas): labo roku iebāž cietušam labajā padusē, aiz muguras satver arī tā kreiso roku un cieši piespiež sev klāt. Peld uz kreisā sāna, airējoties ar kreiso roku. Peldot uz labo sānu, rokas atbilstoši mainās.



Mākslīgā elpošana — paliek zem cietušā pleciem cieši satītu drēbju muskuli, tā galvu pagriež uz sāniem, atver muti, ieliek tajā attiecīgu priekšmetu, lai mute neaizvērtos, izvelk mēli. Peldošām kustībām, tomēr spēcīgiem vēzieniem cilā cietušā rokas — uz augšu, pāri galvai un atpakaļ uz krūtīm.



Panēmiens, kas palīdz pilnīgāk izmantot mašīnu

... Periodiskās darbības vērptā mašina apstādināta. Kādā no 25 priekšdzijas spoles, kuras dod savus pavedienus vārpstīnām savērptāšanai, izbeidzas dzija. Desmitām vārpstīņu pārtrauc savu darbu dziesmu un 30 līdz 32 sekundes «gaida», kamēr šo vienīgo spoli apmainīs pret jaunu.

Tā tas līdz šim bija Rīgas tekstilfabrikā. So kārtību nes izmainīja fabrikas ievērojamā stachanoviete vērptāja

b. Sarigina. Viņa ierosināja taupīt laiku periodiskās darbības vērptājamās mašīnas apstādināšanai.

Kā viņa to izdarīja? Kad uz priekšdzijas veitnīša paliek tikai dažas dzijas kārtas, stachanoviete, neapstādinot mašīnu, pievieno jaunus priekšdzijas spoļu pavedienus iepriekšējiem. To viņa dara tā: jaunu priekšdzijas spoli sadala trijos posmos. Kad mašīnas kariete piebrauc priekš-

dzijas novietojumam klāt, b. Sarigina, mašīnu neapstādinot, pirmā posma dzijas pavedienus ātri pievieno iepriekšējiem. Pārējo pavedienu pievienošanu viņa izdara pakāpeniski nākošos karietes piebraucienos. Tā strādājot, ievērojamā vērptāja 8 darba stundās ietaupa 52 minūtes un līdz ar to mainiā dod 12 līdz 13 kg vairāk savērptas dzijas.

J. Riekstiņš

Kas ir «kišmiš»?



Mičurina izaudzētā aktindiju šķirne Klara Cetkina.

Bieži vien nākas dzirdēt izteicienus: «Tas nu gan ir viens kišmiš!» vai arī: «Kišmiš ar rozinēm!» Bet kas tad īstībā ir tas «kišmiš»?

Par «kišmiš» sauc aktindiju žāvētas ogas. Dažkārt arī pašas aktindijas sauc par «kišmiš». Aktindija ir vīnkokam līdzīga liana, kas aug Padomju Savienības Tālo Austrumu taigā, Mančūrijā, Ķīnā un Japānā. Seit dažas aktindiju sugas sasniedz līdz 40 m garumā un 15 cm caurmērā.

Aktindiju ogas ir saldas, ļoti bagātas ar vitamīniem. Tomēr, neskatoties uz aktindiju saimnieciski vērtīgām īpašībām, līdz pat mūsu gadsimta sākumam tās kultūrā nebija pazīstamas. Tagadējās vērtīgās aktindiju šķirnes izaudzējis lielais dabas pārveidotājs I. V. Mičurins. Gandrīz neviens cits savvaļas augs nav pelnījis tik lielu Mičurina vērību kā aktindijas. Mičurins rakstīja par aktindiju, ka tā ar laiku izspiedīs no mūsu dārzēm citas ogas.

Agrāk kultūršķirņu iegūšanai no savvaļas augiem bija nepieciešamas vairāku paaudžu pūles, bet Mičurins ātri izveidoja virkni augstvērtīgu, saimnieciski augstvērtīgu aktindiju kultūršķirņu. Šķirne Ražīgā izveidota no savvaļas aslapainās aktindijas, tās augļi

ir ļoti garšīgi, saldi, aromātiski. Ļoti labas ir arī Agrā un Vēlā aktindiju šķirnes, kuras tāpat kā Ražīgā izaudzētas no aslapainās aktindijas. No kolo-miktas aktindijas ir izveidotas šķirnes Mičurina ananasa aktindija un Klara Cetkina — tās ir pilnīgi izturīgas pret salu un augļiem ir patikama skābena piegārša.

Aktindijas ir viegli leaudzējamas, pavairojot tās ar noliekļiem un spraudēkļiem, kas sagatavojami rudenī pēc lapu nomešanas. Labi ieaug arī zāļveida spraudēkļi jūlija vidū aukstās lecektīs, kur atstājami līdz pavasarim. Ieaudzējot aktindijas no sēklām, nepieciešama 2—3 mēnešus ilga stratificēšana vai arī tās jāsēj rudenī. Seit jāņem vērā tas apstāklis, ka aktindijas ir divmāju augs, kur uz viena auga parasti ir tikai vīrišķie vai sievišķie ziedi. Mēģinājumi ieaudzēt dārzos aktindijas no sēklām deva pa lielākaļ daļai tikai vīrišķos īpatņus. Mičurins izsaka domu, ka tas atkarīgs no audzēšanas apstākļiem: audzējot aktindijas saules apspīdētā vietā, rodas vairāk vīrišķo īpatņu, ēnā — vairāk sievišķo īpatņu, kas nes arī vīrišķos ziedus. Tāpēc Mičurins ieteic tās audzēt paēnā, jo šī īpašība izveidojusies gadu tūkstošos, aktindijām augot mistrotos skuju un lapu koku mežos. Seit to jaunajiem sējeņiem arvien bija nodrošināta silta lapu sega, kas pasargāja tos no izsalšanas. Tāpēc aktindiju jaunie stādīņi vismaz pirmajos trīs rudenos jāpļesdz, līdz tie kļūst izturīgi pret salu. Aktindijas ziedēšanas laikā arī jāuzmana, lai būtu pietiekami mitruma un ziedi neciestu no sausuma, kas stipri vien traucē ziedu apaugļošanu un samazina ražu. Mičurins ieteic stādīt aktindijas mālalnā, ar organiskām vielām bagātā augsnē.

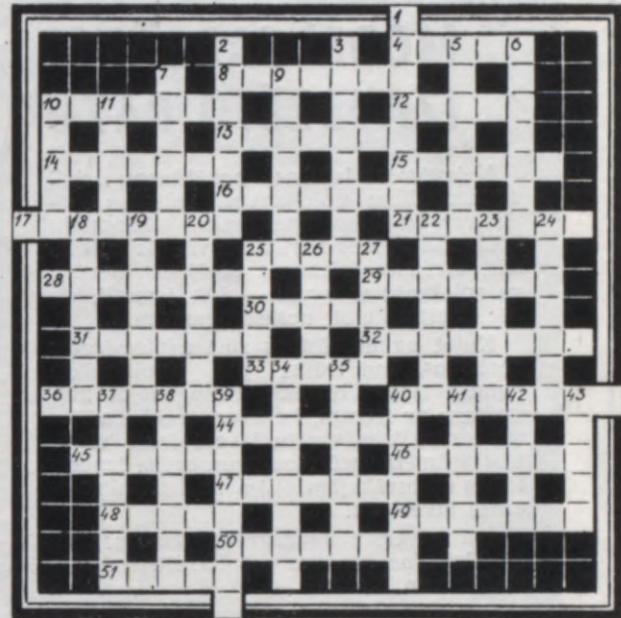
Aktindijas zied baltiem ziediem jūnijā un jūlijā, augļi ienākas septembrī un oktobrī, sāk ražot jau 3—4 gadu vecumā. Aktindija ir izcili dekoratīvs tītenaugs. Tas sevišķi no svara mūsu republikas zaļajā celtniecībā, jo mums ir samērā nabadzīgs tītenaugu sortiments.

Aktindija mūsu republikas dārzos un parkos līdz šim vēl samērā maz pazīstama. Ar aktindijas audzēšanu nodarbojas tikai atsevišķi interesenti. Jau daudzus gadus to audzē mičurinietis A. Viksne, Pļaviņu rajona lauksaimniecības arteļa «Varonis» mičuriniešu laboratorijas vadītājs. Aktindijas sastopamas mūsu republikā arī Skrīveru dendroloģiskā dārzā un dažās citās vietās.

A. Mauriņš

KRUSTĀM ŠĶĒRSĀM

Sastādījis A. Meistars, Rīgā.



Horizontāli: 4. Raiņa luga varonis, 8. A. Liepiņa baleta «Laima» varonis, 10. Persona H. Fāsta lugā «Trīdesmit sudraba graši», 12. Gaismas, siltuma un dzīvības avots, 13. Persona N. Ribaka vēsturiskā romanā «Perejaslavas Rada», 14. Persona P. Čalkovska baletā «Gulbju ezers», 15. Saticsmes līdzekļi, 16. Upe Padomju Latvijā, 17. Pilsēta Itālijā, 21. Padomju sabiedrībā neciešams cilvēks, 25. Jūra PSRS ziemeļos, 28. Pilsēta Padomju Lietuvā, 29. Iedobums mīēsas audos, 30. Zemāka dievīete seno grieķu un romiešu mitoloģijā, kas personificē dabas spēkus, 31. Dzirdes pastiprinātāji, 32. Mājas daļa, 33. Varopplisēta, 36. Brīnumputns, 40. Musulmaņu kalendara devītais mēnesis, 44. Pilsēta KPFSR, 45. Planētu ceļš visuma telpā, 46. Persona, kas realizē uzraudzību pār presi, 47. M. Gorkija luga, 48. Stacija posmā Valmierā — Ainaži, 49. Dārgakmens, 50. Padomju Savienotā republika, 51. Stacija posmā Jelgavā—Liepāja.

Vertikāli: 1. Dabas veidojumi, 2. Miljonu pilsēta, 3. Rajona centrs Daugavpils apgabalā, 5. K. Sediča romans, 6. Persona D. Kabajevska operā «Tarasa dzimta», 7. Augstākie lērēdņi dažās muchamedaņu valstīs Austrumos, 9. Septītais tonis gammā, 10. Rieva, 11. Vingrinājums, 18. Apskurbums, nejutība, 19. Augļi, 20. LPSR Nopelniem bagāts mākslas darbinieks, Staļina premijas laureats, 22. Apģērbs, 23. Valsts Tuvaļos Austrumos, 24. LPSR Valsts operas un baleta teatra soliste, 25. Persona R. Leonkavālo operā «Pajaci», 26. Ciems Padomju Latvijā, 27. Lineāls ar iedalījumiem dažādos mērinstrumentos, 34. Darba rīks, 35. Tauta Eiropā, 37. Pazīstams dziedonis, Staļina premijas laureats, 38. Slavens fabulists, 39. Drošas, izturīgas, 40. Pārtikas porcelāns zināmam laikam, 41. Debess ķermenis saules sistēmā, 42. Naudas vienības, 43. Veikls, ātrs.

Zurnala 14. numurā ievietotā krustām šķērsām uzdevuma atrisinājums.

Horizontāli: 3. Meijere, 6. Knīsis, 8. Englas, 13. Finke, 14. Lazurka, 15. «Iskra», 17. Lassi, 19. Sekas, 22. Zibina, 23. Krauls, 24. Skvorcovs, 27. Diski, 29. Runge, 32. Silinš, 33. Erichs, 34. Ruka, 36. Silī, 37. Osipovs, 38. Ose, 39. Pacjuks, 40. Kics, 44. SKIF, 45. Sports, 46. Guseva, 48. Rasma, 50. Vaski, 51. Sergejevs, 52. Velces, 54. Lesigs, 56. Skuja, 59. Slida, 62. Račko, 63. Griņins, 64. Netto, 65. Ulmane, 67. Prizma, 68. Levicka.

Vertikāli: 1. Lips, 2. Veže, 4. Antena, 5. Zarīpa, 7. Solis, 9. Grabe, 10. Cimdi, 11. Zumbure, 12. Driba, 16. Niedra, 17. Lasis, 18. Ievīnš, 19. Stobrs, 20. Skars, 21. Ilvecs, 24. Solovjovs, 25. Sucharevs, 26. Rjūmins, 28. Spaskis, 30. Nirkovs, 31. Zeltiņš, 35. ASV, 41. Servs, 42. Stirna, 43. Kubels, 44. Sniegs, 45. Sauss, 47. Avola, 49. Zeltīna, 53. Činas, 55. Salto, 57. Krolle, 58. Jugla, 60. Lassi, 61. «Dinamo», 66. Eive, 67. PACN.

Vāka pirmajā lappusē — PIECU JŪRU BĀKA. O. Jaunarāja zīm.
Vāka ceturtajā lappusē — TURISTI PIE ĒRĻU KLINTĪM GAUJAS KRĀSTĀ. Ž. Legdiņa foto.

Labība — mūsu bagātība

MODRI SARGĀSIM IZAUDZĒTO RAŽU

Neievērojot labības novākšanas laikā ugunsdrošības noteikumus, kulšanas vietās var izcelties ugunsgrēks. Dzirksteļu dzēšanās ierīces izstrūkums vai tās bojāšanās, aizdedzes sistēmas bojājums, nevēriģa apiešanās ar uguni — lūk, iemesli, kāpēc, labību kuļot, notiek ugunsgrēki.

Kuļot ugunsdzēsības ziņā nepiemērotos apstākļos, kad trūkst pat vienkāršākie ugunsdzēsības līdzekļi, neapgādājot kuļmašīnas ar trosēm, lai ugunsgrēka gadījumā kuļmašīnas varētu izvest drošā vietā, tiek sekmēta izcēlušos ugunsgrēka izplatīšanās uz tuvākajām ēkām un lauksaimniecības inventāru.

Lai novērstu ugunsgrēkus kulšanas vietās, tās jāapgādā ar nepieciešamiem ugunsdzēsības līdzekļiem: jānovieto mucas ar ūdeni (ne mazākas par 400 litriem), 3—5 spaiņi, kāpnes, ķekši, slotas, pie traktoriem un lokomobīlēm jānoliek kastes ar smiltīm un lāpstas.

Lai novērstu ugunsgrēkus, kulšanas vietu iekārtojiet tā, kā norādīts zīmējumā.

MTS un padomju saimniecību vadītāji, apgādājiet traktorus ar dzirksteļu dzēšāmām ierīcēm, bet traktoristiem un mašīnistiem izskaidrojiet ugunsdrošības noteikumus, kas jāievēro, strādājot kulšanas vietās.

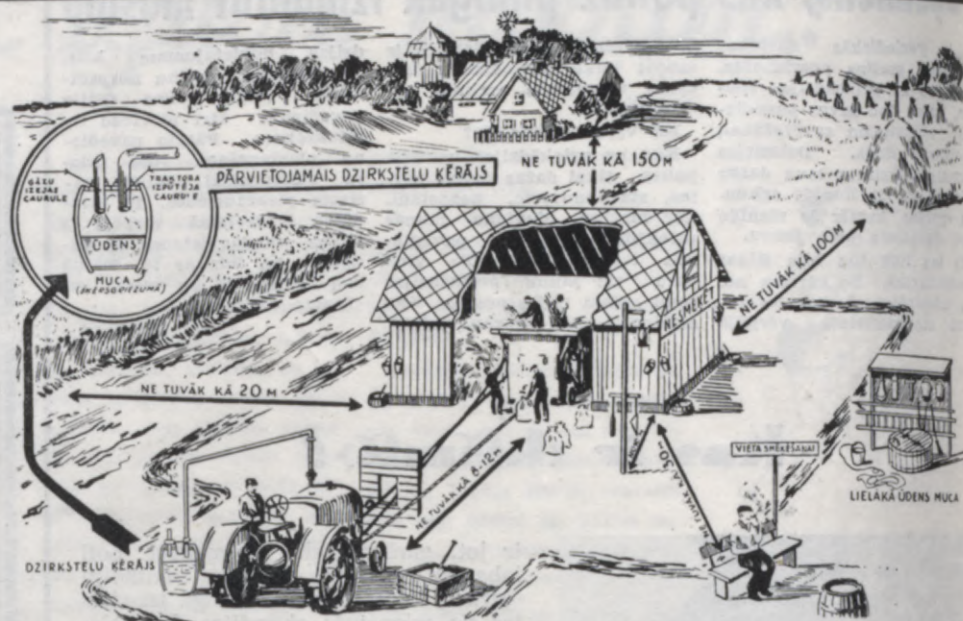
Kolchozu priekšsēdētāji un padomju saimniecību direktori, norīkojiet atbildīgus cilvēkus katrā kulšanas vietā, kuriem jāpārbauda un jānodrošina visu ugunsdrošības noteikumu izpildīšana.

Traktoristi un lokomobīļu mašīnistu, — traktoru un lokomobīļu dūmeņiem jābūt apgādātiem ar nebojātiem dzirksteļu dzēšiem, traktoros degvielas jāpiepilda ar lejkannu, kad motors apstādināts un pārvalks aizvērts.

Kolchoznieki un padomju saimniecību strādnieki, — neaizmirstiet, ka smēķēšana un nevēriģa apiešanās ar uguni var būt par cēloni ugunsgrēkiem, kolchozu un valsts īpašumu bojā eja.

Kolchoznieki un kolchoznieces, lauku darbaļaudis, — ievērojiet paši ugunsdrošības noteikumus kulšanas vietās un prasiet, lai tos izpildītu arī citi. Pilsoņi, esiet modri socialistiskā īpašuma apsargāšanā pret uguni.

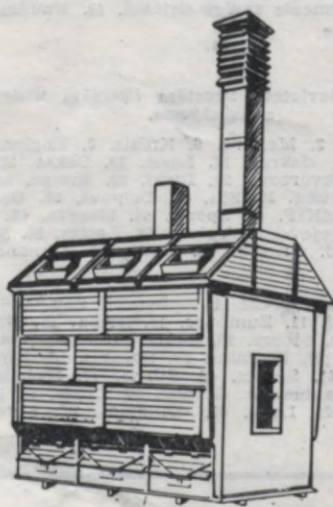
LATVIJAS PSR IEKSLIETU MINISTRIJAS UGUNSDZESĪBAS PĀRVALDE



Ugunsdrošības noteikumi graudu žāvētavu izmantošanai

Lai apkarotu ugunsgrēku izcelšanos un novērstu labības bojā eju, graudu žāvētavu celtniecībā un izmantošanā nepieciešams ievērot sekojošus ugunsdrošības pamatnoteikumus:

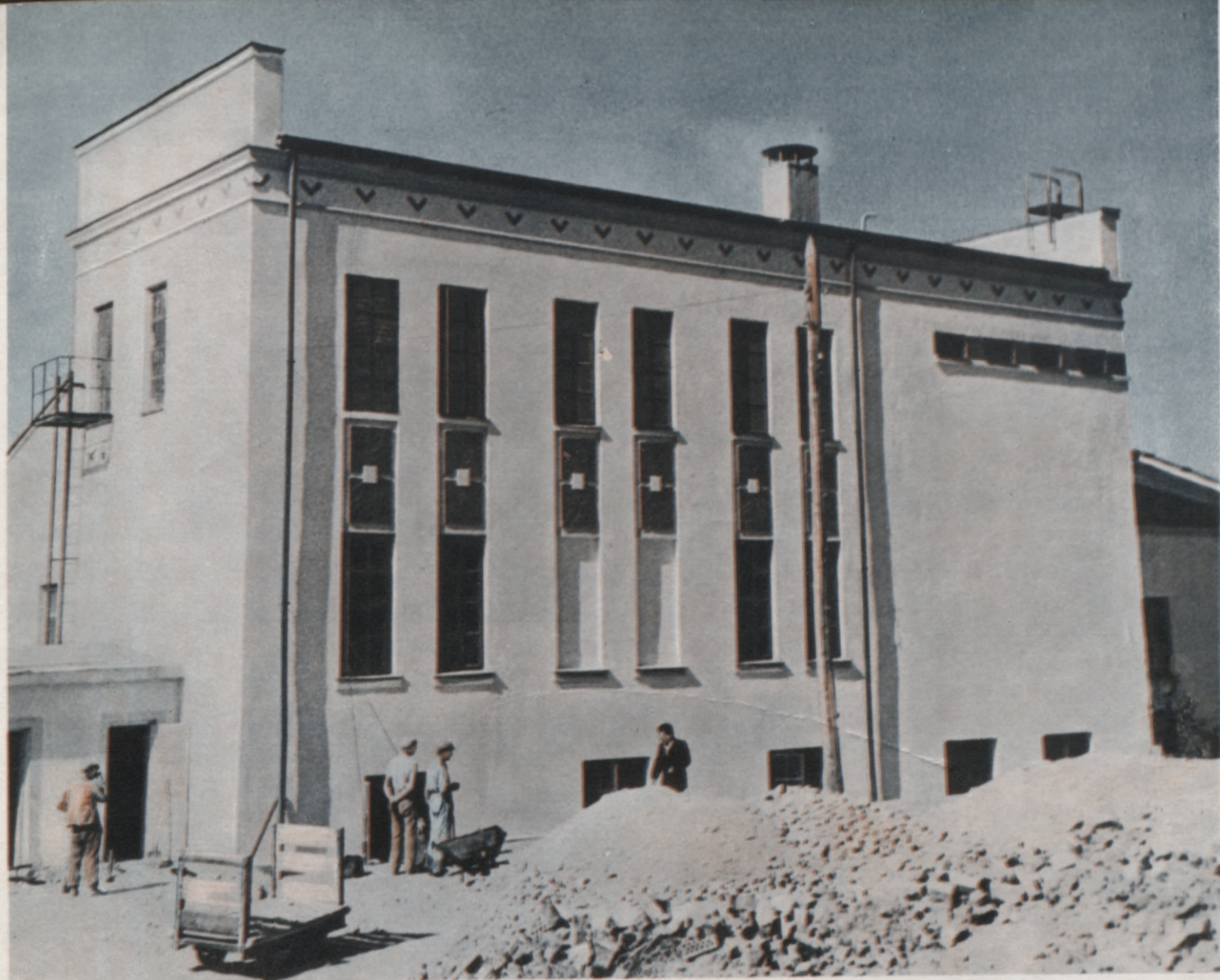
1. Žāvētavas jānovieto ne tuvāk kā 20 m no jebkura veida celtnēm un 100 m no kaudzēm un kulšanas punktiem.
2. Graudu žāvētavas krāsnis jāmūrē, ievērojot esošās tehniskās un ugunsdrošības normas. Sevišķa uzmanība jāvelta ugunsdrošu starpsienu ierīkošanai un to uzturēšanai kārtībā starpsienu vai dūmvadiem un žāvētavas ugunsdrošajām daļām — starpsienu nedrīkst būt plānākas par 38 cm.
3. Kategoriski aizliegts dūmu novadišanai izmantot metāla dūmvadus, lietot krāsnis tad, ja tajās vai dūmvados ir plisumi, vai arī tur bojāti vai vaļīgi ķieģeļi.
4. Žāvētavas jāapgaismo ar elektrību, bet ja elektriskās strāvas trūkst — atļauts lietot luksturi «Sikspārnis».
5. Žāvētavas nedrīkst piepildīt ar slikti vadinātu un nezāļainu labību, jo nezāļu sēklas slikti žūst un var būt par ugunsgrēka cēloni.
6. Uzsākot žāvētavas izmantošanu, žāvētajam un kurinātajam nepieciešams:
 - a) apskatīt un iztīrīt no netīrumiem un putekļiem žāvējamā aparāta bunkurus, apkurināšanas krāsnis un visus siltuma vadus;
 - b) pārbaudīt, vai darba kārtībā ir graudu iekraušanas un izkraušanas iekārtas, aizbāžņi, caurules un kanāli siltā un aukstā gaisa pievadīšanai un aizvadīšanai;
 - c) pārbaudīt, vai caurules, difuzori un tosavienojumi cieši noslēdzas, vai kārtībā siltuma izolācija un vai ir termometri temperatūras kontrolei;
 - d) pēc žāvējamā aparāta ieslēgšanas nepieciešams pastāvīgi novērot temperatūru, regulēt aukstā gaisa un sildošo gāzu pieplūdi tā, lai temperatūra apsildīšanas vados atbilstu normai, kāda instrukcijā noteikta katra tipa kaltei.
7. Darba laikā žāvējamo aparātu un apkuri nedrīkst atstāt bez uzraudzības. Kurinātajam jā rūpējas par pareizu apkuri, žāvētajam — par visas žāvētavas pareizu darbību un temperatūras regulēšanu.
8. Ja žāvējamā aparāta darbību nepieciešams pārtraukt, apkure nekavējoties jāpārslēdz uz dūmvadu, jāaptur ventilatori un jāpārtrauc graudu padošana.
9. Žāvētavas telpas un tās ienemtā teritorija jāuztur tīrībā. Kurināmā un citu degošu materiālu nokraušana pie kurtuves kategoriski aizliegta.
10. Pie žāvētavas jābūt mucai ar ūdeni, 2—3 spaiņiem, skaņas signāliem (slīdes gabalam vai taml.) un pieslienamām kāpnēm.
11. Katras kaltes apkalpojošam personālam jāizsniedz īpaša instrukcija par ugunsdrošības pasākumiem žāvētavu izmantošanā.



Ugunsdzēsības pārvalde brīdina, ka personas, kuras pārkāpj vai neievēro augstāk norādītos ugunsdrošības noteikumus un normas, sauks pie atbildības.

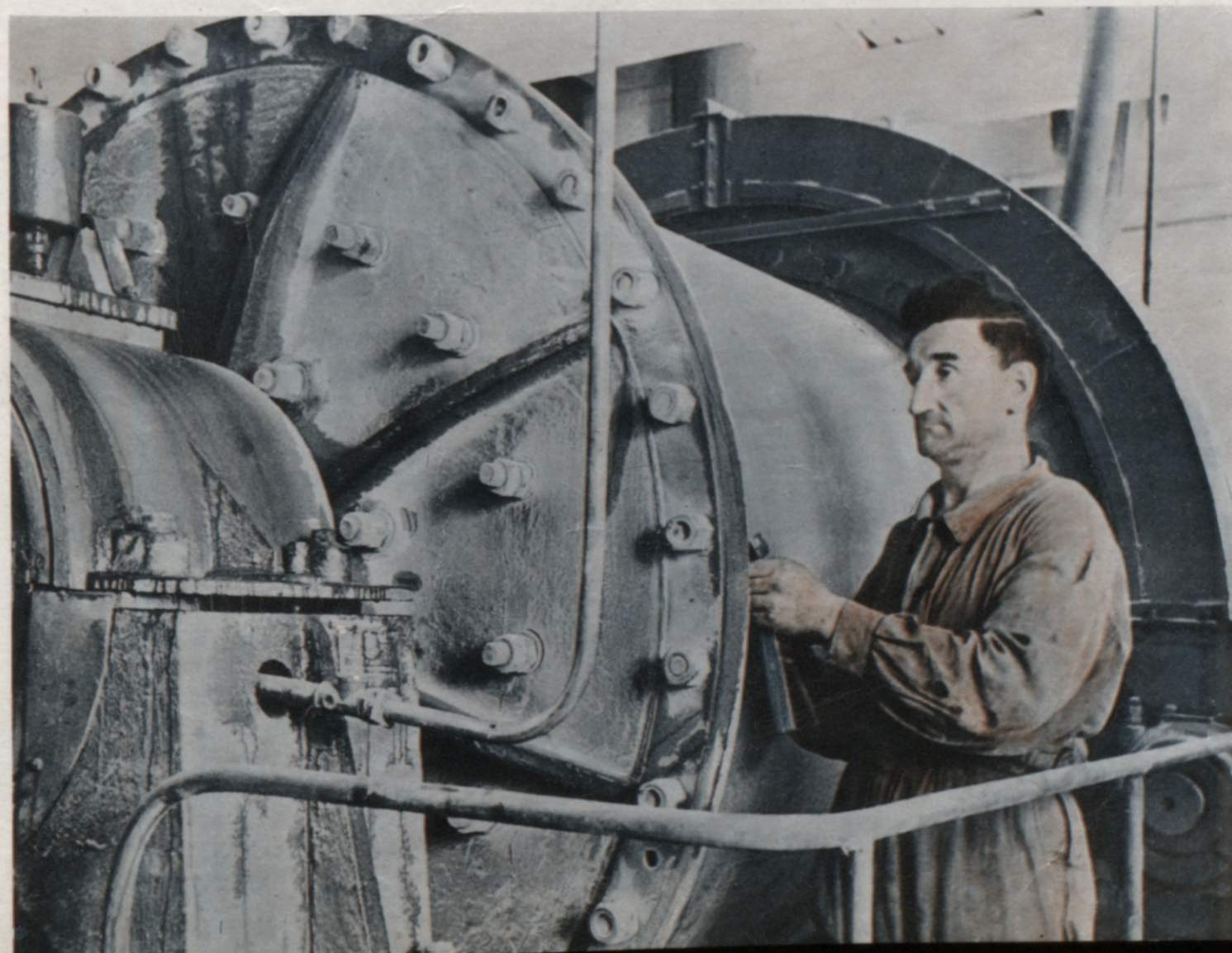
LATVIJAS PSR IEKSLIETU MINISTRIJAS UGUNSDZESĪBAS PĀRVALDE





Cēsu būvmaterialu kombinātā uzcelta nedzēsto kaļķu rūpnīca.
Apakšējā attēlā – kaļķu maltuves cecha mašīnists stachanovietis G. Mesņikovs darbā.

Ž. Legzdina foto



MAKSÄ 3 RBL

